O. Paulson

Erindringer

E Norelius

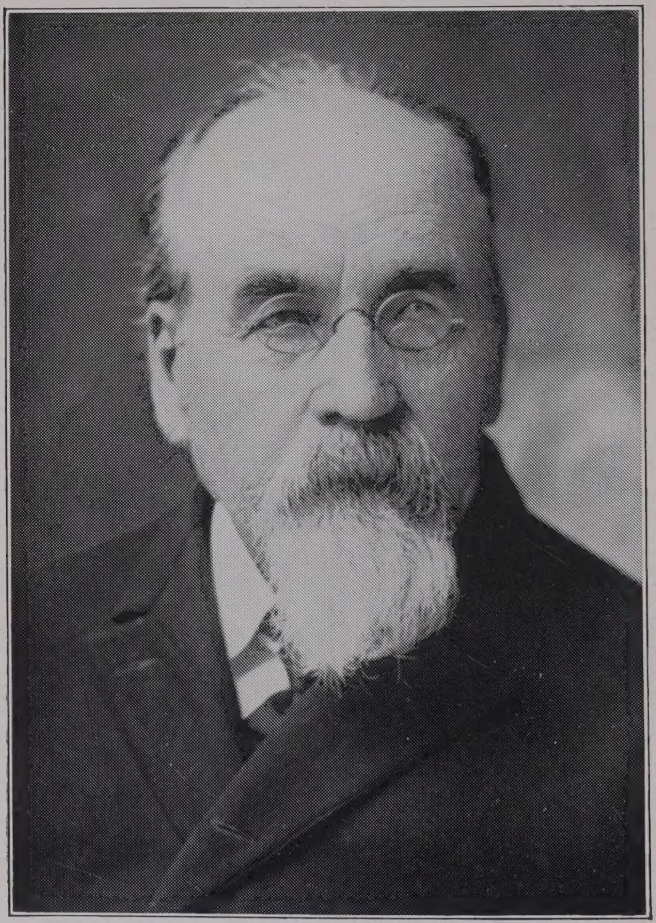

E. Norelius

Erindringer

Af

Pastor O. Paulson

Efter hans Død gjennemseet af

Prof. Sven Oftedal

1907

The Free Church Book Concern

Minneapolis, Minn.

COPYRIGHT, 1907
BY
THE FREE CHURCH BOOK CONCERN
MINNEAPOLIS, MINN.

Forord.

Gang paa Gang har Vennerne været paa Pastor Paulson, vor gamle „Bersteſar", at ſamle Erindringer fra ſit rigt bevægede Liv og og lade dem offentliggjøre til et varigt Minde om gamle Dage og en Mærkeſten og en Opmuntring for de Dage, ſom kommer.

Den „Gamle" var imidlertid næſten til det ſidſte ſaa optaget med Arbeide i ſit udſtrakte og beſværlige Kald, at der neppe levnedes ham Tid til noget andet.

Efterat han kom til nogen Ro i Fargo, kunde han ſaa ſmaat og efterſom Kræfterne tillod, begynde ét mere ſammenhængende literært Arbeide.

Reſultatet er de foreliggende „Erindringer". Han kunde ikke gjøre meget ad Gangen; men han holdt paa indtil det ſidſte, — uden at naa helt til Enden eller endog faa Tid til at gjennemſe hvad han havde ſkrevet. Selve Haandſkriften, tildels ogſaa Indholdet af Bogens ſidſte Tredjedel bærer rørende Vidnesbyrd om de ſvindende Kræfter. Han naaede ſaa langt ſom til Afſlutningen af ſin Virkſomhed i Wilmarkaldet i 1885. Idet han i den Forbindelſe tænker paa Eagle Lake og de to af hans Børn, ſom hviler i Kirkegaarden der, udtaler han det Ønſke, at maatte faa hvile ſammen med dem, naar han nu ſnart lægger Vandringsſtaven ned. Saa kom Døden ſtille og varſomt og han maatte ſlutte.

Men ſaaledes blev den intereſſanteſte Del af hans Livsſkildringer bevaret, — Femti- og Sekstiaarene, tildels ogſaa Syttiaarene, med Amerikareiſen, Nyſettlingen, Vækkel-

ferne, Borgerkrigen og Indianerurolighederne, — alt Begivenheder, som ligger saa langt tilbage i Tiden og er saa fulde af sprudlende eiendommeligt Liv, at de saa at sige fører os ind i en ny Verden. Forsaavidt er det et forholdsvis mindre Tab, at Paulson ikke fik Tid at nedskrive sine Oplevelser de 19 Aar han virkede i Blanchardville og de andre Menigheder i Wisconsin, da de er af saa ny Dato, at de fleste af os er mere eller mindre fortrolige dermed.

Disse „Erindringer" har man altsaa besluttet at offentliggjøre i Bogform, dels fordi de i sig selv fortjener det som et merkeligt Stykke Person- og Livshistorie, dels fordi vistnok Tusinder af de gamle Settlere, og ikke faa af den yngre Slegt længes efter at høre disse livfulde Fortællinger fra vort Folks Vaartid i dette Land, dels for at sætte et lille Mindesmerke over denne Mand, der var kjendt og kjær for saamange baade blandt Norske og Svenske, dels endelig — og ikke mindst — for derigjennem at skaffe den efterladte Enke, hvem Udbyttet af Bogens Offentliggjørelse — om der bliver nogen, — væsentlig kommer at tilflyde, — en liden Hjælp, dobbelt dyrebar fordi den bogstavelig er Frugten af hendes elskede Mands sidste Aandskræfter.

Undertegnede, hvem Gjennemsynet af Manuskriptet blev anbetroet, har i det allervæsentligste udgivet det akkurat som det forelaa, kun med saadanne sproglige og grammatikalske Rettelser, som Forfatteren selv uden Tvil vilde have gjort, om han havde havt Tid til at se det igjennem. Der var noget ved Paulsons Stil saa frisk og personligt, at den ikke uden Skade vilde kunne rettes paa. Naar han skrev var det som vi baade hørte og saa „gamle Bedstefar" lyslevende blandt os. Det er ogsaa Tilfælde med disse „Erindringer"; de fører den hensovede atter midt iblandt os med hele den Ungdomslivlighed, hvormed han kunde dvæle ved de henrundne Dage.

Sven Oftedal.

Minneapolis, Minn., 13de Mai 1907.

Første Kapitel.

Om Reisen til Amerika.

Op til 1850 var der ingen, som havde reist til Amerika fra Solør i Norge. I de Dage var Amerika kun lidet kjendt paa de Kanter. Det var saavidt vi vidste, at der var et saadant Land til, hvor efter Folkesagnet „stegte Grisер løb i Gaden med Kniv og Gaffel i Ryggen". Jalfald var Solungen i Besiddelse af meget tarvelige Oplysninger om det „fjerne Vesten".

Aaret 1850 ligger jo langt tilbage i Tiden! Det var kun 25 Aar efter, at den bekjendte Slup fra Stavanger seilede over Atlanteren med de allerførste Udvandrere fra Norge. De Efterretninger, som Slupfolkene sendte hjem, naaede ikke saalangt Øst som til Solør. Det var ikke da som nu, at Avislæsningen var almindelig. Nu kjender næsten hver Mand endog samme Dag, hvad som foregaar, ikke blot hvad som foregaar i ens eget Land; men ogsaa hvad som tildrager sig udover den ganske Verden. Aarsagen dertil

er den letvindte Kommunikation, Telegrafen og Pressen. Halvhundrede Aar tilbage i Tiden var det ikke saa. Da vi reiste til Amerika fandtes der ingen Jernbane i Norge, eiheller Telegraf.

Det var langt mellem Aviser i min Hjembygd, og om der var nogen, saa var de næsten saa uvidende om Amerika, som vi selv var. Amerika var Fablernes Land, beboet af Vildmænd og Skrellinger, hvor der var hverken Lov eller Orden. Der var der Frihed for hvermand at gjøre og lade som han selv lystede. Med et Ord det var et farligt, uindbydende Land at komme til.

Jeg husker det saa vel, som havde det hændt idag. Vort lille Udvandrerselskab kom skranglende med Kjæreskyds oppe paa Høiderne ovenfor Christiania. Der stod en liden Stue i Veikanten. Antagelig var det en Brændevinskneipe. Døren stod paa vid Væg. Derinde sad nogle Mænd og spillede Kort. Da de blev os var, raabte de ud til os: „Hei godt Folk! Hvor skal I da hen?" „Til Amerika" svarede jeg. „Ha, ha! Til Amerika? Did kommer I aldrig," lagde han til med en tyk Kjøded. Rimeligvis mente han, at Kapteinen vilde føre os til Tyrkiet og sælge os som Slagt til „Trynetyrken".

Maaske vilde Ølkaggen i Stuen drive Spas med os eller han vidste ikke bedre.

Mine Forældre var almindelige Bønder. Far havde svare Strev med at faa begge Ender til at mødes. Ved en uheldig Gaardhandel var han kommen i Gjæld. Han strævede haardt, som bedst han kunde, men var ikke istand til at møde sine Forpligtelser, som han skulde. Saalænge Tømmerskogen holdt ud, gik det endda an; men nu da Tømmerskogen gav op begyndte det at gaa agter ud med ham. Forresten var Tømmerpriserne saa daarlige, at det var ikke stort bedre end „sveltihjel" med Tømmerforretningen i Solør i de Dage. Alligevel hang Solungen i som Kleggen paa en mager Gamp. Det var Tilfældet ogsaa med Far. Han havde en pen og vistnok ogsaa en god Gaard, østre Waalberg paa Grue Finskog, en snau Fjerding fra den svenske Grændse.

Men Solungen, som Regel, vanrøgtede Gaardbruget og sled sig fordærvet paa Tømmeret. Man kjørte det bedste af Maden til „Tømmerkøja", saa at naar Vaaren kom og man havde gjort fra sig „Vaaraanna", var Staburet tomt og Pungen ligesaa. Hvad gjorde man saa for Levemaaden til Høsten? Jo ho! Solungen vidste Udvei. Han spændte Gampen for Kjerra og for til Christiania. Her tog han paa Borg eller Forskud paa Tømmeret hos Tømmerkakfen Sommerføden. Han kom hjem med alle gode Ting for Livet og Legemet. Han havde læsset paa saameget Gam-

pen kunde trække. Nu var det Raad til at leve ubekymret til Høsten.

Naar saa Vinteren kom saa tilskogs igjen for at slide alt Tøiet kunde taale. Det var den eneste Maade hvorpaa Gjælden i Christiania kunde betales.

Saaledes gik det rundt i en Ring Aar ud og Aar ind. Men Solungen var vant ved dette Slaveri og sang lige muntert: „Jeg er saa fro, jeg er saa glad, jeg er min egen Herre".

For at forbedre sine Kaar byttet Far bort sin pene Gaard i en anden meget ringere. Lintorpet, som vi fik igjen var en nokſaa pen Gaard med gode Huse, men mager og antagelig misbrugt. Her kunde Far paa ingen Maade klare det; gik som Hønen sparker. Man kan forestille sig hans Sindsstemning med Undergangen stirrende i Øinene paa sig. Han sagde ikke meget, tvertimod syntes han lige munter. Alt man blev var, saa kunde man nok se, at han var i store Studier.

Paa Høstvinteren 1850 kom han en Aften hjem noget sent. Efter at have spist til Aftens og tændt sin Pibe, gik han frem og tilbage paa Gulvet og dampede mere end sædvanligt. Endelig kom det ud, som han gik og bar paa: „Mor," sa han, „ved du hvad jeg gaar og tænker paa?" Hun svarte: „Hvorledes kan jeg vide, hvad du kan have i Tanker." „Jo, Mor, jeg

spekulerer paa at reise med eder til Amerika!" sa han. „Nei nu har jeg aldrig hørt! saa galt," sa hun. „Du reise til Amerika med den store Familie. Det maa dog være Toppmaalet af Galskab, at herbergere saadanne Tanker!"

Far gik frem og tilbage med store Skridt, medens han dampede saa det havde Mon. Nu tog han i med nærgaaende Veltalenhed. Jeg husker ikke alt han sagde, men det husker jeg og frydede mig: „Saadanne Folk som I er, maatte man vist lede længe efter. Om jeg vilde og kunde føre eder til Paradis, saa var ikke det godt nok, I maatte sparke imod. Nok sagt, jeg reiser, saa kan I blive tilbage, om I lyster."

Mor svarte ikke, men tog til Kvindens sædvanlige Vaaben: Graaden.

Dette endte Akkedassen.

Nu gik hver til sine Senge og vi sov i Ro uden endog at drømme om Trynetyrken og de vilde Mennesker, som Amerika skulde være fuldt af.

Den næste Morgen maatte jeg, som den ældste Søn i Huset, spænde Gampen for Tømmerslæden og ud til „Tømmerkøja". Jeg var liden af Vækst og ikke meget gammel heller, ikke fuldt 18 Aar. Det var slemt nok for mig den selvsamme Vinter. Jeg var træt; men klagede ikke. Saalænge jeg havde en god Hest, saa gik det endda an; men ud paa Vinteren byttede Far

Hester og fik igjen en liden Buk, som var ikke stort stærkere end jeg var selv. En Stund paa Høstvinteren havde jeg Kammerater i „Tømmerkøja". Da var det Moro. Senere var jeg alene i Køja, da maa jeg sige, det var trist. Ret som det var, hørte jeg Ulvehyl om Nætterne. Jeg gyser endnu, naar jeg tænker paa det. Om Morgenen maatte jeg ud ved 3-Tiden. En Vending maatte man gjøre før det blev Dag, den anden Vending maatte man gjøre paa Eftermiddagen. Det tog ikke saa liden Tid at læsse op, alene som jeg var. Tømmeret jeg kjørte paa tilhørte en rig Onkel af mig, Hendrik Tvengsberg.

En Dag, da jeg havde kjørt den første Vending og havde lagt mig, for at tage en kort Middagslur, kommer Bror Hendrik med Aandedrættet i Halsen og siger: „Far har solgt Lintorpet og vi skal reise til Amerika."

„Har virkelig Far solgt Gaarden og sagt, at vi skal til Amerika?" Handelen er afgjort og vi skal reise, saa snart vi blir færdig, — om nogle faa Uger," sagde han. „Har Far sendt dig hid med Bud?" spurgte jeg. „Nei, jeg kom lel. Jeg vidste du vilde vide det og derfor kom jeg."

„Er du glad over Amerikareisen." „Jeg har aldrig været gladere." „Men du, hvad synes du?" „Jeg er saa glad, at jeg kunde gjøre et Hallingkast." „Men nu maa jeg gaa," sagde han. Hjemme vidste

de ikke, hvor det blev af mig." „Vent lidt, jeg blir med," sagde jeg. Hendrik fik lidt til Livs og saa læsset vi op Hestefoderet og Maden paa Slæden og saa kjørte vi saa fort Skarvegampen kunde gaa.

Far stod ude og saa, da vi kom kjørendes op til Huset. Han var „vond". „Jeg mener Gutten er gal, som kommer hjem med Foderet og ikke kjører frem, hvad Tømmer, der er igjen. Hvad gaar der af dig, maa jeg spørge."

„Skal vi ikke til Amerika?" spurgte jeg. „Jovist skal vi saa," svarede han. „Det er mig en overvættes Glæde. Ikke en eneste Stok mere kjører jeg i Norge. Onkel kan kjøre Tømmeret sit selv." Jeg havde saa grundigt afvæbnet den gamle, at han bare smilte og gik bort, uden at sige et Ord mere.

Om nogle Uger stod vi allerede færdige til Reisen. Far var ligesom inspireret ved Tanken paa Amerika. Jeg tror ogsaa forvist at han var. Han fik nyt Liv og nye Kræfter. I denne korte Tid han havde at gjøre paa, gjorde han en Reise til Christiania for at tinge Skibsleilighed over Havet. Han fik tillyst Auktion. Alt paa Gaarden maatte sælges under Hammeren. Han havde Forretninger hos Fogd og Sorenskriver. Astrup var konstitueret Fogd i Grue den Gang. Om jeg ikke husket feil var Sorenskriverens Navn Fitzen.

Medens Far var hos Skriveren, og denne fik høre at

han med Familie agtede sig til Amerika, sagde han: „Det gjør du Ret i min Mand. Der er meget, meget bedre end her. Her skal jeg laane dig et Brev skrevet af min Halvbror, Candidat Ole Rynning. Han reiste til Amerika mange Aar tilbage, som du faar se i Brevet. Han blev syg af Colera og døde. Men om han er død, lever dog den Sandhed, han har fremsat i Brevet. Tag Brevet med hjem og studer det nøie. Det er sandt hvert Ord han har skrevet." Far kom glædestraalende hjem med Brevet. Da jeg var den bedste i Familien til at læse Skrift, læste jeg det mærkelige lange Brev om og om igjen, saa jeg næsten kunde det udenad. Alle, som kom i Huset, maatte faa høre Cand. Rynnings Brev. Nu var vi ikke længere uvidende om Amerika. Vi troede Brevet og fandt at hvert Ord var sandt, som Skriveren sagde. Den 17de Mai 1850 stod vi paa Reisen gjennem vor Hjembygd Grue. Det værste var, at Mor og min lille Søster Anna maatte blive igjen paa Grund af at Reisekassen var for let. Nogen af os andre kunde blevet tilbage; men Mor vilde helst, at vi skulde reise. Hun vilde komme Aaret efter, naar hun havde indkasseret endel Auktions- og andre Penge, som ikke kunde inddrives før vi reiste.

De to kjære kom Aaret efter og fandt os i Muskego. Muskego faar vi høre lidt mere om senere.

Da Far kom til Christiania var alle Amerikaskibene

afreiste. Men Kjøbmand Christian Hassel i Christiania og hans 2 Brødre Christoffer og Petter Hassel, som begge boede i Kragerø, eiede et nyt Skib „Colon", som skulde seile den 15de Juni med Emigranter fra sidstnævnte Sted til New York. Far indskrev sig og Familie, som Passagerer paa „Colon", ført af Kaptein Christoffer Hassel, en særdeles duelig Skipper. Fragten betaltes fra Christiania; Rederiet havde derfor at befordre os til Kragerø, hvilket det ogsaa gjorde paa en ganske simpel Maade.

Vi indskibede os fra Christiania til Kragerø paa en bitte liden Slup, gammel og vistnok ogsaa brøstfældig. Reisen tog os samfulde 9 Dage. Turen var forresten nokssaa morsom ud igjennem den deilige Christiania-Fjord forbi de mange vakre Smaabyer.

Vi velsignedes med et særdeles gunstigt Veir, med Undtagelse af en Lørdag Eftermiddag, da vi seilede ud fra Mos, hvor vi havde ligget etpar Dage for at indtage etpar digre Vandlæggere, som skulde til Skibet „Colon". Paa den brede Fjord udenfor Mos kom vi ud for en heftig Storm, saa at Sluppen maatte snu og løbe i Læ af Bartøen, hvor vi overnattede og laa Søndagen over. Her fiskede vi og spiste raa Østers; de første og sidste raa Østers, jeg nogensinde har spist.

Det var en Solskinsdag vi kom seigende ind til Bryggen i Kragerø og lagde op ved Siden af „Colon".

Kaptein Hassel stod paa Dækket og var gram i Hu over at Reisen havde taget saa lang Tid. Endnu synes jeg se Kapteinens barske og mandige Skikkelse og høre hans grove brølende Stemme, da han tiltalte vor Skipper: „Nu kommer De endelig? Hvad har De bestilt, da det har taget Dem samfulde 9 Dage at komme fra Christiania til Kragerø, en Distance som De burde have tilbagelagt paa mindre end to. Har De villet plage Livet af disse Folk, som var uheldige nok til at de maatte fare med Dem?"

Dette sagde han med en Stemme, som var ganske i Overensstemmelse med hans barske sjømandsmæssige Væsen og Karakter.

Skipperen stakkel, var nok vant med noget lignende. Han tog det med Ro og mumlede noget om Vindstille, som han ikke kunde hjælpe. „De er mig rigtig en Laban," føiede Kapteinen til. „Se nu at faa Folkene ud af Deres elendige Vaskebalje," sagde han yderligere.

Vi kom os ud i en Fart og ind paa den Skude, som nu skulde blive vort Hjem i et Tidsrum af to og en halv Maaned.

Skibet var endnu ikke ganske færdigt. Tømmermændene arbeidede af alle Kræfter med Indredningen af Kahytten for at faa den færdig.

Vi fik vor Plads anvist af Kapteinen selv midtskibs

lige under den store Luge, som fører op paa Dækket. Dette mente Kapteinen var den bedste Plads.

Om etpar Dage kom Resten af Emigranterne, som skulde gjøre Reisen sammen med os over Sjøen. De fleste af disse var Telebønder især fra Søvde Prestegjæld, Siljord og Bøhered. Kun nogle faa Personer var saalangt oppefra som fra Rauland og Vinje.

Vi faldt rent i Staver over Udseendet af disse Folk. Vi havde aldrig drømt om, at der i Norge skulde eksistere et saa eiendommeligt udseende Folk, som disse Telebønder var. Især de fra nedre Telemarken vakte vor Forundring mest. Mændene var alle ligt klædte, som uniformerede Soldater. Alle havde sorte Knæbukser, Sølvknapper ved Knæerne, lange hvide Strømper med udsyede Roser ved Anklerne, lave kunstsyede Sko, en underlig styg hvid Trøie, dekoreret med rødt og blaat og Vest ligedan udstaferet med Sølvknapper og udsyet paa en kunstig Maade med rødt og blaat, en Hue som lignede meget paa den som Jernbanefunktionærerne har her i Amerika med den Forskjel, at der hang en stor Dusk fra Kronen af Huen ned over det høire Øre.

Kvinderne var fornemmelig stygt klædte. Alle havde et tykt sort Vadmelsskjørt, der rak lige op under Ærmerne. Rundt Livet havde de et langt Uldskjærf, som vikledes flere Gange rundt Livet. De

havde en kort Trøie af Vadmel. Strømperne var umaadelig store Skaft paa, med udsyede Roser ved Anklerne selvfølgelig, lave kunstsyede Sko. Hovedplaget var vel et Skaut eller Tørklæde.

Hvad vi baade hørte og saa af disse Folk var ret som et Skuespil for os. Deres Sprog var saa rent forskjelligt fra vort østlandske, at vi havde ondt ved at forstaa dem i Førstningen. Men vi lærte fort. Det tog ikke mange Timer førend Telebønderne maatte have sig en Svingom. Spelemanden, som det hed paa deres Sprog, kom frem med sin underlige Tingest af en Fele besat med Perlemor i Kanterne og 8 Strenge.

Da han havde tonet op og slog i en Slot begyndte Pigerne at lette paa Foden til Takt. Ungersvendene kunde ikke staa og se paa, de kom løbende til og bøde paa en Gangare eller Springare, og der blev en Huskestue saa at Støvet føg om Ørene paa os.

Nu slaar Spelemanden op en Halling. „Hur e han Tarje?" Alle raabte paa Tarje. Jo der kom Hallingdanseren selv, rigtig en eiendommelig komisk Figur. Liden af Vækst, hjulbenet, foroverbøiet, langt Ansigt, lattermilde Øine, en lang, stor til Siden kroget Næse, langt Haar. Han bar bestandig en rød Toplue. Tarje var altid fuld af Spas og Moro. Nu kom han hoppende udover Dækket, sprettende med Benene i Takt til Felelaaten. Dækket blev med engang ryddet.

Han hoppede bent op i Luften, snurrede rundt, som en Top og gjør et Kast, saa at Benene staar op i Veiret og Hovedet næsten ned til Dækket, alligevel kom han ned med Fødderne i Dækket saa at det klask. Der blev Skraal og Latter med Haandklap til Tarje.

En Dag da vi var kommen et Stykke op i Eriekanalen havde Tarje været i Kanalen og taget sig et Bad. Det var i Nærheden af en liden By. Da han var kommen op af Vandet, tog han ikke paa sig Bukserne, men spadserede midt igjennem Byen uden andre Klæder end den lange norske Skjorte. Folket i Byen samlede sig i Flokke, stod og betragtede Galningen. De troede uden Tvil at Manden var gal.

For os Østlændinger var dette altsammen noget saa nyt, som var vi kommen bort fra Norge og norske Forholde, som var vi med engang hensat iblandt idel Vildfremmede i en anden Verdensdel.

Kragerø var den Gangen en ganske liden By med maaske 1,000 Indbyggere, klemt op mod Fjeldvæggen. Gaderne var smale, krogede og trange. Husene var bygget op efter Siden af Fjeldet. Det saa næsten ud som var de bygget paa hverandre. Nede ved Fjorden var en flad Stribe, hvor Kirken og Forretningshusene stod. Byen havde dog en nokfaa livlig Sjøfart. Der laa mange Skibe paa Havnen, især var der mange hollandske Fartøier.

Jeg likte mig saa godt i denne lille By, at havde det ikke været for at vi var bestemt paa at reise til Amerika, saa havde jeg stanset her.

I Kragerø saa jeg for første Gang en Neger; det var Kjøbmand Henrik Bjørns Neger. Negeren stod i Vedskjulet og kløvede Ved. En Flok af os Emigrantgutter stod i Døren og nidstirrede paa Negeren. Han blev sint, bandte paa norsk, greb Øksen, kom mod os med den som vilde han bruge den paa os. Saa rædde, som vi blev! Vi syntes som den skinbarlige selv var efter os. Vi løb af alle Livsens Kræfter for at komme bort fra Uhyret.

Om Reisen fra Kragerø til New York, er ikke meget at fortælle. Livet paa Havet er den ene Dag som den anden, især naar Veiret er jevnt og vakkert, som det var under vor Reise.

„Colon" seilede ud fra Kragerø den 15de Juni 1850. Straks vi kom ud i aaben Sjø fik vi en ganske frisk Bris, saa at Skibet rullede nokſaa voldsomt.

Med Vindens Vinger for vi forbi Kystbyerne Arendal, Christiansand o. fl. Snart var vi i Nordsjøen, og Norge, vort gamle Norge med „Klippeborge" kom os ud af Syne.

Jeg har ikke seet det igjen siden. Det er forunderlige Følelser, man faar, naar man er ved at forlade sit gamle Fødeland. Man staar og stirrer paa de graa

Klipper saa længe de endnu er i Syne over Havbrynet. Man hænger ved Klippesynet indtil at det dukker sig i Havet og blir borte. Man tænker med Vemod paa Sangen: „Hvor i Verden jeg gaar Om i Syd om i Vest" osv.

Nu blev der en svare Tilstand nede i Skibsrummet. Sjøsygen havde grebet Folket. Den ene kom løbende efter den anden op paa Dækket, rakte Halsen over Skandseklædningen og leverede fra sig al unødig Ballast. Fra alle Kanter hørtes der Jammer og Laat. Jeg stansede paa Dækket blandt Matroserne til langt ud paa Nat og slap Sjøsygen. Nu var der mange som ønskede, de var tilbage i Norge. Man taaler ikke mindste Modgang. Kaptein Hassel var ligesaa kjendt med Havet som en Dakota-Farmer er kjendt med sin Farm. Han havde i mange Aar ført et andet Skib ved Navn „Columbus" og gjort mange Ture med Emigranter til New York. Nu satte han Kursen for den Engelske Kanal. Om et par Dage eller saa var vi i Kanalen. Til høire saa vi England og til venstre Frankrige. Det var just ikke meget at se, kun de nøgne hvide Kalkklipper. Snart var ogsaa dette Syn ude af Sigte, og vi vuggedes paa Atlanterhavets Bølger. Nu var alle Syn borte for omtrent 8 Uger med Undtagelse af en eller anden Seiler, som vi kunde leilighedsvis træffe paa i Havet.

Da vi nærmede os New Foundlands Banker kom vi en Morgen tidlig nær et Isbjerg. Det blev paa engang koldt som i en Iskjælder. „Colon" seilede ganske nær Troldet, som stak op af Havet maaske 200 Fod og havde et ganske stort Omfang.

Etpar Dage før vi kom til New York tog Kapteinen Lods ombord. Nu gik alting godt og vel; vi naaede vel frem til denne Verdensstad. Kun en Kone, Konen til den spræke Hallingdanser, laa syg da vi kom frem; hun var syg hele Veien af Sjøsyge. Ingen var født og ingen var død paa Reisen.

Da vi kom til New York havde vi været paa Sjøen i 8 Uger og 2 Dage. Den egentlige Aarsag til, at det tog saalænge var Vindstille, eller Modvind. Der var andre Skibe, som laa pa Sjøen 10 a 12 Uger. Skibe som havde seilet før os kom til New York efter os. Vi skattede os saaledes alligevel lykkelige.

Som vi laa og vuggede paa Atlanterhavets Bølger blev Tiden ofte trykkende lang. Til Tidsfordriv fandt Kapteinen paa visse gymnastiske Øvelser for os. Han var selv en nokfaa spræk Mand endnu og en god Gymnastiker. Vi maatte gaa gjennem mange Slags Øvelser. Saa jagede han alle op paa Dæk, naar Veiret tillod det. Spillemanden maatte frem med Felen sin og Telebønderne maatte faa sig en Gangare eller Springare. Tarje maatte ogsaa frem og vise hvor myg han kunde være og hvor høit han kunde spænde.

Det var alligevel som intet vilde gaa. Naar man ligger saalænge stille, saa blir man saa doven, at man intet vil omsider. Der var ingen Banden og Svergen ombord, eiheller Kortspil og Brændevinsdrik.

Søndagene havde vi Andagt. Kapteinen jagede alle paa Dækket, som var indrettet saa at Folk kunde sidde. Vi sang da Salmer af Guldberg, og Kapteinen selv læste en Prædiken. Der var ingen, som kunde lede os i Bøn.

New York var allerede den Gang en vakker stor By med mange Seværdigheder. Det mest iøinefaldende var Havnen, hvor der var Hundreder af Skibe fra alle Verdensdele. De mange Master saa ud som en tyk Granskog i Solør. Om Aftenen var det især et Syn at se de store Dampere som for frem og tilbage, oplyst som de alle var med Hundreder af Lamper. De saa ud for vore Øine som flydende Lystslotte.

I New York laa vi kun en Dags Tid. Kapteinen var vor Tolk og var os behjælpelig at faa en billig Fragt videre. Han kjendte vor Stilling, at vi var fordetmeste alle fattige med Undtagelse af rige Rollef som han kaldtes; han havde som ægte Gnier lagt tilbedste endel Penge, saa skidden og lurvete han forresten var. Endel Sauheringer havde maaske nogle hundrede opsparet at begynde Livet med i Amerika.

Jeg husker ikke hvormeget vi betalte pr. Hoved fra

New York til Milwaukee; det forekommer mig at Billetten var 7 Dollars. Men var Fragten billig, saa var Befordringen derefter. I de Dage fragtede man Emigranter omtrent som man fragter Kreatur i vore Dage. Vi førtes per Dampskib fra New York til Albany, derfra til Buffalo over Eriekanalen, fra Buffalo til Milwaukee per Dampskib.

Paa Kanalen stuvedes hele Selskabet ned i en eneste Kanalbaad med Bagage og alt. Først pakkedes Kasserne ned i Baaden, saa Tøiet ovenpaa og Folket allerøverst. Lykken var bedre end Vettet den Gang. Veiret var det allerbedste hele Tiden saa at Tiden kunde tilbringes paa Dækket baade Dag og Nat. Havde der indtruffet Regn og tyk Taage, saa ved jeg ikke hvordan det havde gaaet os. Rimeligvis vilde Sygdom have udbrudt blandt os. Nu kunde vi sove paa Dækket om Nætterne, udenat tage Skade. Der faldt stærk Dug paa Kanalen om Nætterne, som gjorde det en Smule ubehageligt.

Paa Kanalen var vi samfulde 9 Dage. Fra Buffalo til Milwaukee per Dampskib tog det os 4 Dage. Idethele tog Reisen os 14 Dage fra New York til Milwaukee. Nu reiser man fra Christiania til Amerika paa kortere Tid end det.

Den hele Amerikareise tog os fra 17de Mai til 22de August, da vi landede i Milwaukee. Selskabet

kom til Milwaukee ud paa Eftermiddagen. Her spredtes vi som Avner for Vinden. Af hele vort Reiseføl ge i disse 56 Aar har jeg kun truffet igjen 4 eller 5 Personer, nemlig: Bjørn Aslakson Svalestuen, Ole Rauland fra Raulandsstranden og Brødrene Ole, Thor og Kittil Støilen. De 3 førstnævnte er døde, de to sidste bor i Perry, Dane County, Wisconsin, i bedste Velgaaende.

Kommen til Milwaukee kunde vi ikke opnaa Husly Natten over. Byen var under Kvarantæne, da Colera herjede der. Vi maatte tage Herberge blandt vore Kasser paa Gaden. Slig var vor Skjæbne i det forjættede Amerika. Alle Mennesker var bange for Nykommere.

Den næste Dag fik vi en norsk Farmer til at tage vort Tøi og vi fulgte med ham tilfods 22 Mile til Muskego, det Sted, hvor Emigranterne gjerne stansede en Tid.

Vi, det vil sige min Familie, fulgte med vore Raulandsstrandinger til Knud Aslakson Svalestuen, som boede et kort Stykke fra Waterford, Racine County, Wis. Knud havde været i Amerika allerede en 8 a 10 Aar og boede paa en pen Farm, som han eiede. Han havde allerede før den Tid gjort en Tur til Gamlelandet og var kommen tilbage for nogle Aar siden.

Her endte foreløbig vor Amerikareise.

Andet Kapitel.

Et norsk Settlement i Femtiaarene.

Muskego er et af de ældste norske Settlementer i Amerika. Det meste af Settlementet ligger i Town of Norway, Racine County, Wis., omtrent lige langt fra Milwaukee og Racine.

I 1850 var Settlementet ganske stort. Det var da paa sit største. Jeg har ofte forundret mig over, hvorfor Nordmændene gik hen og bosatte sig paa et Sted, hvor Landet syntes saa uindbydende, som i Muskego. Det var for det meste grov Egeskog og Sumpland. Midt i Settlementet var der en stor blød Sump mange Mile i Omfang. Denne Sump skabte Malaria og var Aarsag til megen Sygdom, saasom Koldfeber og andre Febre. I denne Tid var der neppe et Hus, uden at der var nogen, som rystede af Koldfeber. Ikke mange Mile fra dette Settlement i Syd og Nord, Øst og Vest laa der ubeboet Land, det fineste og bedste i Verden. Endel af Nordmændene havde dog faaet Øie

paa den vakre Yorkville Prairie, hvor de havde bosat sig. De fleste havde imidlertid bygslet i Skogen. Skoglandet har sine Fordele for dem, som kommer fattige. I Skogen kan en Fattigmand bygge Huse for Folk og Fæ og have Adgang til Brændsel uden at kjøbe det i dyre Domme, som Prairiebeboerne har at gjøre. Det var antagelig Skogen, som havde Tiltrækningskraft paa Nordmændene i Muskego.

Her havde de bosat sig paa sine Jordlapper og opført sig smaa Tømmerhuse. Farmene var smaa, — som ikke var at undres over; thi det kostede haardt Arbeide at rydde bort den grove Egeskog af Landet, saa at man kunde begynde at dyrke Jorden. Jordbunden var nokſaa god, men ikke saa god som ude paa Prairien.

Enkelte af de allerførste Settlere havde faaet fat paa Land, som var lettere at rydde. De som kom senere var glade ved at kunne bosætte sig i samme Settlement, om Landet, de fik fat paa, ikke var netop det bedste.

Da vi kom til Muskego var Fattigdommen iøinefaldende hos de fleste. Dette var slet ikke at undres over. Agerlapperne var smaa og Priserne paa Farmprodukterne saa lave, at det var næsten „sveltihjel" at drive Jordbrug i de Dage. Hveden solgtes i Milwaukee for 25 a 30 Cents Bushelen. Smør 5 Cents

pr. Pund, Flesk 2 Cents pr. Pund, Poteter næsten ingen Pris paa. Det var tunge Dage for Farmerne. Man maatte se til at rette Munden efter Madsækken. Kvinderne maatte finde sig i at spankulere i simple Calico Kjoler, grove Sko og hjemmestrikkede Hetter om Vinteren og hjemmelavede Sunbonnets om Sommeren. Damehatter var der ingen som havde.

Pigernes Arbeidsløn var 50 Cents Ugen. En almindelig Farmarbeider fik 8 a 9 Dollars Maaneden for sit Arbeide, og Kosten. Ovne var der faa af i Musiego. Man hjalp sig med gammeldagse Skorstene og bagte Brød i Gryder, lavede for dette Øiemed. Ydersl faa eiede Heste; man hjalp sig frem med Okser. Vogne var der faa af og Kjøreredskaberne om Sommeren var Kubberuller og om Vinteren hjemmelavede Langslæder.

Der var enkelte faa Farmere, som havde nokaa pene Framehuse og begyndte at staa sig nogenlunde godt.

Der var dog ydersl faa, som klagede. Næsten alle syntes at være vel tilfreds med Amerika. Man saa paa den frugtbare Ager og ventede paa bedre Tider, som ogsaa kom senere.

Aarsagen til disse elendige Tider var tildels Frihandelssystemet. Europa kunde oversvømme Amerika med sine Varer, uden at betale nogen Told. Amerika

kunde ikke bygge Fabriker og konkurere med de gamle rige engelske Fabrikanter. Alt hvad man behøvede af Fabrikvarer kom fra England. Alle vore Tøier kom fra England, vore Knive og Gafler var engelske, Synaale, Lommeknive, Barberknive, alle Slags Instrumenter, som Lægerne bruger i kirurgisk Henseende, kom fra England. Med et Ord, Englænderne var Herrer og vi Husmænd. Amerika havde ikke saameget som en Synaalefabrik. Alt maatte vi kjøbe fra England og betale ganske dryge Priser for alt. Hvad Farmeren havde at afhænde, fik han lidet for, og hvad han maatte kjøbe, maatte han betale i dyre Domme. Det var derfor ganske naturligt, at Fattigdommen var almindelig i de Dage. Saaledes kan en dum Lov og daarlig Politik udarme et Lands Befolkning. Først med Slaveriets Afskaffelse og nyt Styresystem kom der en velsignet Forandring i Tingene til bedste for det ganske Folk.

Midt i Settlementet var der en høi Bakke, som Nordmændene kaldte „Indihaugen". Paa Toppen af denne Bakke stod den bekjendte første norsk lutherske Kirke i Amerika, kaldet Muskego-Kirken. Det var ikke nogen storartet Tempelbygning. Den var opført i den Tid Pastor C. L. Clausen var Præst i Menigheden.

Denne Mand var antagelig den første norsk lutherske Præst i Amerika, og Kirken paa Indihaugen den før-

ste norsk lutherske Kirke. Bygningen var opført af Tømmer lagt Stok paa Stok med hugne Lafter som paa Husene i Norge. Den bestod af 2 Bygninger, en større og en mindre stukket mod hinanden. Den mindre Del var baade smalere og kortere og ikke saa høi. Den tjente som Kor. Her i denne Del var Alteret og Prædikestolen anbragt. Paa den ene Side var bygget en Baas for Presten at sidde i. Paa den anden Side en lignende Baas for Per Jacobson, som var Klokker. Der var „Lem" hvor Ungdommen kunde samles. Bænkene var meget primitive. Alt var umalet baade ind- og udvendig. Disse to Logkasser sat sammen udgjorde den berømte første norsk lutherske Kirke i Amerika. Nu er den at se ved Den Forenede Kirkes Præsteskole i St. Anthony Park, St. Paul.

For en 10 a 12 Aar siden var jeg i Muskego og saa det gamle Gudshus staa i Hans Jacobsons Kreaturgaard forvandlet til et Grisehus. Menigheden solgte sit gamle Tempel, da den byggede paa Indihaugen en pen moderne Brick Kirke.

Pastor H. A. Stub var Præst i Muskego, da vi kom til Amerika. Den første Søndag vi var i Muskego, var vi paa „Messa" i denne ærværdige Moderkirke og hørte Synodens Senior prædike. Senioren var da en ganske ung Præstemand. Jeg hørte ham ganske ofte, medens jeg var i Muskego.

Hr. Elias Stangeland var da i Blomsten af sin Manddom, var Kjøbmand, Postmester og Søndagsskolelærer i Menigheden. Jeg var Elev i denne Søndagsskole en liden Tid Sommeren 1851.

Allerede i denne Tid var der 2 Menigheder i Muskego. Det var endnu førend Synoden var organiseret. Stubs Menighed var stor. Den anden Menighed var liden og betjentes af Pastor Ole Andrewson, som da kjendtes under Navnet Ole Aasen. Stub vilde ikke erkjende denne Menighed for lutherſk, ei heller Anderſon for lutherſk Præſt. Man kaldte ham en Frankeaner fordi han ſkulde have tilhørt The Frankean Synod i Øſten. Ved denne Tid tilhørte han „Den nordre Illinois Synode". Andrewſons Folk var egentlig Haugianere og ſamledes til Bønnemøder. Den Slags Sammenkomſter var ikke i Paſtor Stubs Smag, hvorfor han tordnede mod dem med ſterke Ord. Jeg ſynes høre ham og ſe ham endnu, naar han ivrede paa Prædikeſtolen mod diſſe Folk, ſom gik rundt i Huſene og holdt lange Bønner! Med løftet „Finger tog han Gud til Vidne paa", at de „ikke var Lutheranere." Fra den Dag af var jeg afgjort mod nogenſinde at blive en Tilhænger af „Wisconſin Præſterne". Og jeg har holdt mit Løfte. Saaledes kan man ſtøde Folk fra ſig.

Hvorledes er Muskego nu?

Nu er Muskego ſaa pent og godt Settlement, ſom man kan ønſke ſig. Skogen er for længe ſiden opryk-

ket med Rødder. De uindbydende malariaproducerende Sumpe er udtørrede og forvandlede til nyttige Agere og udmerket Høslaat. Farmene er velopbyggede med moderne Huse. Alt inde og ude hos Bønderne vidner om Velstand. I Femtiaarene var der mange, som solgte sine Farme for en billig Pris til Tyskere og reiste til Jowa, omkring Decorah, og til søndre Minnesota. Endel af Settlerne hang igjen paa sine Farme og forblev i Muskego. Nu er de ligesaa velholdne, som de, der reiste. Landet i Muskego kan antagelig idag ikke kjøbes under $100 pr. Acre.

Det er underligt med Amerika. Landet maa være meget daarligt, dersom det ikke med en ret Fremgangsmaade kan gjøres indbringende.

Der er Settlementer med saa daarligt og stygt Land som noget man næsten kan tænke sig, men som med Flid og rigtig Dyrkning er forvandlet til bedste Slags Farme og Farmerne er velhavende. Bare man orker at holde ud og ikke haste med at sælge i Utide, vokser Landet i Pris det mangedobbelte med Tiden. Jeg kjender Farme, som for 25 Aar siden kjøbtes for den da enorme Pris 20 Dollars pr. Acre, men som idag sælges for 100 Dollars pr. Acre.

Tredie Kapitel.

Kirkestrid.

I 1850 var der ganske faa norske Præster i Amerika. Men Uenighed og Strid har der været ligefra Begyndelsen af. Denne Strid udartede ofte til Kjævleri. Det merkelige er, at Striden begyndte hos Præsterne og førtes af Præsterne. Folket har igrunden altid været enige og samlet sig om de Sandheder, som Børnelærdommen fremholder. Afvigelser fra Børnelærdommen har avlet Strid. Men det hørte rimeligvis med til Kirkepolitiken, at man maatte finde frem et Ben at kjævles om.

De første hidvandrede Præster var rigtig Kamphaner som til Ekscempel J. W. C. Dietrichson og Elling Eielsen. Disse to var veritable kirkelige Kjæmper. De kom ofte sammen, og da kunde man vente sig et Basketag. Eielsen var sarkartisk og nærgaaende spydig. Den anden var ikke stort bedre. Det fortælles, at da de engang mødtes og havde havt et livligt

Ordskifte, greb Eielsen sin Modkjæmpe i Skjægget og anførte Luthers Ord om Paven:

„Hør mig du Pav jeg være vil, din Pestilens mens jeg er til" osv.

Jeg vil netop ikke garantere for Sandheden af denne Scene mellem de to aandelige Kjæmper; men den er meget betegnende. Rimeligvis var det maaske halvt i Spøg, at Eielsen greb sin Ven i Skjægget og gav ham en mild shaking. Ellers kan man jo ikke tænke sig Muligheden af, at Dietrichson vilde have taalt en saadan Behandling, med mindre han kunde været bange for en værre Medfart; thi i den Tid var Eielsen en ganske haandfast Vossing.

Men lige fra Begyndelsen har der som sagt været Kirkestrid

Paa den ene Side i Rækken af de stridende havde vi Pastorerne C. L. Clausen, H. A. Stub, J. W. C. Dietrichson, A. C. Preus, J. A. Ottesen og G. F. Dietrichson. Paa den anden Side havde vi Elling Eielsen, Paul Anderson og Ole Andrewson.

Gjenstand for Striden var den norske Prestedragt og Grundtvigianismen, især enkelte af dens Anskuelser saasom Læren om Omvendelse efter Døden. De første hidvandrede Præster saasom Clausen, J. W. C. Dietrichson, H. A. Stub, A. C. Preus m. fl. var alle mer og mindre Grundtvigianere.

Det var utænkeligt, at Eielsen kunde gaa sammen med disse under et Kirketag. Paa den anden Side hverken vilde eller kunde Wisconsin Præsterne, som de kaldtes den Gang, anerkjende Eielsen for en ret ordineret Præst. De betragtede ham som simpelthen en Sværmer og en almindelig udannet Lægmand, der ikke havde Ret at bede eller prædike i en offentlig Forsamling, som vi faar se senere.

Eielsen tog heller ikke paa sine bitre Modstandere med bløde Hænder.

Han fordømte de lange Kjoler og dem, som bar dem, — havde jeg nær sagt. Den norske Præstedragt var i hans Øine Mærke paa Farisæisme og Pavedømmet selv. Han fik indflettet i sin Konstitution en Paragraf, hvori de lange Kjoler fordømtes.

Gamle Eielsen var som sagt ganske sarkastisk og ofte nærgaaende spydig; naar det gjaldt at tage sin Konstitution i Forsvar, saa kunde han tillade sig endog ganske originale Spydigheder.

I Nærheden af Decorah i Pastor O. Hatlestads Kirke var der engang en Konferentse mellem Eielsens Samfund og Augustana Synodens norske og svenske Præster om mulig Sammenslutning. Det var om Vinteren 1862. Man blev paa dette Møde enig om at drøfte hverandres Samfunds-Konstitutioner og paapege de mulige Feil, som de maatte indeholde. En af

de svenske Præster havde paapegt Paragrafen om de lange Kjoler og kritiseret den. Da blev Gamlingen baade varm og gram i Hu: „Det er med vor Konstitution, som med et rent Lagen, som man hænger ud for at tørres. Spyfluen sætter sig paa og — ja tilsøler det," sagde han.

Han brugte et andet Udtryk for „tilsøle", mere bent paa Sagen. Nok var det, at den vakre svenske Præst, ikke havde nogen synderlig Grund til at nære store Tanker om sig selv, da han i Billedet saa sig selv som en Spyflue paa Eielsens rene Lagen.

Mellem Eielsen og Augustanafolket har der forresten aldrig været nogen synderlig Læretrid. Hvad som skilte Eielsen og Paul Anderson samt Ole Andrewson har indtil denne Dag været en Hemmelighed. Mellem dem var der Enighed om Præstedragten. De var alle 3 af samme haugianske Aandsretning. Alle var de Fiender af Grundtvigianismen og arbeidede for Vækkelse blandt Folket. De drev paa med Bønnemøder i sine Menigheder. Kort, de var i alt væsentlig enige. Dette var ogsaa erkjendt blandt de saakaldte Wisconsin Præster.

Foruden Strid om Præstedragt var der mange andre Ting, som stod de stridende Parter imellem, saasom:

Absolution med Haandspaalæggelse ved Skrifte-

maalet, Messen, Omvendelse efter Døden og Bøn for de Døde, Troen paa Kirken og de Helliges Samfund, den 3die Artikel og at give Symbolerne en høiere Plads end den hellige Skrift.

I 1851 kom der ud følgende Punkter forfattede af Pastor A. C. Preus og tolereret af Synoden i syv Aar, inden Pastor Rasmussen tvang Preus til at tilbagekalde sin Vildfarelse paa et Møde paa Rock Prairie Høsten 1858. Disse Punkter lyder saaledes:

1. Kirkens Grund er Daaben og Troesbekjendelsen.

2. Troesbekjendelsen maa ledsage Ordet, som den Nøgle, der oplader Ordets Hemmeligheder.

3. Kirken er Samlingen af de Døbte.

4. Troen paa Kirken.

5. Kirken og de Helliges Samfund tvende forskjellige Led.

6. Kirkens Væsen bestaar af Evangeliet i Ordet og Sakramenterne.

Tilstede ved Mødet var følgende Præster: A. C. Preus, H. A. Preus, N. Brandt, G. Dietrichson, H. A. Stub, B. Koren, J. S. Munch, P. M. Brodahl, L. Larson, J. A. Ottesen, O. J. Duus, paa den ene Side, P. A. Rasmussen og H. L. Thalberg paa den anden.

Desuden var Professorerne A. Cramer og Walther af Missourisynoden tilstede paa Indbydelse.

Prof. Cramer var Mødets Formand og Prof. Walther Sekretær.

Hensigten med Mødet var at naa til Forstaaelse og Enighed mellem disse tvende Parter.

Det var ved dette mindeværlige Møde, at A. C. Preus gjorde Bod og tilbagekaldte disse sine Satser om Kirken. Men det var 7 Aar i Forveien, at han havde skrevet og offentliggjort dem, saa at han ikke kan siges at have været alene om denne Vildfarelse. Der var dog hele Menigheder, som ikke fandt sig i denne vildfarende Aandsretning, som til Eks. Muskego og Port Washington m. a. Menigheder, som gjorde et alvorligt Arbeide, da Stub resignerede, for at faa fat i en Præst, som ikke var Grundtvigianer. Muskego og Port Washington m. a. Menigheder dannede nemlig eet Kald. H. A. Stub var deres Præst indtil han reiste til Coon Prairie. Det merkelige ved dette Rock Prairie Møde var dog, at A. C. Preus alene havde til at staa tilrette for Vildfarelsen, da der dog var tilstede der flere af samme „Ulla" eller Aandsretning.

Efterat man var færdig med den grundtvigianske Retning, som fornemmelig A. C. Preus repræsenterede, gik man over til at se Pastor Rasmussen nærmere efter i Sømmene. Ogsaa han havde ganske meget at stande tilrette for. Pastor Ottesen blev overdraget at „udtale alles Betænkninger mod Rasmussen". Først

havde Rasmussen at svare, om han, da han var i Samfund med Eielsen, vidste, om denne var ordineret? Rasmussen erklærte, at han ved Undersøgelse havde bragt i Erfaring, at Eielsen var ordineret af Pastor Hofman. De tilstedeværende Præster anførte Kjendsgjerninger, som gjorde Eielsens Ordination i høieste Grad tvilsom. Ottesen berettede, at Eielsen havde en aldeles ukirkelig Praksis, som ogsaa Rasmussen havde befulgt, den nemlig, **i offentlige Forsamlinger at have opfordret Lægfolk til at bede.**

Rasmussen tilstod, at han i sin Menighed havde havt den Skik, at opfordre bekjendte Troende i Forsamlingen at holde Bøn. Han forsikrede, at han ikke anser saadan Praksis for urigtig, naar alt gaar ordentlig til, men tvertimod gavnlig og nyttig.

Dog erklærede han at han ikke mer vilde befølge denne Praksis, hvis han blev overbevist om, at den stred mod Guds Ord.

Det merkelige var, som det heder i Referatet. „**Den hele Forsamling indbefattet Professorerne Cramer og Walther var ikke enig med R. i den Grundsætning, at det var rigtigt og nyttigt at anstille saadanne regelmæssige Bønnemøder.**"

Ottesen erklærede det for ulutherſk, at R. i længere Tid holdt med Eielsen, hvis Konstitution var aldeles ulutherſk.

Rasmussen kunde ikke indrømme, at Konstitutionen var **aldeles** ulutherſk; han ſelv havde arbeidet for at faa hvad der maatte være ulutherſk bort af Konſtitutionen.

A. C. Preus vilde vide, **om det var Eielſens Liv eller Lære, ſom var Aarſag til, at Rasmussen ſkilte ſig fra ham. Rasmussen ſvarede: „Begge Dele.“**

Nu vilde Otteſen ſpørge, om de norſke Preſter ikke havde været i ſin Ret, naar de ikke havde villet have noget kirkeligt Fællesſkab med Eielſen og altſaa heller ikke med Rasmussen, naar han havde en ſaadan ulutherſk Konſtitution?

Rasmussen bejaede dette, at de norſke Preſter havde Grund til at mistro hans lutherſke Rettroenhed, ſaalænge de ikke kunde vide hvorledes han ſtod og handlede.

Paſtor Thalberg erklærede ſig paa Foreſpørgſel enig med Rasmussens Erklæring med Hensyn til Lægmænds Bøn i offentlig Forſamling.

Otteſen erklærede, at en anden Grund til Mistro om, **hvorvidt Rasmussen var ren lutherſk**, var den Beſtemmelſe i hans Menighedskonſtitution, **at den Preſt, ſom de ſkulde antage, maa ſelv være omvendt til Sjælenes Biſkop.**

Rasmussen erklærede, at han ved dette Ord „**maa**“ har kun villet antyde, at en Menighed ſaavidt ſom

muligt, havde at se hen til, at den erholdt en til Kristo omvendt Præst."

Dette merkelige Møde endte med den Erklæring, at den norske Synodes Medlemmer, tiltrods for denne vildfarende Afvigelse med Hensyn til Lægmænds Bøn og Prædiken i offentlig Forsamling, ikke betragtede Pastor Rasmussen som en "Kjætter og falsk Profet, men som en Broder og Lærer, der dog ved nævnte Afvigelse farer vild." Undertegnet af alle Præsterne, Formand og Sekretær.

Dette ender foreløbig Beretningen om den daværende Kirkestrid blandt de norske Lutheranere i Amerika. Vi kommer senere til en Kirkestrid af en alvorligere Beskaffenhed.

Fjerde Kapitel.

Paa Sagmøller.

Vi boede i Muskego omtrent 2 Aar, hos Mrs. Berthe Skofstad, en god halv Mil fra Kirken. Saalænge vi var arbeidsdygtige var vi spredt rundt paa forskjellige Kanter. Jeg for min Del var 2 Aar i Manistee, Michigan, hvor jeg arbeidede paa Sagmøller. Den første Vinter, jeg var der, arbeidede jeg sammen med en tysk Nykommergut, noget ældre end jeg. Vi to arbeidede sammen med et „Team" rundt Sagmøllen. Nykommere, som vi var begge, kunde vi ikke forstaa hinanden uden ved Hjælp af Tegn og Miner. Kammeraten talte sit tyske Sprog, naar han tiltalte mig. Jeg svarede paa norsk. „Kaun nicht verstchen", sagde han. Dette Ord hørte jeg saa ofte, at jeg tilslut syntes det var norsk. Kan ikke forstaa. Da han lagde ud i lange Baner sit tyske, som jeg ikke forstod, sagde jeg: „Kann nicht verstchen." Han rystede paa Hovedet og sagde: „Ach! Du bist dumm." Er jeg dum? sagde jeg

paa norsk. „Ja du bist dumm," svarede han. Nu havde jeg lært en ny Sætning; thi dette var næsten alt norsk.

En Morgen han var upasselig, kom han til mig og sagde: „Heute kann ich nicht arbeiten." Kan du ikke arbeide? spurgte jeg. „Nein," svarede han „Ich bin krank." Jeg er krank. Dette var jo ogsaa næsten norsk. Her havde jeg to nye Sætninger, som jeg tilegnede mig.

Da det led mod Middag en Dag sagde han: „Ich bin hungrig, lasset uns heimgehen." Jeg er hungrig, lader os gaa hjem." Dette var rent begribeligt ogsaa for en Nykommer Norsk. En Dag kom jeg til ham og gjorde Mine, at jeg vilde noget: „Was wilst du?" spurgte han. „Ich bin hungrig, lasset uns heimgehen," sagde jeg paa rent tysk. Das ist gut! komm, wir gehn." Det er godt, kom, vi gaa.

Saaledes holdt vi det gaaende hele Vinteren. Om Vaaren kunde jeg tale baade engelsk og tysk, saa at jeg godt kunde hjælpe mig frem i begge disse nyttige Sprog. Tyskeren havde ikke lært hverken engelsk eller norsk. Nu kunde jeg havt Aarsag til at sige til ham: „Ach du bist doch dumm."

Vaaren 1851 reiste jeg over Laken til Milwaukee, for at hæve mine surt erhvervede Penge. Firmaet, jeg arbeidede for, havde sit Hovedkontor i Milwaukee. Kommen til Milwaukee tog jeg ind hos en Nordmand

Gabrielsen, som var Snedker af Haandtværk. Han havde et Snedkerværksted, og en Tysker, som arbeidede med ham paa Værkstedet. Gabrielsen holdt et lidet Logihus. Om Morgenen kom jeg ind paa Værkstedet og hørte G. og Tyskeren tale tysk med hinanden. Jeg gav mig i Samtale med dem i dette Sprog. Under Passiaren bandte jeg paa tysk. Den Gang vidste jeg ikke bedre, da de i min Hjembygd var fæle til at bande. Solungerne var kjendte for sine grove Kjøbeder. Gabrielsen var en gammel Haugianer. Det var den sidste Gang, der kom en Ed over mine Læber. Jeg fik den gamle barske Mand som en Tornado over mig for min grove Forseelse. Han tog paa mig med en ganske følbar Veltalenhed. Jeg taug og følte mig beskjæmmet, som en pisket Hund. Tragtementet kom mig i den Grad tilgode, at jeg ikke har forseet mig siden med Banden.

Efter etpar Dages Ophold i Milwaukee, reiste jeg med Dampskib til Racine, hvor jeg var bleven lidt kjendt fra Høsten iforveien. Jeg havde nemlig arbeidet i Michigan for et Firma, som havde sit Hovedkontor i Racine. Den Tid maatte man over Laken for at faa de Center, man havde arbeidet for ved Sagmøllerne i Michigan. Du kunde da skatte dig lykkelig, dersom du fik dit Tilgodehavende i Kontanter. Man vilde prakke paa dig Varer for hvad du havde at hente

hos dem. Firmaet i Racine var bekjendt for sit Prakkeri mod sine Arbeidere i denne Henseende. Det var ikke meget jeg havde at hente her, men jeg maatte tage Varer og betale i dyre Domme.

Allerede den Gang var der i Racine ikke faa ganske faa Nordmænd. Om jeg ikke husker feil, var der allerede den Gang lidt Missionsvirksomhed i Racine. Der var dog ingen lutherſk Kirke endnu. Methodisterne drev derimod paa med et kraftigt Arbeide.

Herfra gik jeg en Eftermiddag tilfods til Yorkville Prairie, hvor jeg havde en Smule Bekjendtskaber. Her havde Nordmændene, eller rettere Elling Eielsen, opført et lidet Bedehus ved Penge, som han skulde have samlet i Norge. I dette lille uanseelige Gudshus prædikede paade Pastor Stub og Eielsen. Jeg overvar Stubs Gudstjeneste her en Søndag. Eielsen havde sin Farm ikke langt fra Stedet. Han var for ikke længe siden bleven gift med en formuende Mands Datter her fra Nabolaget, hvorom der var megen Snak i Muskego. Mrs. Eielsen var en gudfrygtig Pige, hvorfor hun havde udkaaret en Mand efter sit eget Hjerte. Mrs. Eielsen var en Kvinde, som ikke tog megen Hensyn til hvad Paulus siger om Kvinderne: „Tie eders Kvinder i Menighederne! Thi det er dem ikke tilladt at tale.“ 1 Kor. 14, 34.

Mrs. Eielsen talte med megen Klem i Forsamlin-

gerne. Man vilde sige, hun var en bedre Prædikant end Eielsen selv.

Mrs. Eielsen var en Datter af Hermand Nielsen af North Cape.

Efter nogle Dages Besøg paa Yorkville kom jeg atter til Muskego og opholdt mig der hos mine Folk etpar Maaneder. Medens jeg var der, besøgte jeg stadigt Messerne i Kirken og Opbyggelserne i Skolehuset. Ole J. Hatlestad holdt Opbyggelse en Søndag Eftermiddag i Skolehuset. Det var endnu medens han var Lægmand og syslede med Udgivelsen af en Avis i Racine. En Aften kom Far og jeg tilfældigvis ind hos Naboen til Skofstad, da der var et Bønnemøde. Der var et Dusin Mennesker tilstede. Et saadant Møde havde jeg aldrig seet før. Jeg blev forundret over at disse gamle Skjæggegubber kunde være saa lærde, at de kunde staa op den ene efter den anden og holde saa vakre Bønner. Jeg blev hverken stødt eller forarget. Det kunde ikke falde mig ind, at dette var ukristeligt og ulutherst. Havde jeg saasandt kunnet en Bøn udenad, saa havde jeg staaet op og holdt den. Bedre Forstand havde ikke jeg paa Bønnerne, disse gamle Skjæggegubber holdt, end at jeg troede det var udenad lærte Bønner.

Femte Kapitel.

Til Jowa.

I 1852 var den største Del af Wisconsin en ubeboet Vildmark, Jowa ligesaa; Minnesota var øde og tom, Kansas og Nebraska var kun øde Prairier, hvor den røde Mand og vilde Dyr havde deres Ophold. Dakotaerne var kun kjendt af Buffalo Jægeren og Red River Halfbreeds. Og hvad der var længere Vest, var der næsten ingen som havde Kundskab om. Man tænke sig blot hvilke Anledninger der var for en driftig ung Mand, at slaa sig frem.

Der er Tusinder af vore Landsmænd, som kom her fattige, med Gjæld for Overreisen, men som Vesten har gjort til næsten Millionærer og mægtige Velstandsmennesker.

Om Vaaren 1852 kom jeg tilbage fra Michigan til Muskego, uden at have tjent saameget, som til Fragt fra Manistee til Milwaukee. Vi havde det Uheld midt paa Vinteren, at noget i Dampmaskineriet i Møllen, som vi arbeidede ved, gik ubodeligt istykker. Hele Ar-

beidsstyrken ved den store Sagmølle blev oplagt for Resten af Vinteren. Hvad lidet vi havde tjent gik med til Board og Logi for Resten af Vinteren. Thi i de Dage var den Part af Michigan om Vinteren udestængt fra den øvrige Del af Verden, saa at man ikke kunde komme hverken didhen eller derfra. Michigansøen var tilfrossen og Jernbane fandtes der ikke. Det var ikke muligt at faa Møllen repareret førend Skibsfarten begyndte.

Vi var en 30 Mand, som mistede hele Vinterfortjenesten.

Der var begyndt en ganske livlig Udvandring fra Muskego til Jowa og Minnesota. De, som allerede var reist til Vesten, sendte tilbage glimrende Raporter om de herlige Udsigter, der var i Vesten. „Nu havde man først fundet Amerika," lød det. Dette gjorde, at Udflytningsfeberen blev ganske sterk. Det saa ud en Tid, som om alle vilde sælge ud og reise. Der var ogsaa Raad til at faa solgt; thi Tyskerne var komne ind og de var mere end villige til at kjøbe og betale forholdsvis gode Priser. Tyskerne er heller ikke saa ganske nøie med Landet, om det ikke er det allerbedste. Skog og Krat skræmmer ikke en Tysker. Tyskerne er stræbsomme Folk og dygtige Landbrugere. Med haardt Stræv gjør de Ødemarken til at blomstre som en Rose. Man skal neppe finde Land stryggere og mere uindby-

dende end Carver County i Minnesota var, før det blev settlet. Umaadelige Skoge og Bruskt foruden stygge Slougher eller Myrer. I en Haandvending blev hele Countyet settlet af Tyskere. Nu er Landet opdyrket og pent bebygget. Finere Farme findes ikke i Staten. Selve Landet var godt og frugtbart; dog hvilket Arbeide der maatte til for at faa det til hvad det nu er!

I Juni Maaned skulde to Familier reise til Iowa, nemlig Amond Leidahl og John Waa. Jeg havde med mine Sparepskillinger kjøbt etpar Steerer, for hvilke jeg betalte $30. Okserne var 2 Aar gamle. Jeg havde nemlig Farmingen i Tanker.

Jeg gav mig i Følge med disse to Familier. John Waa og hans snille Hustru Signe lovede, at dersom jeg vilde følge med dem, saa skulde Kosten paa Turen ikke koste mig noget. Jeg modtog Tilbudet og fulgte, som sagt, med. Waa-Folkene var barnløse; men der var en ung Mand med dem ved Navn Knut Veseth, en Broder af Signe Waa. Vi blev straks gode Kammerater og havde det noksaa morsomt paa Reisen. Befordringsmidlet var Okseskyds. Vi havde kun en Vogn. Det siger sig selv, at vi maatte gaa det meste af Veien. Reisen gik over Skapurong, Koshkonong, Madison, Bluemounds og Prairieduchien til Decorah, som den Gang var i sin Barndom. Den havde kun nogle faa smaa Huse.

Bidt af en Klapperslange.

Paa Prairien nogle Mile fra Dodgeville, Wis., havde jeg det Uheld at blive bidt paa Fodbladet af en giftig Klapperslange. Vi var flere unge Mennesker i Reiseføiget. De fleste af dem gik barbenet en solvarm, vakker Dag. Jeg trak af mig Støvler og Strømper og skulde gjøre ligesaa. Som jeg løb afveien for at skille vore Kreaturer fra nogle fremmede, som gik paa Prairien og græssede, følte jeg noget hugge mig i Foden. Da det ikke var forbunden med Smerte, agtede jeg ikke videre paa det, men fortsatte mit Løb nogle Skridt til, indtil jeg fik høre Bestet klapre. Forskrækket saa jeg paa Foden og blev var at Blodet randt af fire Hul i Fodbladet. Klapperslangen har forholdsvis et bredt stort Hoved med sterke Kjæver og fire krogede Hugtænder. Bestet havde truffet vel. Det havde hugget sig fast, medens Foden var fra Jorden. Jeg tænker næsten det havde truffet Blodkarret, som gaar til Stortaaen. Jalfald var Saaret paa den rette Plads.

Jeg blev næsten dødskremt. Det fører en forfærdelig Rædsel med sig, at blive bidt af dette skrækkelig Best.

Jeg løb til Vognene og gav Allarm. Reiseføiget blev ligesaa skrækslagne, som jeg. Hvad skulde man nu gribe til? Livet er kjært! Ingen vidste, hvad man skulde gjøre. Jeg selv havde hørt, at dersom man

straks kunde skjære Stykket eller Biddet ud, saa skulde det hjælpe. Jeg spurgte ud i Flokken, om nogen havde en Barberkniv. John Waa havde. Bring den straks! Han bragte Kniven. Jeg forsøgte selv at skjære, men skalv, saa at jeg ikke kunde. Min Kammerat Knut, kom mig til Hjælp, tog resolut Biddet mellem Fingrene, gav et Snit og Stykket kastede han ud i Græsset.

Et Middel til havde jeg hørt omtalt. Man skulde dræbe Slangen, flaa den og lægge et Stykke Slangeskind paa Hullet. Min Kammerat gik bort for at se, om han fandt Slangen. Jo rigtignok, der laa den sammenkrøllet, færdig til et Sprang igjen, hvis nogen kom den saa nær. Det tog bare et Sekund, før Knut kom med Slangeskindet og lagde det pent over Hullet. Nok et Middel vidste man. Det vilde hjælpe, at drikke Whisky! men hvem havde saadant her ude i Vildmarken. Jo John Waa havde Kamferbrændevin. O, lad mig faa en Slurk af det. Han bragte Flasken og jeg tog en god Slurk af det frygtelige Stof; men alting smagte godt, som Redningsmiddel. Saa bandt vi et Baand rundt Foden og snørede det haardt til. Nu var alle gode Raad opbrugte, saa var det at opbebie Resultaterne. Efter denne Behandling følte jeg saa vel, at jeg vilde staa op og gaa til Vognen, hvor man havde lavet mig et Leie at ligge paa. Under Operationen

sad jeg paa Bakken. Da jeg kom paa Benene blev det med engang sort for mine Øine og jeg stupte ned i Besvimelse. Om en Stund kom jeg til mig selv igjen og man bar mig op i Vognen. Da jeg havde ligget etpar Timer eller saa følte jeg saa godt, at jeg vilde ned af Vognen. Da jeg kom paa Benene faldt jeg atter om i Svime, som forrige Gang, saa at man igjen maatte løfte mig op i Vognen.

Om en Stund kom der en Mand, som fortalte, at der 5 Mil borte ved Veien, vi skulde reise, boede en Doktor. Han troede det var bedst at hente ham. En af Laget kastede sig paa en Hest og red afsted for at hente Doktor. Lægen kom omtrent ved Midnat. Da han saa, hvad vi havde gjort, skjændte han paa os for vor Dumhed, at vi havde skamskaaret Foden. Han rev af Bandagerne, vaskede Saaret og heldte Medicin i det. Han gav mig ogsaa nogle Draaber. Da han havde behandlet mig, gik han hen og lagde sig i en af Vognene. Jeg var meget udmattet og sovnede ind sterkt. Doktoren sov ogsaa. Om Morgenen da han kom til mig, fandt han at Saaret havde blødt hele Resten af Natten. Nu var Blodet saa tyndt, at Bindslerne ikke kunde stanse Blødningen. Han havde ikke de nødvendige Instrumenter med sig at stanse Blodet. Han reiste og bad os kjøre saa hurtigt vi kunde. Naar vi kom op til hvor han boede, vilde han komme til os

og stanse Blodet. Vi kom til Doktorens Hus ved Middagstider. Han var imidlertid reist bort og kom ikke hjem før ud paa Eftermiddagen. Nu kom han med sine Syler og Tænger, grov i Saaret og fik fat i Blodaaren, som var overskaaret, og bandt den til med Traad. Om det smertede? Jeg skulde mene det. Der maatte 2 Mænd til at holde mig, da Umenneskет rotede i Saaret med sine Instrumenter. Hovedsagen var at Blødningen stansede.

Om etpar Dage blev jeg meget syg og Benet hovnede op til en unaturlig Størrelse. Ikke destomindre blev jeg frisk igjen. Om etpar Uger var jeg ganske frisk. Uheldet var mig en dyrebar Lærepenge. Jeg kunde ikke andet end forestille mig Døden og jeg var ikke beredt til at dø. O, hvor bange jeg var ved Tanken paa, at gaa ind i den mørke haabløse Evighed. Der var ikke det mindste Lysglimt at se i den sorte Grav. Jeg vilde ikke dø, saa ung og livsglad, som jeg var. Om jeg bare kunde faa Lov at leve, saa vilde jeg have givet hvad det maatte være. Ak Død, hvor bitter er din Braad for den ugudelige! Englands rigeste Yngling døde for nylig i Californien. Han raabte i Angest til Lægerne som pleiede ham: „Frels mit Liv og I skal faa alle mine Rigdomme!“ Jeg havde ingen Rigdomme, men havde jeg havt dem, saa havde jeg med Glæde givet alt for at faa leve.

Signe Waa var en meget snil religiøs Kone. Ak, hvor hun græd og bad for mig, at jeg maatte blive frelst. Jeg tænker Herren hørte hendes Bøn, om netop ikke paa den Maade, hun havde tænkt sig. Amond Leidahl var ogsaa en meget alvorlig Haugianer. Men hans Religion huede ikke mig. Han var altfor sur, syntes jeg.

Engang paa Veien havde han nær faaet Juling, havde det ikke været for min Kammerat og mig. I Nærheden af Koshkonong mødte vi en ung norsk Farmer, som kom kjørende med et Læs Hvede. Efter at have vekslet nogle Ord med os om dit og dat, spurgte Leidahl ham,hvordan det stod til med hans arme Sjæl. Om han havde gjort op med sin Gud osv. Manden blev rasende. Stod med Svøben i Haanden, som han vilde slaa til den gamle Stakkel. „Kom," sagde jeg til Kammeraten; „lader os gaa bort og skræmme den fremmede." Vi gik nær ind paa ham og saa ham stift i Øinene. Han sagde: „Her kunde jeg have ganske meget at sige, men det er ikke godt at indlade sig i Disput paa et fremmed Sted blandt ukjendte fremmede!" derpaa sprang han op paa sin Vogn, slog paa Hesterne og forsvandt. Saalænge vi talte om Markedet og Hvedepriserne, var Manden blid og meddelsom. Han fortalte at han kjørte Hveden til den nærmeste Jernbanestation, som var Palengra og fik god

Pris for Hveden, 35 Cents pr. Bushel. Det var ikke længere, som det havde været før, da man maatte kjøre lige til Milwaukee, 100 Mil, og sælge Hveden for 25 Cents pr. Bushel.

Gamle Amond havde det paa sig, som en særs Kristenpligt, at sige et Ord af Advarsel og Formaning til hvem han traf sammen med. Stundom kunde han komme med det ganske plumt og uventet. Han beregnede ikke hvad Virkning hans Henvendelse kunde have. Hovedsagen for ham var, at faa aflæsse Byrden af Samvittigheden. Denne Gang gik det galt. Manden blev forarget og vred.

Amond var ligesom Høvedsmanden for vort Reiseselskab og afgjorde, hvad som var kristsømmeligt. Han afgjorde at vi skulde hvile Sabbatten over og holde den hellig. Han var ligesom vor Huspræst. Søndag Formiddag holdt han Gudstjeneste for os, læste en Prædiken, sang og holdt Bøn. Da turde ikke vi unge andet end være meget andægtige, endskjønt det var desværre daarlig bevendt med Andagten vor. Vi havde liden Respekt for den gamle. Han var altfor sur og grætten af sig syntes vi. Stundom ærgrede Knut og jeg ham til Vrede, som vi har Synd paa os for. Vi to var ikke fromme og derfor havde vi Moro af, naar vi fik den gamle ærgret til Vrede. Han vilde være Bos over os andre i alle Ting. Naar det kom til Religionen, da

fik han ingen Modsigelse, thi den gamle var Mesteren i vore Øine, uden naar han var vred. Men han vilde bosse os i alle Ting. Her syntes vi, at vi stundom maatte sige ham imod. Dette taalte han ikke. Stundom tvang vi ham til at give efter. Da havde vi vor store Fornøielse. Gamle Leidahl er allerede for længe siden død. John Waa og hans elskelige Hustru Signe er for længe siden vandret bort. Jeg haaber de er begge „døde i Herren".

Uden noget videre Uheld naaede vi lykkelig frem til Decorah, Countysædet for Winneshieck County, Ia. Østen- og søndenfor Byen var der allerede ganske store norske Settlementer. Østenfor er det bekjendte Washington Prairie, hvor Pastor Koren har residered siden han i 1852 kom til Amerika. Søndenfor er Turkey River Settlementet.

Nordvest for Decorah er Big Canoe Settlementet. Amond Leidahl havde dette Settlement i Sigte og vilde did. Jeg tror han havde Kjendinger der. Vi fulgte med ham did. Her fandt Leidahl Land, som han likte, hvorpaa han bosatte sig. Vi likte ikke Landet i Big Canoe og reiste tilbage til Turkey River Settlementet, hvor Waa havde Kjendinge, der havde bosat sig der Aaret i Forveien.

Her var der Anledning at faa baade godt og pent Land for Gouvernementpris, $1.25 pr. Acre.

I de Dage var der ikke Homestead Land at faa. Homestead-Loven kom mange Aar senere. Nu var vi i etpar Bukser, at vide hvad Land vi skulde vælge. Hele den store vakre Prairie laa aaben for os, men vi vilde have Skog og Prairie i et Stykke. Naar vi ikke fik det, saa vraget vi det. Langs med Turkey River var der et Skogbelte, som de første Settlere havde lagt Beslag paa med Undtagelse af ganske lidet, som endnu laa igjen.

John Waa bestemte sig til at kjøbe en Claim, som han likte. Han betalte hele 50 Dollars for Claimen. Jeg tog mig en Claim ved Siden af Waa, skjønt jeg var for ung endnu at entre Land. Men Naboerne raadet mig til det, da de vilde se til, at ingen fik komme og tage mit Land fra mig.

Mine Forældre og Søskende var endnu i Muskego. De skulde komme efter den næste Sommer og bringe mine Okser med sig.

Sjette Kapitel.

Vækkelsen rundt Decorah.

Aaret forud var der opstaaet en ikke saa liden Vækkelse i Nybygget ved Decorah. En Kolportør for det amerikanske Traktatselskab, Peder Asbjørnson Mehus, var Midlet til denne Vækkelse. Han havde virket blandt Nybyggerne en Tid Sommeren 1851, da Vækkelsen begyndte. Straks efter vor Ankomst, kom han tilbage, — han havde nemlig været borte i nogle Maaneder. Nu begyndte han sin Virksomhed igjen og Vækkelsen fortsatte. Jeg husker saa godt den første Opbyggelse, han holdt efter sin Tilbagekomst. Der var ingen Kirker eiheller Skolehus i Settlementet. Opbyggelsen holdtes hos en Farmer paa Washington Prairie. Jeg stoppede hos Jacob Thorgrimson og hjalp en Mand at stakke Hvede. Manden sagde: Per Asbjørnson holder Meeting hos N. N. Lad os faa Stakken færdig og gaa bort til Meetingen. Vi skyndte os, og kom lidt sent. Prædikanten havde saavidt be-

gyndt, da vi kom. Jeg var aldeles fremmed paa Stedet. Der var ingen, som kjendte mig, mindst Prædikanten. Da jeg kom ind i Stuen smat jeg stilt bag Døren, saa ingen skulde se mig. Asbjørnson var den Tid en god begeistret Taler, fuld af Salvelse og Liv. Han havde underlige skarpe Øine. Naar han fæstede sine Øine paa en, saa var Blikket gjennemtrængende. Han gjennemborede mig med sit Blik og talte direkte til mig. Hans Ord gik som Spyd og Nagler gjennem min Sjæl. Han lagde mig ud slig, som om han havde været Hjertekjender. Hans Ord var mig rigtig en Bodsprædiken. Havde jeg ikke været aldeles ukjendt paa Stedet, saa var jeg rimeligvis blevet forarget, thi han opregnede hele mit Synderegister og endog hvad jeg tænkte. Jeg havde aldrig været udsat for et saadant Menneske før i mit Liv. Da Prædikenen var slut, kom det frygtelige Menneske lige hen til mig og talte saa venligt og kjærligt til mig. Han var glad ved at gjøre mit Bekjendtskab og haabede, at jeg vilde komme igjen.

Den næste Søndag var der Prædiken paa et andet Sted baade Formiddag og Eftermiddag. Jeg var saa kraftig paavirket, at jeg neppe vidste, hvor jeg gik og stod. Jeg lignede Pilegrimen i Bunnyans Pilegrims Vandring. Paa Veien hjem fra Mødet sprang jeg stundom og stundom stod jeg stille. Men hvor jeg gik eller stod, syntes jeg høre Prædikantens eiendommelige

Stemme og se hans gjennemtrængende Blik. Jeg var isandhed kraftigt paavirket. Men det kom ikke til noget virkeligt Gjennembrud med mig den Gang.

Desværre maatte jeg ud paa Fortjeneste igjen. Det eneste Sted, hvor man i de Dage kunde haabe at tjene noget var i Furuskogen og Sagmøllerne. Jeg fik en Kammerat i Kittel Sondreson. Han var heller ikke fremmed for Aandens Kald paa sig. Med hver sin Bylt under Armen drog vi ud til Lansing. Der tog vi Dampbaaden. Vor Agt var at reise til Chippewa River i Wisconsin, hvor der var Tømmerdrift. I Lansing tog vi første Klasses Billet, da vi ikke havde beraadt os med Niste til Reisen. Vi vilde være, hvor vi fik Mad.

Om Morgenen, da vi var opstaaet, kunde jeg ikke finde mine hullede gamle Sko. Jeg kunde ikke begribe, hvorledes nogen kunde finde paa at stjæle mine gamle Sko. Porteren, en ung Neger, blev var, at jeg var i et Par Bukser for at finde mine Sko. Han havde været inde i vort Sengerum og taget Skoene for at sværte og pudse dem. Jeg spurgte hvad Jobben kostede. "Twenty five Cents, Sir," sagde han. Min Pung var ganske slak, men jeg maatte deran.

Den næste Dag tiltaltes vi af en gammel Herremand fra St. Louis ved Navn Hungerford. Han havde lagt Merke til, at vi maaske søgte Arbeide og spurgte

os desangaaende. Vi sagde, at det var vort Ønske. Han sagde, at han havde mange Mænd nedenunder paa Dækket, men han maatte have flere. Dersom vi vilde, saa kunde vi faa arbeide hos ham for $20 Maaneden og Kosten. Han havde Sagmølle ved Falls, St. Croix. Vi kunde slaa Følge med hans Mænd paa Dækket. Det første Arbeide ved Møllen var at bygge Dam over Floden. Vi sagde at vor Reise gjaldt Reeds Landing. „Gjør intet," sagde han; „jeg betaler Reisen til Stillwater for eder." Vi hyrede os til Mr. Hungerford og arbeidede for ham næsten et helt Aar. Min Kammerat reiste dog hjem igjen ud paa Høsten.

Da Dammen blev færdig begyndte Sagningen. Jeg fik Bestyrelsen af en af Sagene. Denne Plads beholdt jeg indtil min Bortreise i Mai næste Aar. Vi som arbeidede paa Møllen maatte reise med Raft nedover for at faa vore Penge. I Juli Maaned kom jeg tilbage fra Rock Island, hvortil jeg havde fulgt med en Lumberraft for at faa mit Tilgodehavende. Nu var mit Folk kommet fra Muskego og jeg fandt dem alle i bedste Velgaaende paa mit Land ved Turkey River. Men hvor syg jeg var! Paa Mississippien havde jeg paadraget mig Koldfeberen. Jeg rystede ubarmhjertigt en Gang hver Dag i tre Maaneders Tid. Endelig kurerte jeg Sygdommen selv ved at drikke sterk

Humlethe. Siden har jeg aldrig havt Fornemmelse af den.

Som ovenfor paapeget kom det ikke til noget virkeligt Gjennembrud med min Vækkelse; men der sad en Braad igjen i Samvittigheden, som min Deltagelse i Synden ikke kunde udviske. Da jeg kom tilbage til Settlementet, hvor Vækkelsen fremdeles fortsatte, tog jeg Del i Opbyggelsesmøderne og Bønnemøderne og blev fremdeles stadigen paavirket af Guds Ord. Jeg bestemte mig som den forlorne Søn at staa op og gaa til min Fader og sige til ham: „Fader! Jeg har syndet mod Himmelen og for dig, og er ikke værd at kaldes din Søn."

Nu var det den Skik der, at naar der var nogen, som vilde omvende sig til Gud, saa maatte dette tilkjendegives paa et Opbyggelsesmøde eller i en offentlig Forsamling. Tiltrods for at jeg var syg, saa kunde jeg aligevel krable mig frem til disse Møder. Naar jeg gik hjemmefra, saa var det med den faste Bestemmelse, at jeg den Aften skulde tage Skridtet fuldt ud. Jeg vilde staa op i Forsamlingen og aflægge Vidnesbyrdet om at jeg vilde omvende mig til Gud og blive frelst. Men da det kom til Stykket var der altid noget iveien, saa det ikke blev gjort. Jeg gik fra Møderne med en saar Samvittighed og Anklage over mig selv for min Stakkarslighed. Dette at vidne var af saadan Betyd-

ning, at dersom man ikke gjorde det, saa var det ikke at tænke paa at man kunde blive frelst.

Jo endelig slog Forløsningens Time! En Aften var Vennerne samlet hos os til Bønnemøde. Jeg havde havt en alvorlig shake den Eftermiddag og den derpaa følgende Feber. Der blev stillet Opfordring ogsaa til mig, om jeg ikke vilde bede? Jo jeg vilde, faldt paa Knæ i et mørkt Hjørne og bad nogle Ord. Jeg husker ikke Bønnen selv; men det husker jeg, at jeg blev saa glad, som var jeg kommen midt ind i Paradis. Denne overstrømmende Glæde tog jeg som Aandens Vidnesbyrd, at jeg var født paany og var et Guds Barn. Jeg skulde intet sige, dersom denne overstrømmende Glæde havde været en Frugt af Troen paa Jesus. Det var den dog ikke, men en Frugt af denne gjorte Gjerning, som havde faaet en saadan Betydning i mine Øine, at uden den kunde man ikke frelses.

Saa let er det at komme paa Afveie.

Nu gik jeg der blandt de Troende Høsten og hele Vinteren, deltog i Bønnerne og sang i alle Møderne. Jeg var nemlig begavet med god Sangstemme. Ingen ytrede noget om at det skulde været galt med min Kristendom. Om Vaaren 1854 havde jeg kjørt sammen med Asbjørnson fra Washington Prairie til Turkey River. Da vi skiltes, fulgte han mig et Stykke paa Veien. Jeg husker det saa godt, som havde det skeet

idag. Han hentyder til mig og min Kristendom og siger: „Jeg har givet Agt paa dig og synes finde, at du er oprigtig for Gud; men der er noget som mangler og det er Troen paa Jesus.“ Jeg blev rent forundret over, at der nu skulde mangle mig Tro. Jeg som over tre Fjerdedels Aar siden havde brudt med Verden og havde saa tydelig følt, at jeg var frelst. „Jeg har ikke nu Tid til at tale med dig mere derom denne Gang. Læs David Hollazes Bog, „Den Evangeliske Naades Orden“. Du har Bogen. Der faar du nøiagtig Rede paa Troen,“ sagde han.

Jeg læste nok Bogen, men kom ikke nærmere nogen Sandheds Erkjendelse om Troen. Mit Haab var, at Asbjørnson havde taget feil, — hvilket han dog ikke havde. Nærmere om dette senere.

Syvende Kapitel.

Længere Vest.

Om Vaaren 1854 fik jeg en Skrivelse fra en Dr. Foster i Hastings, Minn. En af mine Søstre arbeidede for ham. Hun havde givet ham min Adresse.

Doktorens Mening var, at organisere en norsk Koloni i Nærheden af Hastings. Han skrev til mig om denne sin Plan og vilde at jeg skulde komme derop og undersøge Landet og Forholdene. Landet, som jeg havde taget ved Turkey River, huede mig ikke; desuden ønskede jeg, at komme paa et Sted, hvor vi alle kunde faa Land indtil hverandre. Doktorens Plan tiltalte mig i den Grad, at jeg reiste til Hastings sammen med en Slegtning, som var kommen til os paa Besøg. Vaaren kom usædvanlig tidlig i 1854. Det var tidlig i April vi reiste med Dampbaad fra Lansing til Hastings og fandt Dr. Foster hjemme. Vi blev udrustet med Hest og Buggy og Niste for etpar Dage. Udenfor Hastings ligger en stor Prairie, maaske 20 Mil bred og ligesaa lang. Den strækker sig lige fra Hastings til

Northfield i Syd og Nord og fra Cannon Falls i Øst til Lakeville i Vest. Prairien er lidt rolling. Jordbunden er ganske god med her og der Slaatteland imellem. Skog fandtes ikke uden overalt paa Udkanterne. Paa Nordsiden langsmed Mississippien var der god Skog; men Landet langs Skogkanten var allerede optaget.

Vi kjørte ud og var borte i to Dage. Hvor vi havde været ved jeg ikke. Vi havde Kompas, saa at vi vidste i hvad Retning vi færdedes. Vi havde kjørt Øst og kom ved Aftenstide til en Flod. Vi vidste den Gang ikke, at det var Cannon River vi kom til. Det maatte have været nogle Mile udenfor Cannon Falls i Goodhue County. Vi ligte imidlertid intet af Landet, vi havde seet. Havde vi fundet nogle Stykker Claims indtil hverandre, saadant Land, som vi alene vilde have, saa havde vi bestemt os til at bosætte os der og rimeligvis dannet en norsk Koloni. Men som sagt, vi fandt ikke hvad vi søgte. Vort Land maatte have Skog, Prairie, Sletteland og Vandspring, alt i et Stykke. Naar vi ikke fandt det, saa gik vi med Stolthed forbi. Her ved Hastings havde været den bedste Chanse i Verden for en stor norsk Koloni; men vi forstod det ikke. Udenfor Hastings saa langt vort Øie kunde række, var der ikke et Menneskeliv at se, det ganske Land var øde og tomt.

En Lørdag Aften kom vi skranglende tilbage til Doktoren og stansede hos ham over Natten. Søndagsmorgen kom der en Dampbaad, som skulde til St. Paul. Da jeg havde en Søster og en Broder i St. Paul, vilde jeg med det samme aflægge dem et Besøg. Kammeraten min havde været i St. Paul hele Vinteren og skulde did alligevel. Vi tog altsaa Dampbaaden til St. Paul, som den Gang ikke var meget til By, maaske en 3 a 4,000 Indbyggere. Da vi stod af Dampbaaden paa Bryggen, kom der en Mand til os, tiltalte os paa norsk. „Jeg hører I er Nordmænd," sagde han. „Det glæder mig at træffe eder; mit Navn er Aksel Jørgenson af Gottenborg, en 25 Mile herfra ved St. Peter eller Minnesota River. „Hvor kommer I fra? om jeg faar spørge." „Jeg er fra Jowa. Kammeraten her er nærmest fra St. Paul, ellers er han Nykommer," sagde jeg.

„Idag kommer vi fra Hastings, hvor vi har været ude at se paa Land, men intet fundet som huede os." — „Ja, da er I kommen til den rette Mand. Jeg har udlagt en By, som jeg har kaldt Gottenburg. Der ude er alt Landet ubeboet og ikke engang opmaalt af Regjeringen. Der er det bedste Land i Territoriet, Rum for Tusinder af Farmere. I kan ikke gjøre det bedre end at følge mig derop imorgen. Fragten og Maden skal ikke koste eder noget. Min Baad ligger her ved

Levien færdig til at tage eder. Her er en 3, 4 andre, som skal følge med til Gottenborg." Vi var kommen netop i Grevens Tid, syntes vi, og bestemte os til at følge med til Gottenborg.

Ligesaavel komme med den Oplysning nu, som senere, at Hr. Jørgenson forandrede Byens Navn fra Gottenborg til Carver, antagelig efter at Countyet var kaldt Carver.

Med denne Indledning faar jeg nu skride til at fortælle

Hvorledes Carver blev settlet.

Dette var tidlig i April 1854. Hvor skuffet vi blev, da vi den næste Morgen skulde tage ombord paa Hr. Jørgensens Baad til hans By med det stolte Navn. Befordringsmidlet var en gammel smudsig „Flatbaad". Denne tunge, smudsige Farkost havde vi at skyve frem med lange Pole, og det tog os samfulde 3 Dages haardt Arbeide at naa frem til Stadens Porte. Og Maden, vi fik, var næsten ikke for Folk at spise. Men Hovedsagen for Jørgensen var, at faa sin Baad frem til Staden. Antagelig havde det kostet ham mindst $25 at faa en Damper til at trække Baaden frem. Vi seg forbi Shakoppee og Chaska, som begge havde adskillige Bygninger allerede. Chaska blev Countysæde for Carver County. Shakoppee var en ældre Handels-

plads for Indianere. Da vi kom sigende til Flodbredden, hvor vi skulde stanse og fortøie Baaden, sagde Kapteinen, „nu er vi der.“ „Hvor?“ spurgte jeg. „I Gottenborg“, svarede han. „Men hvor er Byen?“ „Her,“ sagde han og gjorde Tegn med Haanden, hvor han havde tænkt sig, at Byen skulde staa. „Hvor er Husene?“ „Der er ingen Huse,“ svarede han. „By uden Huse! det er noget rart.“ „Det er saa; men der skal blive Huse i Byen. Vi faar give Taal.“ „Men findes der intet Hus,“ spurgte vi. „Jo et, mit lille Hus. Naar I stiger op paa Riverbanken, saa faar I se det.“ Rigtignok var der et bitte lidet Logshanti, som Mr. Jørgensen brugte til Smedeværksted; han var nemlig Smed af Haandværk og tillige Uhrmager.

Dette Hus var Smedeværksted, Uhrmagerværksted, Hotel og Jørgensens Residens.

Vi begyndte at forstaa, at vi var ført bag Lyset en Smule.

Vi var i det hele 6 Landsøgere, nemlig følgende: Johannes Hult, Anders Hult og Peter Hult, Brødre; Nils Anderson, svenske; min Kammerat Ole Hendrickson og jeg norske. Hos Hr. Jørgenson fandt vi en ung Gulbrandsdøl Peder Kleven, som huggede Ved for ham. Da Jørgensen var til St. Paul med en Baadladning Ved, var Mr. Kleven alene Indbygger i

Gottenborg. Kleven havde udseet sig et Stykke godt Land fire Mile fra Byen, som var i Vorden. Desuden havde der været en Svenske ved Navn Nels Alexanderson, som havde udvalgt sig et Stykke godt Land, som sit blivende Hjem. Disse to havde været foran os nogle Uger. Da vi havde hvilet Natten over paa Jordgulvet i Jørgensons Hotel, skulde vi den næste Morgen ud for at tage i Øiesyn dette herlige Land, det bedste i Territoriet! Vi Nordmænd, fik nemlig Kleven med os gik paa en Kant, vore svenske Brødre gik ud paa en anden Kant. Nogle Mil overfor Byen begynder en liden Prairie. Hultbrødrene fik Øie paa denne Prairie og tog sine Claims i Kanten paa den, Anderson etpar Mil nærmere Byen ogsaa i Kanten af Prairien. Kleven tog os ud paa sit Land og viste os hvad der var længer Vest. Der fandt vi en Aabning mellem to store Bække med udmerket rig sort Jordbund og udmerket Maplestog paa den anden Side af begge disse Bække. Her valgte vi at bosætte os. Vi havde Kompas med os og maalte ud 8 Stykker 160 Acres Lotter for os selv og vore Venner. Jeg husker det ikke nu; men jeg antager, at det tog os to Dage, at gjøre dette Arbeide. Det underligste af alt var, at vort Arbeide var saa vel udført, at det næsten passede sammen med „Surveyingen", som Regjeringen senere udførte.

Nu blev der en stor Indflytning især af Svenske. Inden etpar Aars Tid havde vi et stort Settlement og to organiserede Menigheder. Vi kommer dertil senere.

Som ovenfor antydet var Landet ikke opmaalt før to eller tre Aar efter at Indflytningen var begyndt. Der var ingen Love, som kunde beskytte saadanne Squaters. Vi maatte gjøre noget for at beskytte os selv. Der blev da organiseret en Forening til Selvforsvar i paakommende Tilfælde. Foreningen havde givet sig selv Love, som vi kaldte Klublove. Jeg maa sige, at det var ikke naadigt, at komme ud for Klubben. Der var ingen som turde vove at tage Landet fra en værdig Settler, thi Klubben var over ham. Det var bare en eneste Gang, vi havde Anledning, at se hvad Klubben kunde gjøre. Der var en Norsk ved Navn Peder Thompson, som kom op senhøstes fra Illinois og kjøbte Claimretten til et værdifuldt Stykke Land ved Minnesotafloden. Paagrund af tidlig Vinter, kunde han ikke komme tilbage før om Vaaren. Midt paa Vinteren kom to unge Mænd op fra St. Paul for at jumpe Thompsons Claim. De rev ned Huset, som Thompson havde bygget, flyttede det etpar Fod og byggede det op igjen. Loven var den, at man skulde bo paa Landet mindst 24 Timer før det kunde preemtes. Gutterne var flyttet ind i Thompsons Hus med

Ovn og alt det nødvendige til Husholdningen. Klubben havde passet paa, hvad Karlene foretog sig og samledes der om Aftenen i Styrke, omringede „Shantiet" og begyndte at rive af Taget. Yankeerne kom ud den ene med ladet Gevær, den anden med Øks i Haanden og truede med at skyde den første, som prøvede paa at røre „deres Hus". En af Klubben løb rundt og kom paa Bagen af Fyren, som stod med Geværet i Haanden, en greb Geværet og løftede det iveiret, en anden gav ham med sit Gevær et Rap over Armene, saa at Geværet faldt ham ud af Hænderne. Den anden kastede Øksen. Sluskene bad vakkert for sig, at de maatte slippe derfra med Livet. Vi var ikke værre Vikinger end at de maatte faa Lov at gaa, paa Løfte om ikke at komme tilbage. Huset blev derpaa jevnet med Jorden. Ovnen slaaet istykker og Geværet slengt langt bort i Sneen.

Jo jo! De kom nok igjen, huggede nogle Rails og forsvandt. Alligevel havde de været til Landkontoret, som da var i Red Wing, provet op og preemtet Landet. Thompson anlagde Sag og vandt. De unge Mænd mistede sine $200 i Guld foruden Preemptionsretten.

Ottende Kapitel.

Fra Turkey River til Carver.

Nu reiste jeg sporenstregs til Iowa for at flytte Familien fra Turkey River til Carver County, Minnesota Ter. I de Dage var det et alvorligt Foretagende at kjøre en 300 Mil gjennem et vildt Landskab uden Veie med Okser. Jeg solgte mit Land ved Turkey River til min forrige Kammerat Kittel Sondreson for $50, siger og skriver hele femti Dollars. Vi havde bygget et Hus paa Landet, som kostede mere end hvad jeg fik. Vi rigget os nu til Reisen med Prairie-Schooner og Niste til Reisen. Vi blev to Familier i Selskab. Østen Gunnusson Svadde, en Tindøl, og hans gamle Fader blev med til dette vort herlige Land. Vi blev i en Haandvending færdige til Reisen. I Førstningen af Juni eller saasnart Kreaturene kunde føde sig selv paa Prairien, stod vi paa Tur. De første to Dagsreiser til lidt forbi Chatfield, Minnesota, havde vi lidt Vei. Derefter havde vi kun Spor efter en Driftekar,

som havde reist foran os med en Drift Slagtefæ til St. Paul. Han havde heller ikke mere end en eneste Vogn i hvis Spor vi maatte følge. Efter at have krydset Root River i Søndre Minnesota, var Landet øde og tomt for Beboere. Ikke engang Indianere og vilde Dyr var at se. Kun en hvid Mand traf vi paa ved den søndre Fork af Zumbro River og en liden Flok Indianere ved Carmon River. Yankeen, som vi traf ved Zumbro, holdt paa at bygge paa et Shanti til sig, paa Banken af Floden og senere vilde han bygge en Flourmølle der, sagde han. Jeg har reist Veien siden og rigtignok, der stod en stor Mølle paa Stedet, hvor Yankeen byggede paa Shantiet. Paa den modsatte Side af Floden fandt jeg en stor By, Mantorville. Netop der vilde Yankeen overtale os til at bosætte os. Men vi havde kun Herlighederne i Carver paa Hjernen.

Der forefaldt intet nævneværdigt paa hele Turen. Kjedsomheden er overmaade stor, naar man siger frem med Okseskyds gjennem 200 Miles øde Landskab. Vi reiste og reiste Dag efter Dag i omtrent 2 Uger i denne ødslige Tomhed, ikke vidende hvor vi egentlig var, kun det vidste vi, at vi skulde til St. Paul og did kom vi, dersom vi holdt Sporet, som vi havde fulgt. Hvad Veiret angik, saa var vi overmaade heldige, solblankt Veir hele Tiden. En Dag kom vi til en lignende Flod, som vi krydsede ved det siden vordende Mantorville.

Det var den nordlige Branch af Zumbro. Vi krydsede Floden. Her kom vi til det vakreste Land vi havde seet paa hele Reisen. Det var saa overmaade vakkert, at ogsaa vi med vore store Fordringer maatte stanse og se paa det. Her var pen Skog, rig Prairie, fine Slotter, Rigdom paa Vand. Landet hældede vakkert mod Floden. Saavidt jeg kan skjønne, var det omrent Vest fra Kenyon nogle Mile. Her havde vi villet bygge og bo, men vi vidste ikke, hvor vi var henne. Vi maatte altsaa videre. Her tabte vi Sporet. Vi havde nu intet at rette os efter uden mit lille Kompas, som jeg bar i Lommen. Vi tog Kursen i en nordvestlig Retning, kjørte gjennem Brusk og udover en brat Bakke ved en liden Bækkedal. Vi fulgte Dalen og mødte en Flok Indianere. Vi talte til dem og spurgte, hvorlangt det var til St. Paul. De rystede paa Hovedet. Vi maatte forlade vore Venner Indianerne. Turen fortsattes nedover Dalen. Nu kom vi til et eiendommeligt Landskab. Prairien var flad som en Pandekage, ud af denne Flade stak der op hist og her næsten lodrette høie Bakkeknausser. Mod Aftenen kom vi atter til en Flod. Det var Cannon River, en 4 a 5 Mil nordenfor, hvor Northfield nu er. Her havde vi Møie med at krydse Floden. Endeligen lykkedes det. Nu var det Kvæld og vi tog Logi for Natten i vore Prairie Schooners. Tidlig den næste Morgen gik vi op paa en meget høi Bakkeknaus

for at speide, om vi kunde opdage menneskelig Bolig eller Menneskeliv. Ikke mindste Tegn til Liv var at se. Dette var paa den samme Prairie, hvor vi Vaaren forud søgte efter Land, kun længere Vest. Turen fortsattes som før i nordvestlig Retning. Efter en Times Kjøring kom vi til en besynderlig lodret Klippe, omtrent 40 a 50 Fod høi og ikke over 16 Fod i Gjennemsnit ved Jorden. Denne Kjæmpeklippe stak op ud af Prairien, som en muret Skorsten. Det var den saakaldte Castlerock, som vi fandt. Endnu intet Liv at se. Vi maatte videre i nordvestlig Retning. Da vi havde kjørt etpar Timer paa Prairien, kom vi paa en stor gammel Vei. Det var den saakaldte Dodgeroad fra Fort Snelling til Farribault. Vi tog nu denne Vei og om nogle Timer var vi i Mendota. Her krydsede vi med Færgebaaden over Minnesota River til Fort Snelling. Derfra til Carver var det værste Stykke Vei vil havde havt paa hele Turen. Der var ikke alene ikke Vei, men vi maatte hugge os frem i tykke Skogen paa mange Pladser.

For at afbryde denne Fortælling, stod endeligen vore Prairie Schoonere paa det Stykke Land, jeg havde udvalgt mig. Medens jeg var borte, var der kommen ganske mange Nysettlere baade til Carver og Settlementet. Men hvor skuffede vi blev! Saa pent, som det var for etpar Maaneder siden, saa stygt var det

nu. Bruſken og Ugræsſet havde vokſet op og Muſkitoes vilde fortære os lyslevende. Her var ikke for ſikkelige Mennesker at være. Nu angret vi saa paa det fine Landet vi havde seet og vilde tilbage did. Men min gamle Moder sagde: „Nei, jeg reiser ikke mere," sagde hun, „jeg har reist nok." Det afgjorde Sagen. Hun reiste heller ikke fra Aabningen før Døden flyttet hende 29 Aar derefter, 86 Aar gammel. Far døde 10 Aar før hende i 1873, tre og syvte Aar gammel.

Nu var det at begynde med Nybyggerlivets Strøv. Det første paa Programmet var Hus. Jeg lagde ivei med et stort godt Loghus. Det var det eneste Hus paa Aabningen den første Vinter. Her boede vi sammen ni Stykker Mænd. Den eneste Kvinde i Laget, var min Mor og lille Søster Anna. Gulv og Himling i Huset var kløvet Træ. Lumber var ikke at faa nærmere end St. Paul. Der sad vi om Aftenen i en Ring rundt Kogeovnen, røgte og fortalte Skrøner til Tidsfordriv. Nybyggerlivet har sin Poesi. Først den følgende Sommer begyndte Naboerne at faa sig Huse.

Han var ikke Præst.

Det var ganske tidlig i 50-Aarene, at vi vilde have Menighed. Indsettlingen satte ind saa stærkt, at allerede i 1855 var der mange nok til at danne en ganske stor Menighed. De første lutherske Præster, som be-

søgte os, var Pastorerne Cederstam, Esbjørn, Norelius og Hasselquist engang. Jeg husker ikke naar Menigheden egentlig blev organiseret, men jeg antager, det var saa tidlig som 1856. Sommeren 1898 feirede Menigheden sit 40-Aars Jubilæum med Fest. Ifølge det skulde Menigheden været organiseret 1858. Det var det Aar, vi fik vor første faste Præst, Peter Carlson nemlig. Men jeg tænker, Menigheden blev stiftet før den Tid. En Ting ved jeg, at vi havde før den Tid bygget os en Kirke. Det var det gamle Loghus, som siden flyttedes et Stykke og benyttedes til Skolehus, det saakaldte St. Ansgar Akademi.

Førend vi havde organiseret vort egentlige kirkelige Arbeide, fik vi Besøg af en gammel Baptistpræst Nilson. Jeg husker engang, da N. havde prædiket en Søndag hos en Mand, som hedte Gudmunson, at N. N. kom til ham, tiltalte ham og sagde: "Jag vill fråga pastorn, om han vil vara af den godheten och döpa mitt barn." Præsten gav ham intet svar. Manden maatte gaa med sit Barn. Den, som jeg egentlig vilde omtale var en, som kom til os og udgav sig for at være luthersk Præst, men var det ikke. Hans Navn var Brown.

Den første Gang jeg saa „Pastoren", var paa en 4de Julitilstelning, da han stod med Brændevinsglasset i Haanden og sagde: "Skål, pojkar, jag är ingen skrymtare jag." Jeg tænkte med mig selv: Nei

vist er du ei! Du hænger ud Skildtet, saa at alle kan se, hvad du er for en Kar.

Brown var en vel uddannet Mand, var en god Taler, men havde maattet rømme fra Sverige for noget ondt han havde begaaet. Men det værste med ham var, at han var en ubehjælpelig forfalden Dranker. Denne forfaldne Drukkenbolt samlede Folket og prædikede for dem et helt Aars Tid eller mere. Han læste ogsaa med Ungdommen, som skulde konfirmeres. Endeligen blev han os formeget, vi vilde blive af med ham. Det, som hjalp os mest var, at vor Pastor Brown gjorde Prædiketure ogsaa til andre Steder. En Søndag var han til St. Paul, prædikede der og fik en stor Kollekt. Han stoppede paa et tysk Hotel, hvor der var Saloon. Om Aftenen drak han sig saa fuld, at han tilsmudsede sin præstelige Værdighed ved at lade Indholdet af sit indre Menneske gaa i Bukserne. Denne Skandale kom os for Ørene. Pastor Norelius var for Tilfældet hos os og bragte Sagen frem for Folket paa offentligt Møde, efter Gudstjenesten paa en Søndag. Han anklagede Mr. Brown for hans umoralske Vandel. Brown forsøgte at forsvare sig, det bedste han kunde. Da var det at Pastor Norelius bragte Skandalen fra St. Paul frem i hele sin væmmelige Nøgenhed. Brown kunde ikke negte Sandheden af Anklagen. Dette Forhør endte Mr. Browns præstelige

Virksomhed i Menigheden. Kort Tid derefter reiste han til Christiania eller Lakeville Settlementet, hvor han samlede Folket og prædikede en Tid. Da jeg, som Kolportør, hvorom mere senere, kom til Settlementet lidt før Jul 1859, var der Minder igjen af Browns Virksomhed. Der, hvor Pastor Kvammen bor, stod der et Shanti, som man fortalte var eller havde været Mr. Browns Residens. Senere lod Brown høre fra sig blandt sine Landsmænd i Settlementet ved Moors Prairie. Efter en Tid forsvandt han af Historiens Blade, uden noget Mæle efter sig. Antagelig er han for længe siden død.

Hr. Brown var en studeret Mand, men ikke præstelærd. Han havde havt betroede Embeder i Sverige, men forgreb sig paa en eller anden Maade, saa at han fandt det bedst, at forbufte til Amerika, hvor han da forsøgte sig med at agere Præst; men for hans Vedkommende kunde det ikke gaa længe førend han blev jaget. Thi det var sandt som han sagde, da han indviede sin Virksomhed med et Glas i Haanden: "Skål pojkar! Jag är ingen skrymtare jag."

Niende Kapitel.

Vækkelsen i Carver.

I Femtiaarene gik der en sterk aandelig Vækkelse over næsten alle kristne Lande. I Amerika mødte man det Særsyn i de store Byer, at Theatre forvandledes til Bedehuse. Bønnemøder holdtes Nat og Dag. Tusinder og atter Tusinder trængte sig frem og anraabte Gud om hans Forbarmelse og Naade. I enhver Vækkelse er der altid et Redskab, som er Midlet til Bevægelsen. Johannes den Døber var Midlet til Vækkelsen blandt Jøderne paa hans Tid. Luther i Reformationstiden; Hans Nilsen Hauge var sin Tids raabende Røst i Norges aandelige Ørken. Johannes Hus, Spener, Franke, Bakster, Wickliffe, Bunyan med en Hærskare af andre vækkende Røster ved Historien at omtale i de forskjellige Lande. Det vilde dog være feilagtigt at sige, at disse Mænd alene har været Redskabet til Vækkelserne. Herren alene ved, hvad aandeligt Arbeide der gjennem Tiderne er gaaet foran dem og som har baa-

ret Frugt i sin Tid. Thi det er jo saa: „At der er en som saar og en anden som høster."

Ved Juletider 1857 kom der en Kolportør til vort Settlement i Carver ved Navn Peter Carlson. Han begyndte sit Arbeide iblandt os og Herren velsignede Virksomheden. Han stansede etpar Maaneder eller saa og holdt mange Samlinger rundt om i Husene. Vi havde allerede opført et Forsamlingshus. Jeg tror dog neppe det var velskikket at være i om Vinteren. Der opstod nu en velsignet Vækkelse, som lignede en Prairieild, som griber om sig og fortærer alt paa sin Vei. Det saa ud en Tid, som om hele Settlementet, unge og gamle, var bleven vakt til Livet i Guds Søn. Det var dog ikke saa vel. Men der var ikke saa ganske faa af os, som kom i Samfund med Frelseren ved Troen paa Guds Søn. Blandt de mange, som blev grebne af Sandheden til Omvendelse var ogsaa jeg. Nu bragte jeg i Erfaring, at der sad et Sting i Hjertet af min forrige Vækkelse. Tiltrods for, at jeg var gaaet bort og havde faaet Smag paa Verdenslivet og dens Glæder, saa bar jeg en sterk Dom i min Samvittighed. Jeg var kun tilsyneladende glad; thi Hjertet fordømte mig. Midt i Glædens Hvirvel var jeg ulykkelig, meget ulykkelig. Engang havde jeg tegnet mig til Nadverden; men da Pastor T. N. Hasselquist, som da besøgte os, havde holdt Skriftetalen turde jeg ikke

gaa paa Grund af min Uværdighed. Slig gik jeg og trællede i Synden en 5 Aars Tid. I den første Tid efter at jeg var kommen til Carver, forsøgte jeg at øve Gudsfrygt; men det gik ikke. Min Kristendom var Skin uden Kraft. „Gid du var kold eller varm," siger Herren. Da jeg havde lagt væk min ydre Klædning af Kristendom, blev jeg ganske nøgen og blottet. Gud være Tak! at Herrens Aand ikke var vegen fra mig tiltrods for min Verdslighed og mit Letsind.

Da nu det vækkende Ord kom til mig, som et tveegget Sværd og trængte igjennem indtil det adskilte baade Sjæl og Aand, baade Ledemod og Marv og dømte Hjertets Tanker og Raad (Hebr. 4, 12), da stod jeg ikke længere der og besmurgte mig med Kjød og Blod, men faldt straks tilfode og besluttede med den forlorne Søn, at „staa op og gaa til Faderen og sige til ham: „Fader, jeg har syndet mod Himmelen og for dig." Ja jeg gik og holdt paa at gaa, indtil at jeg fik tro mig frelst paa Blodets Regning.

Denne Gang var det ikke paa Følelsens Regning jeg fik tro mig frelst, saaledes som ved min første Vækkelse.

Det gik slig til denne Gang: Jeg gik der i længere Tid og ventede, at Herren vilde sønderknuse mit arme Hjerte og aabne Øinene paa mig, saa at jeg rigtig fik baade føle og se min store Elendighed under Synden.

Isteden blev jeg haardere og haardere. Græd jeg, saa var Taarerne Krokodilletaarer; bad jeg, saa var Bønnen Mundsveir, Angeren var Hykleri. Intet i mig var rigtigt, alt var galt. Jeg var paa Fortvilelsens Rand. Maaske havde jeg syndet mod den Helligaand? Der var maaske ikke Frelse for mig?

Vi var en Aften mange af os sammen hos en Broder. Der stod vi sammen i en fortrolig Klynge, sang, bad og samtalede. Det var med disse, som med Disciplene om hvem det heder: „Da blev Disciplene glade, idet de saa Herren.“ Disciplene var atter glade over at de havde seet Herren. Der var dog en tvilende Thomas blandt dem, som endnu ikke havde seet Herren og var derfor ikke glad. Det var mig. Jeg sad der alene ved et Bord og læste i Bogen: „Kom til Jesus“. Det dæmrende Lys begyndte at skinne klarere for mit Blik, da jeg kom til Sangen: „Just som jeg er, ei med et Straa af egen Grund at bygge paa, Men med den Grund At du for mig har lidt og dødt og ofret dig. Jeg kommer o Guds Lam!“ Jeg læste videre og kom til et Vers, som beskrev min Elendighed saaledes: „Just som jeg er i denne Stund Saa kold og død og ond i Grund, At søge alt, som fattes mig, I saligt Overflod hos dig. Jeg kommer O Guds Lam!“ Saa forunderlig simpelt! Der faldt ligesom et Dække fra mine Øine. Jeg sagde til mig selv: Hvor du dog har været dum,

at du ikke har seet dette før! At alt som fattes dig er at finde ene og alene hos Jesus. Jeg fandt og troede paa ham, det Guds Lam, som havde udgydt sit Blod for mig til min Renselse. Mørket som havde indhyllet min Sjæl spredtes og der blev Lys. Den Guds Fred som overgaar al Forstand sænkede sig ned i min Sjæl og gav mig en Smule Forsmag paa at „det er godt at smage og se at Herren er god."

Nu først fik jeg Indblik paa, hvor grundig jeg var faren vild ved min forrige Omvendelse.

Nu er min Trældom endt! Jesus er min! Før jeg ei Ro har kjendt, Jesus er min! Længe jeg ei forstod, Ret agte Jesu Blod, Skjønt Sagen den var god, Nu er han min! Gud være evig Tak!

Min Broder Henrik var bleven omvendt, to af mine Søstre og min Hustru. Jeg var nylig bleven gift med en ung Pige, Inger Løberg, som ogsaa før var bleven paavirket af Guds Aand i Illinois under sin Konfirmationsforberedelse for Pastor Erland Carlson af Chicago. Da Kolportøren kom til mit Hus første Gang, fandt han mig ude paa Flisbakken. Han hilste mig fra Peder Asbjørnson. Jeg bad ham gaa ind; imens vilde jeg sørge for Hesten hans. Da jeg kom ind sad han i fortrolig Samtale med min Kone. De var gamle Kjendte fra Illinois. Hr. Carlson havde ofte talt med hende under Konfirmationsforberedelsen i Geneva, Ill. Da jeg kom ind, klappede han Hænderne

sammen og sagde: Saa forunderligt! Her finder jeg en gammel Kjending i din unge Hustru. Nu ved jeg, at dette er fra Herren, at I to skulde komme sammen. Nu maa I begge to gjøre Alvor af eders Sjæles Salighed og begynde paanyt at søge Herren. Det var nok det bedste, mente vi.

Inden han var færdig til at reise fra Settlementet, havde ialfald jeg begyndt og fundet hvad jeg søgte.

En Maaneds Tid efter Jul havde Vækkelsen taget et stort Omfang i Settlementet og i Menigheden. Vi indsaa at det ikke var raadeligt at være uden en aandelig Leder, som var skikket til at lede Vækkelsen i de rette Spor. Der blev berammet Menighedsmøde i mit Hus. Forhandlingsgjenstand: Valg af Præst. Paa mit Forslag blev Hr. Peter Carlson enstemmig valgt. Han modtog Valget paa den Betingelse, at han fik reise tilbage til Chicago og studere en Tid hos Pastor Erland Carlson, privat selvfølgelig. Dette bevilgedes ham. Han reiste og vi blev tilbage ligesom Faar, der er uden Hyrde. Men Herren havde Omsorg for os. Han havde udseet Manden som skulde tage fat paa Gjerningen efter at Præsten vor var reist. Hans Navn var

Carl Hedengran.

Mr. Carl Hedengran var paa en forunderlig Maade vakt og omvendt til Gud etpar Aar i Forveien. Han

var Hjulmager af Haandværk og havde en Tid boet i St. Paul. En Tid efter at vi var kommen til Settlementet flyttede han did og tog sig Land i vort Nabolag. Hedengran havde allerede i sine unge Dage havt adskillig Skoledannelse i Sverige og virket som Organist i en stor Forsamling i Skaane. Paa Højskolen kom han i daarligt Lag, læste Fritænkerbøger og faldt i Fritænkeri. Han havde en gudfrygtig Far. Da Carl skulde reise til Amerika solgte han alle sine gode Bøger med Undtagelse af Johan Arndts Sande Kristendom. Den vilde han føre med sig, fordi Arndt taler om Astronomi i Bogen. Da han tog Farvel med sin gamle Far, lod han den gamle forstaa, at han var blevet Fritænker. Den gamle græd over Sønnen sin, og sagde: „Jeg vil bede for dig, Carl, saalænge der rinder varmt Blod i mine Aarer."

Nogle Aar efter at han var flyttet til Carver blev Hedengran, som vi syntes, underlig af sig; han var bleven vakt ved at læse Johan Arndt. Nu faldt han i Mørke og Fortvilelse og gik der et helt Aar eller mere i denne frygtelige Tilstand. Det saa stundom ud som at Satan have Magt endog over hans Legeme. Han led rædsomme Kvaler. Jeg saa ham spadsere frem og tilbage paa Gulvet vridende sine Hænder og bære sig som en liden Hvalp, der har faaet Stryg. Det sørgelige var, at ingen af os forstod ham og ingen kunde komme

ham til Hjælp. Endelig var der en Mand med lidt bedre Indsigt end vi andre, som bød Hedengran til sig og læste for ham af Luthers Postille, hvor Luther forklarer Bibelstedet: „Han opfor i det Høie, førte Fanger bort, tog Gaver blandt Mennesker, ogsaa blandt de Gjenstridige for at bo der, o Herre Gud!“ Sal. 68. 19.

Her blev Hedengran løst af sit lange Fængsel, fik Trøst og blev glad.

Nu blev han en af de stille i Landet. Han var næsten hverken at høre eller se, opholdt sig hjemme ved Huset og undrog sig Samkvem med andre Mennesker.

Carlson besøgte ham og formaaede ham til at komme med i Bevægelsen. Hedengran blev med i Samlingerne og deltog i Bønnemøderne og var aldeles et nyt Menneske fra den Tid af.

Nu, da Carlson var reist, saa tog Hedengran fat i Opbyggelsesarbeidet. Han fik mig med sig. I Førstningen læste vi Postiller, sang og bad sammen. Ud paa Vinteren begyndte Hedengran at prædike. Det var en Lyst og Glæde at høre ham. Der strømmede saa mange Folk sammen, at Husene blev for smaa. Vi maatte skilles. Vi havde Opbyggelsesmøder paa to Steder samtidigt. Jeg læste Postiller, bad og sang. Hedengran prædikede. Vi havde begge saamange Folk, som Husene kunde rumme. Vækkelsen og Bevægelsen fortsattes usvækket, som før. Det var en stor Sne-

vinter. Veiene var ofte gjensneet; men det hindrede ikke Folk fra at komme ud i Forsamlingerne endog om Aftenen. Stundom var Trængselen saa stor i Husene, at Døren ikke kunde aabnes tilslut. En Kvinde stampede i Sneen tre Mil med Barn paa Armen for at komme til Opbyggelsen.

Bevægelsen i Forsamlingerne var saa stor, at naar nogen aabnede Munden til Bøn eller Tale, saa blev der Graad og Hulken udover hele Forsamlingen. Det var merkelige Tider at leve i, isandhed Vederkvægelsens Tider! Det er ogsaa at bemerke, at denne Vækkelse gik i sunde Spor og ledede ikke til Sværmeri i nogen Retning.

Tiende Kapitel.

Kolportørvirksomhed og Vækkelser.

Enhver stor eller liden Vækkelse i en Menighed eller et Settlement leder til endog paatagelige Frugter. Vækkelsen ved Hans Nilsen Hauge afsatte Frugt overalt hvor Hauge færdedes i Norge, en Frugt, som endnu lever efter at Hauge for længe siden er død. Luthers Vækkelse bærer endnu Gud velbehagelige Frugter overalt, hvor det levende Guds Ord forkyndes til Sjæles Frelse.

Vækkelsen i Carver afsatte Frugt ikke blot i Menigheden, hvor der den Dag idag er levende Kristne, som har levet for Herren lige siden den Tid, nu henimod 50 Aar. Men Frugten af denne Vækkelse har spredt sig udover det ganske Land, saa at Menigheden i Carver er bleven en Modermenighed, der har født Børn af sig. Det er umuligt, at pege med Fingeren og sige: „Se her er Guds Rige"; „Guds Rige er noget indeni eder" siger Jesus. Alligevel findes der Frugt, som

man kan pege paa og sige: „Se her er Guds Rige. Thi Guds Rige er ogsaa Staden paa Bjerget, som ikke kan skjules, Lyset paa Stagen og ikke under Skjæppen."

Af denne Vækkelse udgik der ikke saa ret faa Prester. Saavidt jeg nu kan huske var vi en 7 a 8 Prester, som gik ud af denne Vækkelse, som umiddelbar Frugt.

Min første Prædiken.

Det var paa Vaarsommeren 1859. En Dag kom Pastor Carlson kjørende til os og fortalte, at der var tillyst Opbyggelse hos N. N. Onsdag næste Uge paa Formiddag. Han kunde ikke komme der. Nu paalagde han mig at reise derud, for at holde den Opbyggelse. „Du kan faa min Hest og ride derud." Men, tillagde han: „Denne Gang maa du prædike, hører du; du maa ikke læse, men prædike denne Gang." Jeg stilledes paa Valgets Standpunkt og jeg valgte at prædike. Jeg havde en hel Uge at forberede mig paa. Hele denne Uge gik jeg i store Tanker og gjorde Forberedelse paa en god Prædiken, en virkelig Prædiken. Jeg havde ikke blot fundet Tekst, men udtænkte hvad Temaet skulde være med sine reglementerede tre Afdelinger med Litera abc. osv. Jeg kom til Huset, hvor endel Mennesker var samlet. De fleste vakte, troende Folk.

„Messa" begyndte efter Skik og Brug med Sal-

mesang, Oplæsning af Tekst og fri Bøn selvfølgelig. Nu gik det løs med min Prædiken. Jeg angav Temaet med sine Underafdelinger og begyndte Talen efter den lagte Plan. Godt og vel saalangt. Uheldet vilde imidlertid, at jeg slap min forud ordnede Tankegang og begyndte med noget ved Siden af. Der blev jeg konfus og mistede alt, fik ikke et Ord frem mere. Folket syntes Synd paa mig, Stakkel! og hængte Hovederne ned. Desto værre blev det. Det nyttede ikke; alt var borte. Prædikanten maatte bide i det sure Æble og sige: „Nu kan jeg ikke mere. Vi faar fortsætte med Bønnemøde.“ Min Prædiken varede i hele tre Minuter. Jeg kan ikke beskrive, hvor ilde jeg følte. Havde der været et Hul i Gulvet, saa havde jeg krøbet did ned og skjult mig. Jeg besluttede i mit stille Sind aldrig at prædike mere; thi nu saa jeg, at Herren ikke vilde, at jeg skulde prædike. Dette var den første og det skulde være den sidste Gang. Ikke destomindre har jeg drevet med at prædike i henimod 50 Aar siden den Tid.

Bliver Kolportør.

Senere den samme Sommer ud paa Høstkanten 1859 kom Pastor Carlson kjørende til vort Hus. Han vilde standse en Stund; thi han havde et vigtigt Erinde. Vi spændte Hesten fra Buggyen og satte den ind. Efter at være kommen ind, frembar han sit Erinde.

Han sagde: „Da jeg opsagde min Post som Kolportør for det amerikanske Traktatselskab, lovede jeg Selskabet at skaffe en passende Mand i mit Sted. Jeg har havt en Mand i Kikkerten, men kan ikke faa ham. Nu er jeg aldeles raadvild. Jeg kommer nu for at kaste Kappen paa dine Skuldre. Sig nu ikke nei; men gaa i Herrens Navn. Jeg vil anbefale dig til Selskabet og du vil blive udnævnt. Hvad siger du?“

„Jeg. Hvad skulde jeg sige? Jeg er Mand med Familie og er Farmer. Skulde jeg tage mod dette Kald, saa maatte jeg gaa fra Hustru, Hus og Hjem, Kreaturstel og alt og gaa ud paa Bygden for at sælge Bøger. Det er et stort Offer, du forlanger af mig.“

Han. „Kom og følg mig,“ sagde Jesus til Peter. Han forlod alle Ting og fulgte ham. Ogsaa han havde Hus og Hjem, Hustru og Fiskerhaandværk. Men alle Ting forlod han og gik med Jesus. Vist er din Stilling lidt anderledes, men paa ingen Maade værre end Peters. Her har du dine Forældre, som Konen kan have hos sig. Gamle Far vil nok tage vare baade paa din unge Hustru og Huset i den Tid, du gjør dine Ture ud.“

Det heder: „Og hver den som har forladt Hus eller Brødre, eller Søstre, eller Fader eller Moder eller Hustru eller Børn eller Agre for mit Navns Skyld, skal faa hundre Fold igjen og arve et evigt Liv.“ Matt. 19, 29.

Jeg er fuldt forvisset om, at dette er Guds Kald til dig; og jeg vil give dig det Raad, som Broder, at du ikke modstaar Herrens Kald!"

Jeg. „Baade vil jeg og ikke vil jeg. Det er tungt for mig at sige nei og tungt er det at forlade alle Ting og gaa. Send Bud til mine Søskende. Lad mig raadføre mig med dem. Den vigtigste af dem alle er dog min Hustru. Jeg maa faa hendes Samtykke, ellers kan jeg ikke reise."

Nu blev der en Konferance, rigtig en Familieaffære. Alle mine Slægtninge, Far, Mor, Søster og Bror var for at jeg skulde modtage dette Kald, som var stillet til mig. Men Hustruen sagde absolut nei!

Nu kastet de sig alle over hende, for at formaa hende til at give sit Samtykke. De lovede alle at tilse hende, at hun ikke skulde lide Mangel paa noget Slags godt. Langt ud paa Nat blev vi færdige med denne Familiekonference. Resultatet blev, at hun gav efter og jeg antog Kaldet, at blive Kolportør for det amerikanske Traktatselskab.

Om etpar Maaneder fik jeg min Kommission, Instrukser og Bøger.

Det blev Vinter før jeg kom afsted. Jeg maatte faa fat i en Hest, Slæde og Bogkasse, før jeg kunde drage ud.

Der var en Ting, som endnu laa mig iveien. Jeg

maatte prædike og samle Folket til Opbyggelse; men det kunde jeg jo ikke? Hvad skulde jeg nu gjøre? Jo jeg vidste Raad. Jeg vilde tage med mig en god kraftig Postille og læse for Folket. Nu lysnede det for mig.

Min første Tur

gjaldt Brush Prairie, en 20 Mils Vei fra mit Hjem. Her var jeg lidt kjendt, igrunden kjendte jeg alle i Settlementet. Jeg kom en Eftermiddag i Snetykke til en Mand, jeg kjendte godt fra Carver. Hele Settlementet var Carverfolk. Jeg spurgte Husherren, om vi kunde samles hos ham til Opbyggelse den Aften. „Med største Fornøielse," sagde han. Men hvordan skal vi faa Bud til Naboerne? spurgte jeg. „Det skal jeg sørge for," sagde han, og ud for han som en Pil.

Om Aftenen havde vi Opbyggelse. Der kom forholdsvis mange Folk. Min Lykke var, at jeg kunde synge. Jeg sang med Lyst og Glæde af Ahnfelts Sange. Men skulde jeg vove paa at prædike? eller skulde jeg læse? Postillen havde jeg paa rede Haand, om galt skulde gaa; men jeg skulde forsøge med at prædike først. Teksten var: „Verden forgaar med dens Lyst, men hvo som gjør Guds Vilje bliver til evig Tid." 1 Joh. 2, 17.

Nu havde jeg hverken Tema eller de tre reglementerede Afdelinger. Jeg vilde tale saa smaat over Tek-

sten. Men blev jeg ikke fast? Det gik som en Fos. Folk fik ikke Tid til at tænke, saa fort gik det. Jeg fik neppe Tid til at tænke selv. Men Folk blev grebne af Vidnesbyrdet. Efter dette første Forsøg fortsatte jeg med Opbyggelser hver Aften saalænge jeg blev i Settlementet, antagelig en Uges Tid. Postillen blev liggende i Bogkassen. Jeg solgte og gav bort mange Bøger og Traktater, fornemmelig i Opbyggelsesmøderne.

En Dag kom jeg forbi et lidet Hus, hvor der boede en Irlænderfamilie. Jeg havde mine Instrukser ikke at gaa nogen Mands Dør forbi. Manden var borte. Da Konen spurgte hvad mit Erinde var, fortalte jeg, at jeg repræsenterede det amerikanske Traktatselskab, solgte og gav bort kristelige Bøger og Traktater. Her har jeg en liden god billig Bog, som jeg ønskede hun vilde kjøbe. Hun undskyldte sig med, at hun ikke havde Penge. Saa har jeg den Fornøielse at forære Dem Bogen paa den Betingelse, at De læser den. Hun takkede. Da jeg kom i Slæden kom Irlænderkonen løbende ud med Bogen i Haanden og raabte: "For Gods sake take back this book! I am a catholic and am forbidden to read books like that."

Stakkels ulykkelige Kvinde, forblindet af katholsk Overtro og Uvidenhed.

Der foretoges mange interessante Reiser og Ture

især udover de skandinaviske Settlementer, fornemmelig i Minnesota de Aar, jeg var Kolportør. Jeg vil kun omtale nogle af disse Reiser.

Besøget til Lakeville.

Det var nys før Jul 1859. Veiret mildt og Sneen var næsten forsvunden, saa at Slædeføret var meget daarligt. Det var saavidt jeg kunde slæbe mig frem gjennem Skoven fra Shakopee over Bakkerne til det norske Settlement Lakeville, det nuværende Christiania. Da jeg kom paa Høiderne vest fra Settlementet, saa jeg etpar Huse. Jeg kjørte frem til det nærmeste Hus og satte Hesten foran Døren, som stod aaben. Uden at banke paa, gik jeg ind og satte mig paa en Bænk midt paa Gulvet. Der var Latter og høirøstet Prat i et andet Værelse. Men ingen hverken saa eller agtede paa den fremmede, som var kommen ind. Endelig gik en af Mændene ud. Jeg gik ud efter ham. Nu blev Manden først var Hest og Slæde, som stod midt for Døren. Saa spurgte han hvad Slags Mand jeg var? Om jeg var omreisende Handelsmand eller Peddler? Paa en vis Maade var jeg det, blev Svaret. Jeg er Kolportør; sælger kristelige Bøger og Traktater; sælger Bibler og giver dem bort til fattige, som ikke kan kjøbe. Og endelig holder jeg Opbyggelser, naar Anledning gives. Tror De, at der

kunde gives Anledning at faa Hus til en Opbyggelse iaften? Efter at have erkyndiget sig hvor jeg var fra, hvad mit Navn var osv. sagde han: „Bare følg med mig til min Svigerfader, som bor i det næste Hus, saa skal der nok blive Udvei til Hus. Paa Veien havde vi en opbyggelig Samtale. Manden græd da han fortalte om sine Erfaringer fra Vækkelserne i Norge. Vi kom ind til gamle Peter Rud, som sad paa Bordet og syede; han var nemlig Skrædder. Min Kammerat frembar Erindet. Nei det var gode Nyheder. Der skal nok blive Udvei til Hus, sagde han og bad mig være hjertelig velkommen. Nu sendte han ud sine Sønner med Bud rundt om til Naboerne. Der kom forholdsvis mange Folk sammen. Blandt mange meget opmerksomme, intelligente Tilhørere, sad der en med Huen paa Hovedet og røgte sin Pibe under Prædikenen. Det gjorde et uhyggeligt Indtryk paa mig.

Jeg stansede i Settementet omtrent 14 Dage og holdt Opbyggelse hver Aften. Der opstod en ganske alvorlig

Vækkelse i Christiania.

Jeg reiste hjem til Jul. Efter Jul fik jeg Pastor P. Carlson med mig og kom tilbage. Vi drev paa med Vækkelsesarbeidet en Tid, og Herren velsignede Ordet til mange Sjæles Frelse.

Ud paa Vinteren organiserede Pastor Carlson Me-

nigheden, som fik Navnet Christiania. Der blev, som sagt, mange vakte til Liv i Gud udover Vinteren og hele det nye Aar 1859. Det besynderlige hændte, at en gammel, meget elskelig kristen Kvinde, som ikke blot var vakt, men tillige nød den salige Fred ved Troen paa Frelseren, blev med en Gang vanvittig og aldeles usthrlig. Hun var den mest elskelige gamle Kvinde jeg har truffet, fuld af evangelisk Glæde og Liv. Hun raserede i etpar Uger og døde i denne Tilstand uden at det — for vore Øine ialfald — lyste op i hendes Sjæl. Dette gav os alle et Shock. Nu fik Satan Vand paa sin Mølle. Vækkelsen fik Skylden for denne Ulykke. Det var sandt, som Verden havde tænkt og sagt, at Vækkelsen var Galskab og Svermeri. Nu gjaldt det at tage fat og frelse Resten af Settlementet for dette Svermeri.

De vakte pleiede at samles om Søndagene til Postillæsning, Bøn og Sang. Modstanderne organiserede sig til Modstand; de kom i Flok og Følge, overfaldt disse stakkels Læsere, som de kaldtes, og jagede dem fra hverandre. Nu vilde disse Vækkelsens Modstandere ogsaa have Menighed, og de fik med Tilhjælp af en fremragende Præst organiseret Menighed. Kirkerne staar et Stenkast fra hinanden. Pastor Carlson betjente Christiania Menighed i nogle Aar indtil at den fik sin egen Præst i Pastor Nils Olson. Menig-

heden har været betjent af mange Præster siden Olson reiste, saasom: Wikre, Wold, Aas, og nu E. M. Hanson.

Der er udgaaet flere Præster som en mer eller mindre middelbar Frugt af denne Vækkelse. De er følgende: M. P. Ruh, Ole og Martin Gulbrandson, Arne og Hendrik Berg, O. L. Christenson, Peter Steen, — sidstnævnte er helst fra Vækkelsen i Carver, — L. M. Halling og maaske flere, som jeg ikke kan huske.

Christiania Menighed har havt mange Rivninger og Prøver at gjennemgaa; men Herren har hjulpet. Naar Nøden var stor, saa var Hjælpen nær.

Turen til Goodhue.

Om jeg ikke husker feil, saa var det Vinteren 1859, jeg tog en Tur over Lakeville til Goodhue County. Her traf jeg første Gang en ung Mand tilhørende Eielsens Samfund ved Navn Østen Hanson, den senere bekjendte Pastor Østen Hanson. Tilsammen med Ole Hegna gjorde Hanson en Prædiketur til Lakeville Settlementet. Han var den Gang Lægmand, ligesom jeg. Her holdt vi Samlinger sammen. Jeg fulgte med disse Brødre til Goodhue County, hvor de havde deres Hjem. Her virkede vi sammen i Opbyggelser omtrent etpar Ugers Tid. I de Dage var det ikke vanskeligt at faa Folk sammen hver Aften. Hanson havde drevet

med Prædiken her i længere Tid, ja endog samlet Folk til en Menighed, — den selvsamme Menighed, som han betjente som Præst til sin Død. Det er den Menighed, som nu betjenes af C. C. Holter.

Pastor Muus var nylig kommen fra Norge. Om Søndagen holdt Pastor Muus Gudstjeneste hos en Farmer i sin Menighed. Jeg overvar denne Gudstjeneste. Efter endt Tjeneste spurgte Pastoren ud i Flokken: „Hvem er det, som farer om i Menigheden fra Hus til Hus og sælger Bøger?" „Det maa være mig," svarede jeg. „Er det Dem," sagde han. „Ja det er mig." „Nu, hvad er det for Bøger De sælger?" „Det er Bøger, som udgives af Det amerikanske Traktatselskab, hvis Udsending jeg er." Derpaa opregnede jeg endel af Bøgerne: Bunyans Pilegrimsvandring, Baxters De Helliges evige Hvile, Opfordring til de Omvendte, Hollazes, Den evangeliske Naades Orden, en Mængde gode Traktater og Bibelen. „Det er jo gode Bøger allesammen," sagde han. Naar De kommer indom hos mig, saa skal jeg kjøbe endel af Deres Bøger til Udbredelse i Menigheden," lagde han til. Den næste Dag kom jeg til Farmeren, hos hvem Presten boede og stoppede hos ham Natten over og havde det koseligt. Fru Muus var da en ung tækkelig Kone, dannet, og i mine Øine en alvorlig Kristen. Det var vist Pastor Muus ogsaa.

Om Morgenen kjøbte han af mig ganske mange af mine Bøger, som han ogsaa anbefalede til sine Folk. Der var endnu ingen Kirker i Settlementet. Da jeg reiste om Morgenen spurgte jeg, om det var tilladt, at jeg holdt Opbyggelser i hans Menighed, hvis Folket ønskede det." „Dersom De fører den rene lutherske Lære, saa er det ikke blot tilladt, men endog meget ønskeligt." „Det er min oprigtige Mening," sagde jeg, at ville være luthersk og intet andet." Jeg takkede og gik. De to følgende Aftener havde jeg Opbyggelse hos den nærmeste Nabo til Presten. En Aften var Fruen og deres troende Tjenestepige med i Opbyggelsen. Den anden Aften var han „Far sjøl" ogsaa med. Pastor Muus var en Elsker af Sang, skjønt han ikke kunde synge selv. Han ligte at høre mig synge Oscar Ahnfelts Sange, hvilket jeg gjorde i alle mine Opbyggelser.

Den følgende Søndag var Østen Hanson og jeg sammen til Springgarden, den svenske Pastor Bukmans Menighed og prædikede der sammen baade paa Formiddag og Eftermiddag. Paa Tilbageveien hjem stansede jeg baade i Cannon Falls og Christiania og holdt Opbyggelser paa begge Steder.

Da jeg reiste fra Cannon Falls om Morgenen var det bittert koldt. I de Dage var vi ikke forsynede med Skindpelse. Vi hjalp os med almindelige, skrøbelige Overfrakker.

Fra Cannon Falls til Christiania var et godt Stykke Vei over en veiløs aaben Prairie og megen Sne. Min Lykke var, at Sneen var pisket haard af Vinden, saa at den bar Hesten. Men ak, hvor jeg frøs, før jeg kom til Sigurd Larson i Christiania eller Lakeville. Antagelig var Kulden mindst 30 Grader under Nul den Dag. Men vi var haardbarkede af Veir og Vind.

Efter hver Tur reiste jeg hjem igjen for at ordne og tilse med Stellet hjemme.

En Tur til Skandian Grove og St. Peter.

Denne Gang fik jeg en Kammerat med paa Turen. En Uges Tid inden min Afreise, kom en ung Mand til mig og bad om Lov til at følge mig paa denne Tur. Hans Navn var Ole Olson Tuv, den senere vel kjendte Pastor Ole Olson. Han var ved min egen Alder, lidt yngre. Vi var gode Kammerater, da vi legede sammen paa Verdens Vis. Han var en Kjæmpe paa „Valdrisvis," thi han var Valdris. I Lagene og Sammenkomsterne yppede han sig paa „Valdrisvis" og satte Skræk i os alle; han var sterk, som en liden Bjørn. Jeg kan dog ikke huske, at han nogensinde var i Slagsmaal; thi alle undgik ham. Da Vækkelsen kom ind i Settlementet var min Kammerat en Fiende af Bevægelsen; men han mistede efterhvert nogle af sine gamle fortrolige Busser. Han begyndte at føle sig ensom og

forladt. En Søndag var han alene paa en Vei gjennem en tyk Skog, da Herren greb ham saa haardt, at han faldt om paa Veien, paa samme Maade, som Saul paa Veien til Damaskus. Han kom i stor Angest over sin elendige Tilstand og raabte til Gud i sin Nød om Forbarmelse og Naade, som han laa der i Veikanten. Herren hørte hans Bøn, som det lod til, saa han „følte" det i sit Indre, at han var frelst, fordi at han fik tro, at Herren var ham naadig. Nok var det, at Olson blev et nyt Menneske fra den Dag af. Ved denne Tid, da han vilde følge med mig paa Reisen til St. Peter, havde vi kjendt ham som en omvendt Kristen et Aars Tid eller mere. Jeg var en Smule bange for ham; thi han var ikke saa lidet djerv og hensynsløs, rigtig en aandelig Viking. Men vi var fortrolige Venner og nu aandelige Kammerater. Olson fik Lov at blive med. Jeg kan aldrig glemme den Reise og alt som tildrog sig paa Reisen indtil de mindste Smaating.

Den første Dag naaede vi til en Svenske ved Navn, -- vi kalder ham Fagerløf—, som boede i Nærheden af Henderson. Vi kjendte Manden, som var Bøssesmed, Uhrmager og Skomager. Han var udlært Mester i alle disse Fag. Her boede han alene midt i et Irlænder-Settlement og drev sine tre Haandværk. Senere giftet han sig med en ung svensk Pige.

Vi vidste at Fagerløf var ingen „Läsare" og ikke engang en Navnkristen; tvertimod var han en Fritænker. Men han var en veldannet Mand, der havde lært god Tone og Folkeskik. Vi kom til ham og bad om Husly for Natten for os selv og Hesten. Vi var hjertelig velkomne, om vi vilde tage tiltakke med hvad hans Eneboerbekvemmelighed kunde byde. Vi takkede for Gjestevenligheden og slog os til Ro hos vor Velgjører.

I de Dage var vi meget ivrige i vor Gudsdyrkelse. Vi var som sagt aandelige Vikinger og angreb Vantroens Fæstninger overalt, hvor vi kom og hos hvem vi traf paa den; især var Olson uforsagt og uforfærdet. Vi var ikke før kommen os iro, før Olson gav sig ikast med vor venlige Vært, for at omvende ham, om muligt. Han blev ikke vred eller fornærmet. Vi fik synge, læse og tale alt vi orkede; han var lige venlig og modsagde ikke vore nærgaaende Argumenter. Vi fik Lov til at holde Andagt Kvæld og Morgen. Og da vi reiste bad han os fare vel og tog ikke Betaling for Logiet. Det var en behagelig Vært.

Den næste Dag kom vi til Skandian Grove i Nicollet County, Minn., og tog ind til en svensk Farmer ved Navn Thorson, som jeg kjendte. Vi var hjertelig velkomne og havde Opbyggelse hos ham en eller to Gange inden vi reiste videre. Folket stormede sam-

men i store Skarer. Etpar Aftener senere stoppede vi hos en Mand, som jeg kjendte fra Muskego. Denne Mand var overmaade verdslig og brugte at ture, naar han kom der, hvor der gaves Anledning. Han var ikke destomindre en forholdsvis velholden Mand og eiede en overmaade vakker Farm med gode Huse, som stod i Kanten af den vakre Skandian Grove. Den Aften havde vi ingen Opbyggelse. Vi læste, sang og talte om bare aandelige Ting hele Kvælden. Da det blev Sengetid spurgte vi Værten vor, om det var tilladt at holde Andagt inden vi gik til vore Senge? Svært gjildt om vi vilde. Vi sad paa en Langbænk, saaledes at vor Ven Værten, sad imellem mig og Olson ved Bordet. Jeg læste et Kapitel af Bibelen og var ment paa at lede i Bøn, da Olson stødte Værten i Siden med Albuen og sagde: „Hold Bøn du, Tosten." Uventet som dette kom over ham, brølte han til, som om nogen havde stukket ham med en Kniv. Han syntes at blive aldeles forfærdet over Tanken, at maatte bede til Gud, og jeg maatte gjøre det selv.

Vi havde ikke givet Mr. T. Anledning til at tale om sine Herligheder. Om Morgenen, da vi skulde til at reise, stod jeg paa Tunet ved Siden af Værten og ligesom først nu blev var, at T. havde en prægtig Farm og ytrede dette til ham. Der stod en stor Slibesten. T. sprang op paa denne og sagde: Kom op her.

Jeg gjorde som han bød. Han pegede med Fingeren og sagde: „Der langt borte ser du en Skog og der et „Fense". Dette altsammen er mit," sagde han og sopte med Haanden udover Vidderne, som han eiede. Nei, du siger ikke det, Tosten! Det maa være næsten 200 Acres," sagde jeg. „Det er 320 Acres, som alt er mit." „Tænk dog! Du er en rig Mand. „Nu gjelder det at ordne det saa, at du blir frelst, saa er alt vel." Han taug.

Nu kjørte vi ud til en anden Kjending af mig, Ole Bøen, som boede 4 a 5 Mil ude paa Prairien ogsaa i en Skoggrove. Her var et Settlement for sig selv, hovedsagelig beboet af Sætersdøler. Vi bestemte en Opbyggelse derude blandt disse Folk, den følgende Aften.

Om Morgenen bad Olson om Lov at faa tale med den Aften. Han fik Lov. Hele den Dag gik Olson i store Tanker. Det er ikke greit, naar man skal til den første Gang. Vi kom i god Tid til Stedet, en Nybyggerhytte. Der kom endel Mennesker sammen, maaske tyve Stykker eller saa. Vi aabnede med Skriftlæsning, Sang og Bøn. Jeg talte først, saa skulde Olson tale efter. Han reiste sig meget langsomt. Da han kom op paa Benene i sin fulde Længde, hukte han sig ned igjen og stod med Albuerne paa Bordet og talte saa hurtigt, at det var næsten umuligt at forstaa, hvad

han sagde. Sveden haglede ned af Panden hans. Det var ingen lang Prædiken. I omtrent 5 Minuter havde han rystet ud hele Forraadet og maatte sige Amen. Da vi efter endt Opbyggelse kjørte til Bøens igjen, spurgte Olson, hvad det var han sagde. „Du ved vel selv, hvad du sagde?“ spurgte jeg. „Jeg ved ikke et Ord af hele Talen,“ sagde han. „Da jeg kom op paa Benene syntes jeg, at jeg blev saa stor, at jeg rak næsten til Taget, saa at jeg maatte huke mig ned; thi de skrækkelige Mennesker sad der og nidstirrede paa mig. Da jeg skulde til at tale, var alt Mørke i Sjælen. Jeg maatte begynde med noget og øste ud hvad som kom i Munden. Sagde jeg noget, som var galt?“ „Det var ikke godt at følge med, saa fort gik det; men jeg tror ikke det var galt, hvad du sagde.“ „Det var godt.“ „Uf, det var en skrækkelig Stund!“ „Det var Sæterspølerne, som satte Skræk i Blodet paa dig. Havde du siddet under Bordet, saa havde du holdt en god Tale,“ spøgte jeg. Olson stønnede endnu og vaandede sig. Siden efter talte vi begge ved alle vore Opbyggelser. Det gik nok saa godt. Olson var en naturlig begavet Taler.

Skandian Grove er et stort og vakkert Settlement af norske og svenske Settlere. Vi besøgte hvert Hus i Settlementet, holdt Opbyggelser andenhver Aften mindst, den Tid vi var der. St. Peter var Maalet for

vor Reise. En Søndag var vi kommen til Byen og tog ind til en svensk Familie, som vi kjendte. Hos denne Familie havde vi Opbyggelse paa Formiddag. Om Aftenen skulde vi samles hos en Mand ved Navn Rice, som holdt Boardinghus. Paa Veien did hørte vi, at der var Danselag i det nærmeste Hus til Hotellet. Vi troede sikkert, det var for at forstyrre os. Mødet var begyndt som sædvanlig med sterk Sang. Antagelig blev Danserne forstyrret. Nok var det, i Begyndelsen af min Tale kom hele Laget rækende ind, trampende og hostende. Jeg stansede lidt medens Selskabet kom sig til Ro. Uden Tvil var det Hensigten deres at forstyrre os; men Olson og jeg var begge vel byggede Kulter, saa at dersom det kom til Haandgemæng, saa turde vi maaske have ryddet Huset. Uden Tvil saa vi slig ud i deres Øine. Vi lod os ikke merke med noget, men talte som vi pleiede ellers. Danselaget sad opmerksomme og foretog intet som kunde forstyrre. Naar alt var færdigt, tog jeg en Pakke Traktater og delte ud en Traktat til hver. Selskabet gik pent ud. Jeg tænker ikke de fortsatte Dansen den Aften.

Det var den eneste Gang Olson ledsagede mig paa mine Reiser som Kolportør.

Flere Ture til Chisago Lake.

Den første Tur til dette store svenske Settlement gjorde jeg sammen med Pastor Carlson Høsten 1859.

Der var et Konferentsmøde, hvortil Carlson reiste. Jeg gjorde Reiser til alle saadanne Møder, som holdtes inden mit Distrikt, Minnesota. Vi reiste over Marine Settlement til Chisago Lake. Kirken ligger nordenfor Laken i en liden By ved Navn Centre City. Vi havde Hest og Buggy hver. Veien vi kom fører til Laken paa Sydsiden. Da der ingen Vei var rundt, maatte vi sætte Hestene igjen hos en Farmer. Hans Pasture var en lang Halvø, som stak ud i Sjøen. Her satte vi vore Hester igjen.

Ulykken var, at min Hest var blind. En Dag kom den bort fra den andre. Den sprang frem og tilbage paa Halvøen og knæggede. Den anden svarede ikke. Omsider sprang min blinde Hest paa Sjøen og svømmede lige ud fra Landet. Her er Sjøen maaske 3 Mil bred. Da han kom omtrent Halvveis, syntes han vel det blev for drygt. Han begyndte at svømme iring og knægge. Da svarede den anden i Pasturet. Hesten vendte om og svømmede tilbage snorret som en Pil, kom sig op og fandt den andre Hesten. Farmeren, som eiede Pasturet, stod og saa paa denne merkelige Manøvre og fortalte mig det.

Vi roede over Laken til Kirken. Da vi kom der, var allerede endel Folk samlet. Det, som vakte min Opmerksomhed, var en gammel liden pukkelrygget Mand, tarvelig antrukken og meget simpel af Ud-

seende. Han syntes være beskjæftiget med snartsagt alt muligt, især indeni Kirken. Jeg gjorde op min Tanke, at han muligens var Kirketjeneren. Han var det vist ogsaa; men han var meget, meget mer. Her gjaldt det gamle Ord, „at man ikke skal skue Hunden paa Haarene". Min gamle Ven var Kirketjener, Diakon og Kirkesanger. Og det han var, det var han fuldt ud. Da Gudstjenesten skulde begynde, blev han konsulteret af den forrettende Præst med Hensyn til Sangen. Mandens Navn var Gustaf Collin. Han havde sin egen Pult i Kirken. Der tronede han næsten enevældigt, hvad Kirkesangen angik. Han havde ikke Tonegaffel, men en egen eiendommelig Indretning, som gav ham den rette Tonehøide. Jeg tænkte med mig selv: Nu skal du vel faa høre rigtig „Katzenjammer" til Sang, naar du skal lede os i Sangen. Men jeg tog skammelig feil. Han havde en fyldig, blød og klangfuld Stemme. Jeg glemte at synge selv, men maatte sidde der, lytte og nyde Gustaf Collins ypperlige Sang.

Fra nu af var den lille uanselige, pukkelryggede gamle Mand stor i mine Øine, saa meget mere, som han var en alvorlig hjertevarm Kristen. Han er død for mange Aar tilbage. Haaber han synger paa Englevis i Himmelen. Pastor P. A. Cederstrom var den Gang Menighedens Præst.

Under Mødet fulgte jeg mange Bøger og maatte prædike en Gang i Kirken. Denne Gang gjorde jeg ikke mange Husbesøg, da jeg vilde komme tilbage senere. Jeg husker nu ikke rigtig, hvor ofte jeg var til Chisago Lake. Det var mindst to eller tre Gange jeg aflagde Settlementet Besøg. En Sommer var jeg der sammen med min Ven C. A. Hedengran og besøgte mange Huse og prædikede sammen med H. mange Gange. Mr. Hedengran blev siden Menighedens Præst og betjente den med Dygtighed til han paagrund af Sygdom maatte slutte. Han fik sig et lidet pent Hus i Nærheden af Kirken og boede der til sin Død.

Paa mine Vandringer rundt i Settlementet kom jeg en Dag midt i tykke Skogen til en Hytte. Alt udvendig og indvendig vidnede om stor Fattigdom. Huset var fuldt af Børn, som alle var fattigt, men renslig klædte. Det var et velsignet Besøg. Det var alvorlige kristne Mennesker, som boede her under det simple Tag. Manden var syg og Børnene var endnu smaa. Jeg spurgte Manden: „Hvor faar du Føden til denne din store Børneflok, da du selv er sygelig?“ „Jeg ved ikke, hvor det kommer fra,“ svarede han. „Naar jeg ved Begyndelsen af Aaret slaar over hvad der skal til, saa blir jeg fortvilet. Jeg øiner ingen Udvei. Men ved Aarets Ende lever vi og har levet godt Aaret igjennem; men jeg ved ikke, hvor det er kommet

fra, det som skulde til. Det er underligt i mine Øine." „Antagelig er det gaaet med eder, som med David," siger jeg: „Jeg har været ung og er bleven gammel; men jeg har ikke seet den retfærdige forladt og hans Afkom søge efter Brød." „Herrens Omsorg for sine Børn er den samme nu som i Davids Tid. Han er den samme uforanderlige gode Gud. Du beder vel: Giv os idag vort daglige Brød?" „Ak ja, han er min eneste Tilflugt i Nøden. Lovet være Herren, som hører Bøn!"

Jeg havde Anledning her at give bort en god Bog og nogle Traktater. Dette Besøg var mig til megen Opbyggelse.

Jeg tænker det var Midtvinters 1860, at Pastor Carlson og jeg gjorde en Reise sammen fra Chisago Lake et Stykke ind i Wisconsin, hvor der var et lidet svensk Settlement. Det var ved en Lake nogle Mil udenfor Falls St. Croix. Her holdt vi en Opbyggelse og stansede Natten over hos en Mand, ikke langt fra Osceola. Den næste Morgen kjørte vi over St. Croix River ved Osceola. Her var Isen daarlig paa et Sted; Carlson, som kjørte foran, kjørte sin Hest ned gjennem Isen, men vi fik den op uden at nogen større Skade var skeet.

Vi stansede i Marine Settlementet og havde Gudstjeneste i Kirken. Derfra kjørte vi til Byen Marine

og havde en Samling der om Aftenen. Vi maatte endelig til St. Paul den selvsamme Nat og drog afsted. Stansede nogle Minuter paa et svensk Boardinghus Kl. 12 om Natten i Stillwater for at hvile Hestene. Derfra havde vi 18 Mil til St. Paul. Koldt var det. Carlson kjørte foran, jeg fulgte efter med min blinde Hest. Træt som jeg var, faldt jeg isøvn i Slæden. Hesten, som ikke kunde se, gik af Veien, væltede Slæden og spilte mig og Bøgerne i Sneen. Hesten blev ræd og sprang ud med den væltede Slæde bort i Bruskeu og blev staaende. Carlson stansede og spurgte: „Hvor er du?“ „Her,“ sagde jeg ud af Snefonnen. „Er du kommen til Skade?“ „Ikke anderledes end at Bøgerne er spredt ud i Sneen.“

Vi fik samlet op Bøgerne og kom os vel igjen.

I St. Paul tog vi altid ind hos J. Johanson, en gammel Norrlands Læsare, som forestod den svenske Menighed i St. Paul i mange Aar inden Menigheden fik sig Præst. Johanson havde indrettet endel af sit Hus til Kirke med Sæder og Prædikestol. Her samlede han Folket om Søndagene og læste Luthers Postille. Luthers Postille kunde han næsten udenad. Det var sjelden han læste en hel Prædiken af Luther. Men han tog et Stykke her og et andet der og lappede sammen alle mulige Slags Prædikener af Luther. Kirken hans var pakfuld af Tilhørere hver Søndag.

Vi kom imidlertid til Johanson, da han holdt paa at staa op om Morgenen. Vi fik ind vore Heſter og ſpiſte Frokoſt ſammen med Huſets Folk. Efter Maaltidet ſkulde der holdes Andagt. Preſten læſte et Kapitel og holdt Bøn. Blandt Svenſkerne falder man paa Knæ, naar man beder. Det gjorde man her ogſaa. Ikke før var jeg kommen paa Knæ ved en Stol, inden jeg faldt i en tung Søvn og ſov ſødt. Jeg hørte ikke et Ord af Bønnen, men ſov kun. Man var færdig med Bønnen og var begyndt at ſynge en Morgenſalme, da vaagnede jeg af min dybe Søvn. Jeg ſagde intet, men kom mig tilſengs, ſaa ſnart jeg kunde. Naturen kræver ſin Ret. Her havde vi Dagen før reiſt i Kulden mindſt 50 Mil og holdt 3 Gudstjeneſter. Det var vel meget. Men ſlige Hardhauſer var vi i de Dage.

En Tur til Kandiyohi.

Kandiyohi kaldes Countyet i Minneſota, ſom Willmar er Countyſædet for. Navnet ſkal betyde Buffalofiſk. Sommeren 1860 gjorde jeg en Tur til Nyſettlerne i dette beſynderlige County med det beſynderlige Navn. Jeg reiſte ſammen med Andrew Jackſon fra Carver gjennem Glencoe, Hutchinſon og Settlementet ved Litchfield. Litchfield var endnu ikke til. Andrew Jackſon var den ſenere Paſtor Jackſon, ſvenſk Preſt.

Hr. Jackson var en studeret Mand fra Sverige. Ligesom saamange andre kom han til Amerika. Stansede en Tid i New York State, kom i Berøring med Methodisterne og blev vakt ved dem. Senere kom han til Wapaca County, Wis., hvor der var endel Familier af hans Landsmænd. Her blev han etslags Leder for disse. Den svenske Koloni udvandrede til Minnesota, stansede lidt i Carver og reiste senere til Kandiyohi County, hvor de bosatte sig paa forskjellige Steder, især ved Nest Lake, Burbank og Norway Lake. Dette var antagelig i 1859. Broder Jackson satte sig i Spidsen for denne Koloni og blev en aandelig Leder for dem. Han samlede Nybyggerne om Søndagene og prædikede for dem. Skjønt han var vakt blandt Methodisterne, var han dog en sand Lutheraner i Lære og Liv.

En Søndag havde han været ved Eagle Lake og prædiket; det var en stor Snevinter. Han boede hos en svensk Familie ved Nest Lake, nemlig Mr. Erik Pehrson. Der er en 6 Mil mellem disse to Indsjøer. Færdig med Opbyggelsen skulde han hjem igjen. Han gik paa Ski. Der blæste op en Blizzard, saa at han vidste hverken ud eller ind. Han stampede og gik paa Lykke og Fromme, blev træt, saa at han var ved at opgive Forsøget at redde sit Liv. Da alt Haab var ude blinker et lidet Lys ud af mørke Natten. Han anstren-

ger sine sidste Kræfter og naar frem til Huset, — Jacksons eget midlertidige Hjem. Da Jackson traadte ind, sagde Mrs. Pehrson: „O, er det dig, Andrew, jeg syntes det var selve Satan som kom. Disse Ord gik som en Pil gjennem Jackson; han stupte over Sengen og blev liggende der. Paa Veien i Stormen havde han været meget anfægtet. Nu faldt han i dyb Anfegtelse og Fortvilelse. Han sluttede med al Virksomhed; thi det kom ham fore, at han var Antikrist, en Satans Tjener.

I dette aandelige Mørke var han i mange Maaneder. Vennerne i Carver fik høre om hans Tilstand. De sendte en alvorlig Mand derud for om mulig at komme ham til Hjælp. Manden kom tilbage og bragte Jackson med sig. Ved Opholdet i Carver gik Lyset op for ham; Evangeliets Lys strømmede ind i hans Sjæl. Han fik Tro og fik Fred. Efter en Tid vilde han tilbage til sit Kandiyohi og jeg ledsagede ham. En Søndagsmorgen kom vi til det skandinaviske Settlement i Meeker County i Nærheden af det saakaldte Acton, det Sted hvor etpar Aar senere de første hvide Settlere blev myrdede af Indianerne. Vi stansede her nogle Dage og holdt mange Samlinger. Derfra reiste vi til Nest Lake, derfra til Burbank, hvor Jackson havde udseet sig et Stykke Land, som han aldrig kom til at benytte sig af. Fra Burbank

reiste vi til Norway Lake. Paa alle disse Steder holdt vi mange Opbyggelser og jeg solgte Bøger. Vi prædikede begge. Vi var antagelig de første, som tolkede Guds Ord ved Norway Lake. Det var nemlig etpar Aar før Indianerudbruddet.

Fra Norway Lake reiste vi til Eagle Lake og stansede der i mange Dage og holdt mange Samlinger. Ved Willmar og søndenfor var der ingen Settlere endnu. Ved Eagle Lake stoppede vi hos en svensk Familie ved Navn Peterson, som senere jagedes væk af Indianerne og Naboen af ham blev myrdet paa Veien i Nærheden af Atwater, sammen med en anden Nabo ved Navn Bakkelund. Medens vi var der hos Peterson, laa hele Familien og vi, deres Gjester, i Kjelderen om Nætterne. Der var ikke for varmt og ikke var der Muskitoes.

Gøthaholm.

Sammen med Carlson reiste jeg fra Brush Prairie til det svenske Settlement Gøthaholm i Carver County. Det var i 1858 i December Maaned. Jeg stansede hos Olof Anderson, en alvorlig Kristen. Han var godtsom Nykommer i Amerika. Familien var fra Arvika i Sverige. Anderson havde været Rigsdagsmand hjemme, hvorfor han kaldtes ogsaa her Rigsdagsmand Anderson. Rigsdagsmanden havde bragt

med sig mange pene, alle kristelige Bøger. Han aabnede Kufferten og viste mig sit Bibliothek. Blandt hans svenske Bøger fandt jeg en gammel norsk Bibel, trykt i Kjøbenhavn 1738, nylig indbunden, pen, ren og blank. „Vil ikke Broder Anderson bytte Bibler med mig, han faar en ny svensk Bibel og jeg faar denne norske." „Jo," sagde han, „vi bytter." Den norske Bibel har en Historie," sagde han, og nedskrev dens Historie paa Permen.

Denna heliga Bibel hafver undertecknad köpt i Stockholm år 1851. Låtit inbinda i Arvika år 1857, öfverförd till Amerika år 1858 och öfverlåtit till en kristelig broder Olof Paulson i Östnian Settlement, Carver County, Minnesota, den 3die december 1858.

Olof Anderson.

Emigrant från Wermland, Sverige.

Numera Medlem af Svenska Församlingen, Göthaholm vid Swedish Lake, Carver Co., Minn.

Chisago Lake

er en stor og meget vakker Indsjø i Chisago County, Minn. Den ligger i mange Bugtninger inde i tykke Skogen. Landet rundt Sjøen er baade pent og godt, men brydsomt at rydde. De første Settlere bosatte sig her i 1852. Det er det første svenske Settlement i Minnesota og maaske ogsaa nu det største.

Vaaren 1853 havde jeg Anledning at aflægge Settlementet Besøg sammen med en Kammerat Knut Anderson. Vi havde nemlig arbeidet sammen ved Falls St. Croix, Vinteren i Forveien.

Vor Hensigt var at tage os Land her, om vi likte os. Vi fik laane Baad og roede over Laken og trampede i Skogen en hel Dag, men fandt ikke Land, som vi likte.

Der var ikke mange Familier ved Laken, da vi var der, høist syv eller otte Familier. Min Ven Knut Anderson bosatte sig i Burnet County og udlagde senere Grantsburg og blev rigtig en Banebryder i dette County. Han tjente Penge og blev en velholden Mand før han døde. Han blev dræbt ved et Uheld. Han hjalp til med at læsse Hø, da Vandstangen faldt paa ham og knuste Hovedet hans.

Hr. Anderson var en fremragende Banebryder i alle Retninger. Han fik aabnet Veie gjennem Settlementet, organiseret Skoler og bygget pene Skolehuse, han holdt Hotel i mange Aar for Reisende til Furuskogene, drev en stor prægtig Farm, udlagde Byen Grantsburg, som blev Countysædet for Burnet County. Han byggede Sagmølle i sin By og drev Handel i mange Aar. Han var Medlem af Wisconsin Legislatur i to Aar. Og endelig var han Middel til at St. Olafs Menighed blev organiseret. Han skrev nemlig

til mig og bevægede mig til at komme derop og organisere en Menighed. Mere derom senere. Hr. Anderson var fra Lerdal, Norge, og kom i 1851 til Amerika.

Ellevte Kapitel.

Den skandinaviske Augustanasynode.

I Aaret 1851 blev Nordre Illinois Synode organiseret. Den kom til at bestaa af Amerikanere, Tyskere, Norske og Svenske, alle Lutheranere selvfølgelig. Synoden oprettede straks et teologisk Seminar i Springfield, Ill. Pastor Lars Paul Esbjørn, som kom til Amerika Sommeren 1849 i Spidsen for 140 svenske Udvandrere, og nu boede i Princeton, Ill., blev udnævnt 1858 til teologisk Professor ved dette nyoprettede Seminar i Springfield, Ill. Det lod til, at Prof. Esbjørn ikke blev enig med Bestyrelsen af denne Skole, antagelig fordi han var formeget af en tro Lutheraner. Vaaren 1860 hævede Professoren sin Forbindelse med Skolen og reiste derfra og tog alle norske og svenske Studenter med sig. Dette Skridt ledede til, at alle skandinaviske Medlemme af Nordre Illinois Synode sanktionerede Prof. Esbjørns Skridt og udmeldte sig af Samfundsforbindelse med denne

Synode. Nu blev det Spørgsmaal, at stifte et eget Samfund. Et Møde til den Ende blev sammenkaldt at afholdes i Pastor Ole Andrewsons lille Kirke paa Jefferson Prairie, Rock Co., Wis., den 5te Juni 1860. Her blev Den Skandinaviske Lutherske Augustana Synode organiseret med Pastor T. N. Hasselquist som President.

Jeg slog to Fluer med et Smek denne Gang, da jeg tjente Menigheden som dens Delegat til dette betydningsfulde Møde og desuden arbeidede som Kolportør baade under Mødet og paa Veien frem og tilbage.

Ogsaa denne Gang kjørte Pastor Carlson og jeg sammen gjennem hele Minnesota til Prairie du Chien. Derfra tog vi Trainet til Clinton Junction, Rock Co., Wis. Vi havde god Tid, stansede undervejs paa forskjellige Steder og holdt Opbyggelser. Det var ikke saa farligt med Samfundsgjerderne den Tid. Der var ikke mange af dem. Jeg tror der var kun 16 Præster alt ialt i 1860 i den norske Synode, ialt 26 norske og svenske Præster i den nystiftede Augustana.

Et Stykke udenfor Prairie du Chien kom der en trampagtig udseende Person ind paa Toget slæbende paa en almindelig Melsæk. Da Konduktøren kom og afæskede ham Billet, havde han selvfølgelig ingen. Hvor skulde han hen? Clinton. Konduktøren nævnte

Prisen. Trampen begyndte at grave i sine mange Lommer, fandt nogle Center her, nogle der. Men alt hvad han grov op, blev det for lidet. Konduktøren grinte stygt; men lod ham gaa. Den næste Dag, da vi var samlet i Kirken til Møde, kom der en elegant antrukken Mand ind med Floshat og Spadserstok i Haanden.

Jeg syntes at have seet ham før, men kunde ikke gjenkalde ham straks. Jo rigtignok, det er jo Trampen fra igaar. Men hvem var han da? Ingen anden end den i de Dage videnom bekjendte Hr. Pastor Fredrikson. Han kom til Mødet for at søge om Optagelse. Han bankede paa alle Samfundsdøre, men slap intet Sted ind.

Pastor Paul Anderson var her med paa dette Møde og deltog i Organisationen af Samfundet, men tog Afsked med Brødrene for at reise til Norge. Pastor O. C. T. Andreen af Moline, Ill., en meget begavet Præst, tog ogsaa Afsked med os alle og reiste hjem til Sverige igjen. Begge er for længe siden døde. Pastor P. A. Rasmussen deltog i Mødets Forhandlinger og underhandlede om Indtrædelse i det nye Samfund. Han stillede kun den Betingelse, at de norske Præster i Samfundet gik ind paa at bruge den norske Kirkes Alterbog. Dette gik de alle ind paa. Endel havde hidtil ikke brugt denne Bog. Saaledes

var Veien for Rasmussen aaben for at komme ind. Han vilde ikke indmelde sig just nu; thi han ventede i en nær Fremtid etpar Mand fra Norge, som skulde optage Præstegjerningen i Amerika. Disse var John Fjeld og Amlund. Disse Herrer kom, og alle forsvandt ind i den norske Synode.

Mødet bestemte blandt andet, at Synoden opretter sin egen Præsteskole med College og Seminarium under Navnet "Augustana College and Seminary" og at Skolen indtil videre skulde drives i Chicago. Prof. L. P. Esbjørn valgtes til Lærer og Bestyrer for Skolen. Baade paa Reisen og under Mødet solgte jeg og uddelte mange Bøger og Traktater.

Ligesom med al Begyndelse var ogsaa denne Synode ganske ringe og ubetydelig. Men der fattedes ikke Mod. Den hele Synode bestod af kun 26 Præster tilsammen af begge Nationaliteter. Denne ubetydelige Samling af Mennesker kunde lægge ivei med Oprettelsen af en egen Læreanstalt. Man maatte have handlet „i Tro og ikke i Beskuelse". Da Konferentsen 10 Aar senere besluttede at oprette en lignende Læreanstalt, da var der ikke meget at se den Gang heller. Ved Konferentsens Stiftelse i St. Ansgar den 16de August 1870 var der 14 Præster og 3 Delegater, som underskrev Forslag til Konstitution for det nye Sam-

fund. Det var sandeligen ikke meget at se for Øinene. Man maatte i begge Tilfælde have handlet i Tro.

Men denne Tro er ikke bleven beskjæmmet indtil denne Dag. Fremgangen i de 46 Aar, Augustana har bestaaet, er saa enorm, at min Pen magter ikke at beskrive den. Konferentsen, som begyndte sin Tilværelse i 1870, gjorde glædelige Fremskridt trods Kamp og Strid og indre Rivninger, saa at 20 Aar senere var der intet Samfund som stod sig bedre. Den var just ikke stor i Sammenligning med Samfundene i denne Tid, men den var ganske solid. Fra dens Præsteskole, Augsburg, er der udgaaet Hundreder af unge Mænd med det glade Budskab til Menighederne.

Tolvte Kapitel.

Frontforandring.

Mod Slutningen af 1860 blev jeg mer overbevist om, at skulde jeg blive til mere permanent Nytte for Kirken, saa maatte jeg opgive mit nuværende omflakkende Liv og forberede mig til Præstegjerningen i Menigheden. Dertil manglede mig ikke Opmuntringer fra flere Hold, især Præster fra svensk Side, som jeg kjendte. Men jeg havde Familie, den var ikke stor, kun en ung Hustru, og det værste, jeg begyndte at blive gammel, 28 Aar. Men saa var det den Trøst, man gav mig: „Du kan studere endnu i mange Aar og blive en nyttig Herrens Tjener i Menigheden i lang Tid. Naar din Samvittighed siger til dig gaa! saa er det ikke raadeligt at handle mod sin Samvittighed. Jeg tilskrev Professor Esbjørn i Chicago og fik det Raad at tage Fornuften fangen under Troens Lydighed og komme.

Jeg resignerede fra Kolportørtjenesten Høsten 1860

og reiste ved Nytaarstider 1861 til Chicago for at studere ved Augustana College and Seminary.

Det var ikke Spøg at komme fra Carver, Minnesota, til Chicago Midtvinters i de Dage. Der var ingen Jernbane nærmere end Prairie du Chien og La Crosse. Det var ogsaa en dyb Sne den Vinter. „Men naar der er Vilje saa blir der Raad," siger man. Jeg bestemte mig at reise om Prairie du Chien med Hestefkyds, og reiste saaledes:

Pastor Carlson skydsede mig til Pastor Beckman i Springgarden. Han sendte en Mand til at tage mig til Pastor Nels Olson i Houston Co., Minn. Pastor Olson skydsede mig til Pastor Peder Asbjørnson ved Decorah. Da vi kom did fik vi høre, at Jernbanen til Prairie du Chien var blokeret. Den Veien var altsaa ufremkommelig. Hvad skulde man nu gjøre? Pastor Asbjørnson sagde: „Til Chicago skal du! Jeg spender min raske Traver for Slæden og kjører dig til La Crosse. Den Veien er aaben." Som sagt saa gjort. Vi reiste om Rushford og kom en Søndagsaften til Kirken just medens Pastor Scheie var paa Prædikestolen og holdt en dundrende Prædiken. Begge disse Præster, baade Asbjørnson og Scheie, er vandret bort for længe siden. Fra Rushford kjørte vi til Bostwick Valley, Wis., og holdt der sammen med Asbjørnson mange Opbyggelser, inden jeg drog til Chi-

cago. Endelig efter 2 Ugers Møie og Besvær naaede jeg did. Ved Stationshuset kom der to Mand, som begge vilde være til Tjeneste og kjøre min Kuffert frem til Bestemmelsesstedet. De kom næsten i Haarene paa hverandre. Jeg sagde: „Ingen af eder skal faa Fortjenesten, naar I er uforskammede nok til at slaas om det. Kuferten fik staa der til næste Dag. Jeg var anvist til Pastor Erland Carlson i Chicago. Den næste Morgen anmeldte jeg min Ankomst til Prof. Esbjørn, som modtog mig med største Venlighed.

Jeg fik Besked paa, hvad jeg skulde studere og hvilke Bøger jeg skulde kjøbe. Jeg tog 5 Studier til hver Dag. Det var naturligvis dumt at kaste sig over saameget straks, men jeg var kommen for at lære noget og lære maatte jeg, koste hvad det vilde.

Augustana College and Seminary var ingen storartet Institution den Gang. Vi var det første Aar 15 eller 16 Studenter. Det følgende Aar var vi 12 med 1 Professor. Der var nogen, som havde Undervisningstimer i Klasserne foruden Professoren, som til Eks. Student Erikson havde norsk, Amond Johnson engelsk, Pastor C. J. P. Peterson græsk og Pastoral-Teologi.

Det næste Aar læste jeg alvorligt det hele Skoleaar. Denne Gang var Mrs. Paulson med og holdt Hus for Studenterne, og jeg var Boarding Boss. Det

gik nokſaa pent. Den hele Skole var ſom en eneſte ſtor Familie.

Ved Paaſke blev jeg ſendt ud for at prædike i Norway og Freedom, La Salle Co., Ill. Jeg fortalte Folket, at jeg var Boarding Boss ved Skolen og havde at have Omſorg for Bugen. Jeg vilde være meget taknemmelig for hvad Madvarer jeg kunde faa med mig til Skolen. Om jeg fik? Jeg fik en hel Barel Æg, Kjød og Fleſk og Smør og Oſt i Mængde. Jeg kom ſom den rige Mand hjem med alle Livets Fornødenheder. Dette var altſaa i 1862.

Krigen udbrød, ſom vi huſker, Aaret forud. Den 12te April 1861 blev Fort Sumter angrebet af Rebellerne og faldt derpaa i deres Hænder. Major Anderſon forlod Feſtningen paa den Betingelſe, at han med Mandſkab ſkulde tillades at komme væk med ſine Vaaben, ſamt at de Forenede Staters Flag ſkulde ſaluteres, naar det blev taget ned. Denne Begivenhed aabnede det blodige Drama, ſom nu fulgte i ſamfulde 4 Aar.

Nationen vaagnede op med Forfærdelſe over Fort Sumters Fald i Rebellernes Hænder. Begivenheden viſte, at Oprørerne mente virkelig at opløſe Unionen ved Vaabenmagt og maaſke ogſaa at ſlaa under ſig Nationens Hovedſtad, Waſhington. Deres Mening var at oprette et ſelvſtændigt Forbund, bygget paa Slaveriet ſom Hovedhjørneſtenen.

Det siger sig selv, at Ekscitementet blev overvældende. Chicago laa i Strøget for Regimenterne, som sendtes til Syden. Vaaren 1861 saa vi ganske livlige Tider i Chicago. Der holdtes store Massemøder i The Republican Wigwam, der rummede 10,000 Mennesker. Huset var opført Høsten før ianledning Lincolns Valg. Huset var pakket hver Gang der var Massemøde. Landets bedste Talere anvendtes for at opmuntre til en livlig Deltagelse i Underkuelsen af Oprøret. Biskop Simpson, en populær Methodistbiskop, talte for overfyldt Hus en Gang. En anden Gang længere ud paa Vaaren talte den bekjendte demokratiske Storpolitiker Stephen A. Douglas, Lincolns Modkandidat, en Aften i Wigwammen. Trængselen var umaadelig. Jeg var midt inde i Trængselen. Begeistringen for Douglas var uhyre stor. Hele Chicago var paa Benene, da Mr. Douglas kom paa Eftermiddagen ind i Byen. Antagelig har Chicago aldrig vist nogen Mand mere Ære end det viste Stephen A. Douglas den Gang. Douglas var en saakaldt War Democrat og en varm Unionsmand.

Han havde modtaget en begeistret Ovation, idet han traadte frem paa Scenen. Han talte i omtrent 10 Minuter, da han blev heftigt syg og døde om etpar Dage.

Høsten 1861, Vinteren og Vaaren 1862 saa vi

mange Regimenter passere gjennem Chicago til Krigsskuepladsen. Chicago opstillede et Kompani, Kompani A af det norske Regiment, det 16de Wisconsin. Da Regimentet passerede gjennem Chicago, stod vi ude i Regn og Slud næsten en hel Søndag for at se de kjække norske Gutter drage gjennem Byen. De skulde have været i Chicago paa Formiddag og kom der først ud paa Kvelden. Trainet blev siddende fast i Sneen paa Veien og blev saaledes mange Timer forsinket.

Joseph Esbjørn, en Søn af Prof. Esbjørn, trak Blaatrøien paa og gik i Krigen. Ellers forblev Skolen foreløbig uberørt af Bevægelsen. Men en Dag blev en af vore Medstuderende borte. Vi blev en Smule ængstelige for ham, da vi ikke vidste, hvad der kunde have hændt ham. Om nogle Dage kom han imidlertid hjem med Soldateruniform paa. Han havde ladet sig hverve i Artilleriet. Har intet hørt til ham, siden han reiste. Han kom rimeligvis ikke levende tilbage. Vi syntes det var rent galt, at se disse kjære gaa. Det forekom os, at vi, som skulde blive Præster, var selvskrevne til at blive hjemme. Men disse vore Kammerater havde faaet the Warfever, Krigsfeberen, og intet kunde holde dem tilbage fra at gribe til Vaaben, naar Landets Nød kaldte dem. Vi fik erfare det selv nogle Maaneder senere. Derom mere siden.

Ved Skoleaarets Slut i Mai 1862 var vi kun 12

Studenter ved Skolen. Vi blev nu spredt som Avner for Vinden, uden Eksamen og uden Commencement. Nogle reiste til Minnesota, andre til Wisconsin eller Jowa; de fleste var fra Illinois.

Jeg og min Kone stansede nogle Dage hos Pastor Erland Carlson. Vi var begge godt kjendte i Huset, da Pastor Carlson havde konfirmeret min Kone nogle Aar i Forveien.

Der er intet at berette om Reisen til Minnesota. Vi kom hjem til vor Farm i Minnesota og fandt alt i den bedste Orden hjemme.

Synodemødet 1862.

Augustana Synoden holdt det Aar sit aarlige Møde i Wasa, Goodhue County, Minn. Pastor E. Norelius var Menighedens Prest.

En Uges Tid før Synodemødet modtog jeg Kald fra en større svensk Menighed i Marine, for at blive dens Prest. Jeg var godt kjendt i Menigheden, da jeg under min Kolportørvirksomhed havde besøgt hvert Hus og prædiket der meget.

Jeg reiste til Synodemødet halvt bestemt paa at antage Kaldet og lade mig ordinere, forudsat man fandt mig duelig.

I de Dage eksaminerede man Prestekandidaterne paa Aarsmødet. Jeg var oppe til Eksamen en halv Dag. Det gik godt saalangt. Eksamenskomiteen be-

stod af 5 Præster, Professoren indbefattet, hvis han var tilstede.

Da jeg gik til Eksamen paa Eftermiddagen, vandrede jeg Arm i Arm sammen med Pastor Erland Carlson, som var Medlem af Komiteen. Jeg havde været meget anfægtet over Tanken paa at blive svensk Præst, jeg som var norsk. Jeg overfaldtes ogsaa nu af et eiendommeligt Tungsind, som var mig uforklarligt. Jeg følte det som en Umulighed for mig at forlade mit Folk og blive svensk, da der var saa stor Præstenød blandt vort eget Folk i dette Land. Jeg fortalte Pastor E. Carlson mine Følelser og troede det vilde være rettest at trække mig tilbage. Da han havde hørt mine Grunde, samtykkede han heri. Jeg bad Carlson melde det for Komiteens Formand, at jeg af Samvittighedsskrupler havde trukket mig tilbage, hvilket han gjorde. Saaledes hindredes jeg i at blive svensk Præst. Jeg har længe seet en Guds Styrelse ogsaa heri.

Om jeg ikke husker feil, var der to andre norske Kandidater, som ved dette Møde ordineredes til Præster, nemlig Amond Johnson og Ole Estrem. Den førstnævnte er død og den anden tilhører den norske Synode og er Præst for Menigheder i Texas. Det var min faste Bestemmelse ved Skolens Begyndelse i September at reise til Chicago og fortsætte mine Studier; men „Mennesket spaar og Gud raar".

13de Kapitel.

Til Krigen.

Oprørskrigen var paa det høieste i 1862. Krigsbegivenhederne beviste, at Rebellerne ikke var at spøge med. De var vel forberedte for en Krig med Norden. En stor Del af Armeofficererne gik ind i Oprørsarmeen. Arsenaler og Festninger var spillet i deres Hænder. Nationen vaagnede op af sin Dvale, da Fort Sumter blev angrebet og efter en kort Kamp faldt i Rebellernes Hænder den 14de April 1861, en 6 Uger efter President Lincolns Inauguration den 4de Mars 1861. Denne Begivenhed aabnede det blodige Drama, som nu opførtes i samfulde 4 lange Aar, inden General R. E. Lee overgav sig til General Grant den 9de April 1865. Som ovenfor nævnt, var Krigen paa det høieste i 1862. Nordens Arme var meget uheldig til at begynde med og led Nederlag Gang paa Gang. Stundom meget ydmygende Nederlag, som til Eksempel de to Bull Run-Slagene og McClellands Felttog

mod Richmond paa Halvøen. Dette Felttog var rent mislykket.

Unionens Arme vandt Slaget ved Antietam. Men saa fik General Burnside Kommandoen over Potomac-Armeen og tabte et stygt Slag ved Fredricksburg. Han kom straks fra Kommandobrettet og General Joe Hooker fik hans Plads. General Hooker angreb Lee ved Chansorville og led et frygteligt Nederlag med et Tab af 17,000 Mand. Slig var Stillingen i Potomac-Armeen. Det saa ud til, at Potomac var vor syge Taa. Det gik bedre i Vesten.

Hvorom alting er, trængtes der flere Mænd. Men saa havde Presidenten jo nok at tage af. I Juni Maaned udkaldte han 300,000 Mand og i August maatte han have 300,000 til, ialt 600,000 Mand Sommer og Høst 1862. Vi sang paa Marschen: "We are coming father Abraham Six hundred thousand more."

I Juli og August 1862 var der et Ekscitement, som grænsede næsten til Panik. Rekruteringen foregik næsten i hvert County udover det ganske Land. Rekruteringsofficererne reiste rundt med Trommer og Piber i By og paa Land, trommende Folk sammen til Møder, hvor der holdtes ophidsende Taler med den Hensigt at tilveiebringe Begeistring og Krigsrus i de unge Mænds Barm. Tilstanden paa Krigsskueplad-

sen var ikke lys, og Pligten paahvilede alle vaabendygtige at komme det blødende Land tilhjælp. Man maatte nu lægge alle andre Hensyn tilside og stille sig i de kjæmpende Brødres Rækker. Kujonerne kunde blive hjemme eller reise til Canada. Der var ogsaa en Mængde, som drog tilskogs over Grænsen til Dronning Victorias Besiddelser. Der var ogsaa dem, der forgreb sig paa sine Lemmer, som til Eksempel hugge af en Finger eller Taa for at slippe Krigstjeneste. Jeg kjendte en, som da han fik høre, at han var bleven draftet, gik ud paa Flisbakken, satte Foden paa Huggestabben og huggede af sin Stortaa; men kom næsten til at sætte Livet til ved Blødning

Endnu var der dog Folk at faa; man behøvede ikke at skride til Proskription endnu. Men 600,000 Mand var en stor Arme. Var det virkelig Tanken, at en saadan enorm Arme af unge Mæund vilde i den korte Tid af neppe 6 Uger stille sig frivilligt i de kjæmpendes Rækker? Det var virkelig Tanken og denne Tanke blev ogsaa realiseret. Den 22de August 1862 Kl. 12 Midnat var Tallet fuldt. **Seks hundrede Tusinde** unge Mænd af alle Samfundsklasser, Farmere, Haandværkere, Kjøbmænd, Advokater, Præster, Studenter, unge og gamle, havde ved dette Klokkeslet aflagt Uncle Sam Troskabseden og grebet til Vaaben til det kjære Fædrelands Forsvar. Dette var vistnok noget

ganske eneståaende i Krigens Historie. Men Begeistringen var ogsaa ganske stor. De uddragende Skarer sang, som sagt: "We are coming father Abraham Six hundred thousand more."

Der kom ind i vort Settlement to Rekruteringsofficerer, William R. Baxter og Joseph Weissmann, begge Advokater i Byen Chaska. Den ene var Amerikaner, den anden Tysker. De samlede Folk om Aftenen helst og holdt Taler for dem. De fleste af Skandinaverne forstod ikke engelsk. Disse Officerer henvendte sig da til mig om Hjælp. Da jeg betragtede mig som selvskreven til at blive hjemme, fordi jeg var teologisk Student, syntes jeg at saapas burde jeg gjøre til vort Lands Forsvar. Jeg gik med dem og holdt dundrende Taler fulde af sprudlende Fædrelandskjærlighed. Følgen blev, at mange af mine Venner, Slægtninge og Naboer lod sig hverve. Men vent lidt! Medens jeg talte til andre, talte jeg ogsaa til mig selv og blev smittet af Krigsfeberen; men jeg skulde ikke lade mig fange, nei da! Jeg var selvskreven til at blive hjemme?

Den 22de August var sat som den Dag, da Rekruteringen med $100 Bounty, Hvervepenge, skulde ophøre. Den næste Morgen skulde Gutterne reise per Dampbaad fra Carver til Fort Snelling for at indmønstres. Jeg begyndte at blive lidt underlig tilmode

ved Tanken paa at saamange af mine varmeste Venner og kjære skulde reise. Jeg vilde ialfald gaa til Byen for at byde de kjære uddragende det sidste Farvel. Da jeg gik om Aftenen, sagde Mrs. Paulson: „Du maa ikke gaa i Krigen du," sagde hun. „Du ved," svarede jeg, „at jeg er selvskreven til at blive hjemme hos dig, min lille Pige. Jeg har et høiere Maal isigte end at blive Krigsmand." Jeg gik med den Tanke at komme hjem om nogle Timer.

Kommen til Byen, fandt jeg et Eksciteme nt over al Beskrivelse. Rekruteringen gik for sig ganske raskt. Men med eet blev der Stop. Ingen flere syntes tilbøielig til at ville gaa. Der manglede endnu 14 Mand paa at Kompaniet var fuldt. Der stod saapas mange rundt mig og vilde gaa, dersom jeg gik. De fleste af disse var alvorlige, unge Mænd, Medlemmer af samme Menighed, som jeg, Pastor Carlsons nemlig. Der stod vi og drev Akkedas længe. Det begyndte at lide henimod den Tid, da Rekruteringen skulde stanse, Kl. 12 nemlig. Jeg prøvede alle mulige Slags Udflugter; thi jeg var jo selvskreven at blive hjemme. Jeg appellerede til deres Samvittighed som kristne Mænd, om det var ret for mig, som teologisk Student at blive Krigsmand. Jeg var besluttet paa at gaa til Skolen igjen om en Maaneds Tid. Det hjalp ikke; mine Indvendinger var forgjæves. „Jeg

kunde ligesaavel som de og var ligesaavel pligtig, som de til at gribe til Vaaben for at hjælpe til at redde Landet fra Undergang og Ruin."

Ja, men jeg skulde til Skolen om en Maaned. „Det er bare Udflugter. Vi reiser ned til Syden og piske Rebellerne. Om nogle Maaneder kommer vi hjem igjen, saa kan du gaa til Skolen." Hvad siger du til det? „Jeg siger, at jeg ikke kan gaa." „Hør! Er han ikke en Kujon," skreg nogle andre. „Nu har du staaet Aften efter Aften og prædiket for andre om Pligten at ile det blødende Land og de kjæmpende Brødre til Hjælp. Vi har erkjendt det rigtige i dine Ord, og nu er vi her færdige til at gaa, men vi vil have dig med os. Du kommer med tomme Udflugter, hvilket beviser at du er en Kujon, du er ræd!" Jeg maa tilstaa, at Blodet begyndte at koge i mit Hoved; jeg blev vred.

„Er jeg sikker paa, at I gaar og gjør ligesaa, naar jeg først gaar og aflægger Troskabseden?" „Du kan være sikker," raabte de enstemmigt. Jeg tør ikke stole paa eder. Gaar jeg hen og aflægger Eden, saa maa I alle komme, saa at vi aflægger Eden paa en Gang. Hvad siger I til det? Er I alle færdige?" Vi er færdige, Hip, hip, Hurra!!" „Og 15" Mand af os rakte Haanden i Veiret og svor Uncle Sam Troskab til

Døden. Mange af disse femten ligger begravne i Sydens Jord.

Der stod jeg og kunde ikke gaa hjem den Aften og berette min Hustru hvorledes det gik for sig, at jeg var gaaet i Krigen og havde trukket Uncle Sams Mundering paa.

Om jeg fandt Fred i dette Skridt jeg havde taget? Jeg havde en frygtelig Nat af Samvittighedsbebreidelse og Sjælenød. Det forekom mig, at jeg havde gjort Oprør mod Gud og var falden fra ham, fordi jeg havde unødigt kastet mig i Fristelse. Der blev Raab til Gud fra det dybe.

Jeg indsaa det nok, at jeg ikke havde syndet ved at tage dette Skridt; men det forekom mig galt, at jeg som var vis i mit Sind, at Gud havde kaldt mig med det hellige Kald at prædike Evangelium, nu med engang afskar den Vei, Gud havde udlagt for mig. Det var ganske længe inden jeg fandt Fred, og da helst i den Tanke, at maaske dette var Herrens Vei. Det var maaske Guds Vilje, at jeg ikke skulde blive Præst. Her fandt jeg Fred for min Sjæl.

Vi gik ind i Tjenesten paa den Betingelse, at vi fik 14 Dages Hjemlov efter at vi havde været til Fort Snelling og organiseret Kompaniet.

Den næste Morgen tidlig tog vi med Dampbaaden fra Carver til Fort Snelling. Paa Veien nedover

Floden kom der en Mand til mig og spurgte, „om jeg ønskede at blive Løitnant.“ Jeg svarede, „at jeg neppe vidste, hvad Løitnant var.“ „Du ved ligesaa meget, som nogen anden i Kompaniet,“ svarede han og fortsatte: „Der er Yankeer nok i Kompaniet at beklæde alle Tillidshverv, som de ogsaa staar efter. Men Halvdelen af Kompaniet er Skandinaver. I bør gjøre Fordring paa mindst en Trediedel af alle Officersposter fra Kaptein ned til den sidste Korporal. Jeg vil foreslaa, at I Skandinaver holder Caucus og blir forligt om en Liste af de Embeder, I ønsker at blive valgt til. Denne Mand var en Englænder, som fulgte med os ned til Fortet; men han tilhørte ikke Kompaniet. Jeg fandt, at Forslaget var ganske fornuftigt. Vi havde vort Caucus. Barter foresloges til Kaptein, Weismann til første Løitnant og O. Paulson til anden Løitnant og saaledes at hver tredie Officer ned til Korporal blev en Skandinav.

Der var flere som attraaede de første to Embeder; jeg havde ingen Modkandidat og blev enstemmig valgt. Med andre Ord, vi Skandinaver valgte vor Slate, fordi vi var i Flertal og var enige.

Den 1ste September 1862 modtog jeg den af Guvernør Alex Ramsey udstedte Kommission som anden Løitnant af Kompani H 9de Regiment Minnesota Volunteers. Vi fik nu Hjemlov alle. En forunderlig

Forandring var foregaaet med mig. Jeg kom hjem med Militærhue paa Hovedet og Løitnantsepauletter paa Skuldrene. Det var ogsaa den eneste Militærdistinktion vi havde havt Tid til at anlægge endnu.

Fjortende Kapitel.

Indianerpanik.

Det forekommer nogen lidt underligt at springe over fra Soldatertjeneſten til at omtale en Indianerpanik. Det kan ſaa være; men Begivenhederne kom ſlig ſammen, at det paſſer bedſt, at jeg nu omtaler denne merkelige Panik.

Indianerudbrudet Høſten 1862, kom uventet ſom Lyn fra en klar Himmel. Der var to Indianeragenturer i Minneſota, begge paa Minneſotafloden ovenfor Fort Ridgely. Diſſe Agenturer kaldtes The Lower and Upper Agency. Her ved diſſe Agenturer var der mange Sioux Indianere hver Sommer — og Vinter ogſaa forreſten. Regjeringen gjorde et ſvagt Forſøg paa at civiliſere diſſe Indianere. Den havde bygget dem nokſaa pene Murſtenshuſe. Skaffet dem Okſer og alle Slags Farmredſkaber ſaaſom: Vogne, Plouge, Harve. Jeg tror ſogar, at Regjeringen havde ikke blot udlagt Farme for dem, men ogſaa pløiet op

Prairien for dem. Men Indianeren er et dovent Dyr over al Beskrivelse. Indianeren sulter heller end at skaffe sig Føden ved sit Ansigts Sved. Indianerne ved disse Agenturer havde den bedste Anledning i Verden, at slaa sig frem. De sad jo inde med det bedste og penesste Land i Staten, med gode Huse paa. The Upper Agency laa jo oppe i det herlige Yellow Medicine og La qui Parle Counties. Men Indianerne gider, som sagt ikke arbeide. Om man satte Indianeren midt ind i Paradis, saa vilde han sulte ihjel, om han skulde leve af sit Ansigts Sved. Førend de hvide Settlere tog Landet i Besiddelse, var de saakaldte Big Woods især om Vinteren en udmerket Jagtmark for Indianerne. Regjeringen holdt ham med Amunition og gode Jagtredskaber. Han gad ikke bøie sin Ryg til noget tyngre Arbeide end at spankulere rundt med Geværet paa Skulderen. Om Sommeren var der ikke Vildt i „Big Woods". Indianerne havde drevet Vildtet ud af Skoven paa Prairien og paa Steder hvor Indianerne ikke kom.

Sommeren 1862 begyndte Tarmene i Indianerens Mave til at skrige, da Regjeringen den Sommer var en Smule sendrægtig med Indløsningen af sine Løfter til Rødhuderne. Der blev Misnøie og Knur baade mod Regjeringen og Handelsmændene ved Agenturerne, som lig hungrige Ulve vidste at benytte sig af

Anledningen og snyde de stakkels Indianere. Oprørsaanden begyndte at naa Kogepunktet hos dem. Der skulde ikke meget til, inden Rødhuderne greb til de Voldshandlinger, som de ogsaa senere satte iværk mod de uskyldige hvide Nybyggere.

Der tilbød sig da en uventet ydre Aarsag, som bestemte Udbrudet. Fem eller seks unge Indianere havde begivet sig paa Krigsstien mod Chippewa Stammen. De ønskede at berige sig med en Scalp eller to af denne deres gamle Arvefiende. De opnaaede ikke sin Hensigt. Paa Tilbageveien kom de til Acton i Meeker County. Her boede en gammel Yankee, Jones, som lod Rødhuderne faa Ildvand eller Whisky. De drak sig fulde og vilde have mer; men Jones negtede at give dem. De blev rasende og skjød ham ned tillige med Pigen, som var i Huset. De skjød ogsaa Jones's Naboer Webster og Baker samt en gammel Kone, ialt 5 Personer.

Efter at Ildvandet havde dunstet ud af Vilddyrenes Hjerne og de fik se hvilken frygtelig Ugjerning de havde begaaet, blev de skrækslagne ved Tanken paa, at Lovens strenge Arm vilde ramme dem. De ilede, som vilde Dyr over Prairien til Agenturet, hvor de hørte hjemme, Lower Agency og berettede sine Bedrifter i Acton og bad om Hjælp og Beskyttelse. Little Crow samlede øieblikkelig sine Krigere til et Krigsraad. De

unge Forbrydere var Sønner af fremstaaende Familier. Dette Raad besluttede at stille sig paa de unge Forbryderes Side og gaa paa Krigsstien mod de hvide Settlere langs hele Frontieren til at begynde med. Senere var det Tanken og Bestemmelsen at slagte den hele hvide Befolkning i Staten og tage Landet i Besiddelse. Thi Indianerne havde hørt, at Landet havde Krig og at de kampdygtige Mænd i Staten var ude paa Krigsskuepladsen i Syden. Der var kun gamle Mænd, Kvinder og Børn hjemme. Disse var det en let Sag at blive af med.

Den kommende Vinter agtede Little Crow med sine Tapre at bo i St. Paul og slaa stort paa. Den 17de August skede Forbrydelsen i Acton. Allerede den samme Dags Aften var dette omtalte Raad samlet og fattede denne sin djævelske Bestemmelse. Den 18de Kl. 6 om Morgenen var Little Crows Tapre samlet i Masse, malede, befjedrede, bevæbnede til Tænderne og udrustede til den sataniske Slagtning. Da alt ifølge det ugudelige Raads Program var færdigt, skede Angrebet med engang mod de intet ondt anende Hvide ved Agenturet. De vilde Djævle sparede ingen. Mænd, Kvinder og Børn blev nedslagtede paa den mest sataniske Maade. Kun de vakre Kvinder og endel Børn toges tilfange. Kvinderne blev sparede for at tjene de Vilde i Tilfredsstillelsen af deres dyriske Lyster.

Kun een Mand ved Navn Spencer blev sparet, skjønt ilde saaret, ved en ung indiansk Vens Mellemkomst. To eller tre andre Mænd fik skjule sig. Endel blev myrdede ogsaa ved det øvre Agentur. En civiliseret, kristen Indianer ved Navn Other Day satte sig i Spidsen for en Karavane af Hvide, indbefattende to Missionærer, Riggs og Williamson og disses Familier, ialt 60 Personer, og førte dem ad Omveie til Settlementerne i Sikkerhed. I den korte Tid af 36 Timer blev omkring 800 Personer, stort og smaat, myrdede, 150 Hvide og 250 Halvblods blev taget tilfange.

Efter at have dræbt den hvide Befolkning ved Agenturerne med Undtagelse af dem, som Other Day frelste, plyndret Storene og Oplagshusene og ødelagt saameget de kunde række over, spredte Vildmændene sig udover hele Frontieren, myrdede, røvede, brændte og ødelagde alt de kunde overkomme. Efterretningerne om disse Voldshandlinger spredte sig med Vindens Hurtighed udover hele Minnesota, Jowa og Wisconsin. Befolkningen blev greben af en enestaaende Panik endog udover Statens Grændser. Som Øienvidne kan jeg her berette om en Panik, som jeg selv var med i.

Paniken i Carver.

Det var Dagen efter Slagtningen ved Agenturerne, altsaa den 19de August 1862. Jeg har ovenfor

berettet om Rekruteringen, som ogsaa jeg havde været med i at drive. Den Aften var der bestemt Krigsmøde for mig og min Nabo Chas. Sørenson hos en Hans Paulson 5 Mil borte.

Vi to spadserede derud. Da vi kom til Stedet, var der ikke et Menneske kommet og Folket selv vidste af intet Møde. Som vi stod der paa Tunet og samtalede, kommer der en Mand løbende med Aandedrættet i Halsen. Vi kjendte Manden, Mr. Henning, en Tysker og Nabo af os.

Mr. H. siger: **Kjære Godtfolk! Gaa hjem saa hurtigt, som Benene kan bære eder og red saameget som reddes kan og fly! Indianerne er lige paa os! De myrder og brænder alt paa deres Vei. Mankato og St. Peter ligger i Aske. New Ulm forsvarer sig bedst den formaar mod en overlegen Styrke af de Vilde. Henderson brændte Kl. 11 idag. 20,000 Indianere marscherer nedover Minnesota Valley ødelæggende alt i deres Vei. Jeg har selv seet Røgen af Henderson og har været Vidne til Settlernes vilde Flugt paa Veien ned fra Henderson. Der er Hundreder, som flygter for sit Liv. Jeg springer alt mine Kræfter kan taale i Haab om at finde mine kjære ilive endnu. I det Tilfælde spænder jeg mine raske Heste for Vognen, læsser Familien paa og allerede i denne Nat kjører jeg til St. Paul. Det bedste I kan gjøre er at fly! Farvel!!**

Dette maa man sige var en haarreisende Efterretning; men vi tog Sagen med Ro. Meget af Mr. Hennings Tale forekom os utrolig. Det forekom os, at dersom Henderson, som kun var 15 Mil borte, havde brændt Kl. 11, saa burde vi have hørt det før nu. **Men Henning havde jo seet Røgen fra den brændende By?** Vi vidste ikke, hvad vi skulde tro.

Det blev imidlertid fortalt os, at vort Møde skulde være hos en svensk Farmer to Mil længere ind i Skogen. Vi gik did. Folket havde allerede lagt sig, da vi kom did. Vi bankede paa Døren. Manden kom ud i Skjorten og aabnede Døren. Han vidste ikke af noget Møde. Paa vort Spørgsmaal, om han havde hørt noget om, at Indianerne var paa Krigsstien mod de hvide Settlere nedover Minnesota Valley, svarede han, at han havde hørt det. Men han vilde for sin Del tage Tingen med Ro og se Tiden an førend han flygtede. Det er ikke værdt at flygte, naar der ingen Fiende er som jager. Sørenson mente, at det kunde blive forsent at flygte, naar Fienden kom saa nær, at man saa ham. Manden mente, at han ialfald vilde vente til det blev Dag, førend han forlod Hus og Hjem.

Vi slog Retræt, og da vi kom tilbage til Paulsons igjen, var Gaarden pakfuld af Kvinder og skrigende Børn. Det var en ubeskrivelig Jammer! Der

var ingen Mænd tilstede. De var alle ude søgende efter sine Oksер eller andre Trækdyr. De fleste havde kun Oksер at kjøre med endnu. Vi tog Skrækken og løb af alle Kræfter paa Veien hjemover. Kommen et Stykke paa Veien, mødte vi en Kone med et Barn paa Armen og en 6, 7 smaa fulgte hende, vadende i Sølen; det havde regnet saa at Sølen var dyb. Konen jamrede sig og græd og Børnene græd alle i Kor. „Gud trøste og bære mig for mine Smaa!“ bad hun alt i et. Jeg kjendte Konen godt, men hun var saa vetskræmt, at hun ikke kjendte mig.

Jeg prøvede at trøste hende; men det hjalp lidet. Hun labbede afsted bedende sin Bøn.

Da vi kom til Veiskjellet, hvor vi skildtes for at gaa hver til sit, stod vi længe og holdt hinanden i Haanden; endelig fik jeg Mælet, saa jeg kunde sige med graadkvalt Stemme: „Tak, Broder, for godt Grandlag, Venskab og Hygge. Gud give, om vi ikke skulde mødes mere paa denne Jord, at vi kunde samles der, hvor der ikke er fiendtlige Indianere og Rebeller til at forstyrre Fredens Velsignelser! Maa Gud give det! Farvel!“

Kommen hjem fandt jeg Pastor Carlson med Familie der. Han boede ved Storveien, som fører fra St. Peter og Henderson til St. Paul. Istedetfor at følge med den flygtende Strøm nedover, kjørte han til

vort Hjem, som laa vel en Mil affides. Den flygtende Strøm begyndte tidlig paa Eftermiddagen fortalte han og fortsatte fremdeles efter at det var bleven mørkt. Der var alle mulige Slags Kjøregreier, Lumbervogne, Kubberuller, Letvogne, Buggyer og Slæder; de fleste kjørte, men mange red paa Heste og Okser. Det var en ustanselig Række af vetskræmte Mennesker, som flygtede, som om Fienden var lige i Hælene. De flygtende kjørte sine Dyr næsten fordærvet for at komme hurtigt nok afsted. Om man tiltalte dem, saa tog de ikke Tid til at svare. Om en udtrættet Flygtning laa i Veikanten og bad om Hjælp for at komme afsted, var der ingen, som tog Tid til at høre paa ham. Slig gik det til paa alle Veie, som førte til Byerne Carver, Chaska og St. Paul.

Da det led udover Midnat, blev det stilt. Kreaturene var urolige og rautet overalt ved Husene. Hundene gjøede og Skydning hørtes udefter Veiene.

Der kom en Mand til os om Kvelden og blev der Natten over. Vi sendte ham ud til Storveien for at rekognosere, men han kom vetskræmt tilbage og raporterede at han saa Flammer af brændende Huse og hørte Børneskrig. Han turde ikke krydse Veien og gaa hjem til sin Familie, som boede en Mil paa den anden Side af Veien. Tiltrods for denne Raport, blev vi dog stille til Solopgang, da kjørte Carlsons hjem og jeg spændte

mit Team for og kjørte til Carver. Paa Veien mødte jeg endel af Naboerne, som var paa Hjemveien.

Da jeg kom til Byen fik jeg nøie Underretning om det hele. Da det led udover Natten var alle Huse, Pakhuse, Stalde og alle Udhuse pakfulde af Flygtninge. Mændene havde organiseret sig til Selvforsvar. De fik fat i alle de Skydevaaben, der var at bekomme. Nogle væbnede sig med Økser og Høgafler. Gaderne blev barikaderet med Kasser og Vogne. De modigste blev sendt ud paa Høiderne som Feltvagt. Med et Ord, man satte sig i komplet Stand til at give Rødhuderne en ganske varm Modtagelse, naar de kom.

Kvinderne og Børnene maatte ikke komme ud paa Kamppladsen, men blive smukt inden Vægge.

Nede ved Bryggen laa en liden Dampbaad rede til at tjene, naar det fandtes nødvendigt.

Ved Solopgang kommer en Rytter sprængende i rasende Gallop gjennem Byen og raaber alt Lungerne hans kan taale: "Indians! Indians! Look out for Indians. They have burnt Glencoe and Young America and are only 5 miles away. Look out for Indians!"

Ingen vidste hvem han var eller hvorfra han kom eller hvor han for hen; han forsvandt ude af Syne henimod Chaska.

Nu blev der Leven blandt Kvinder og Børn. Mø-

drene skreg, fik fat i sine Smaa og stormede ned til Floden paa Dampbaaden i en saadan ustyrtelig Mængde, at Baaden holdt paa at synke og havde vel ogsaa sunket, dersom Kapteinen ikke havde faaet fat i en Øks og kuttet Linen, hvormed Baaden var fortøiet. Baaden slød nu ud i Floden og Kapteinen dampede afsted til St. Paul med sin kostbare Ladning af vetskræmte Kvinder og Børn. Om en Time eller to fik man imidlertid høre, at Indianerne ikke havde været nærmere end Glencoe og rundt St. Peter. Det var Skrøner at Mankato, St. Peter og Henderson laa i Aske. Derimod var der et blodigt Slag i New Ulm. Det meste af Byen blev brændt. Fort Ridgely blev beleiret af en stor Styrke Indianere i flere Uger. Næsten hele Byen Hutchinson var lagt i Aske. Mere derom senere.

Da nu de vetskræmte Mennesker fik rede paa den virkelige Stilling, vendte de hjem igjen til sine Sysler. Saaledes endte Paniken i Carver.

Denne Indianerpanik naaede langt udenom Statens Grændser, ind i Wisconsin og Jowa. Den ene Halvdel af St. Paul flygtede til den anden Halvdel. Indianere saa man overalt. Fik man Øie paa en Flok Traner eller andre store Fugle paa Prairien, saa var det saa mange Indianere tilhest. Det var ligesom at Indianere myldrede frem ud af Jorden. Man var

intet Sted sikker for de lumske Rødhuder og det uagtet der ikke fandtes Indianere nærmere end paa hundredevis Miles Afstand.

Men der er intet som saaledes kan indjage vild Skræk, som et Indianerudbrud. Og dog levede vi i 5 Aar eller mere blandt disse samme Indianere, som vi nu flygtede for, som om saamange Djævle havde været efter os.

Vort Hus i Settlementet stod midt paa Indianernes gamle Trail. Hver Høst kom store Karavaner af Indianere dragende forbi vort Hus. De kom gjerne ind og fyldte Huset, sad paa Huk udefter Gulvet og røgte Fredspiben. De bød ogsaa mig Piben sin. Jeg turde ikke andet end tage den og drage nogle Drag. Naar en Indianer rækker dig Fredspiben, saa maa du ikke forsmaa den; thi det er et Fredstegn.

Jeg besøgte dem ogsaa i deres Leir og røgte Fredspiben med dem i deres Telte. Der er ingen Fare for Forræderi og Overfald, naar Indianeren i sit Ædelmod rækker dig Fredspiben. De røger ikke Tobak, men en Bark, som kaldes Kinnikkink. Fredspiben gaar rundt hele Laget. Man drager kun to, tre Drag hver.

Jeg pleiede Tuskhandel med dem, kjøbte Moccasins, Handsker og Skind for Mel og Flesk. De var meget glad i Flesk.

De gjorde os aldrig nogen Fortræd den hele Tid,

vi levede blandt dem. Ellers er Indianerens Karakter Falskhed. Et Øieblik kan han være good Indian, det næste Øieblik en Djævel, som ligger paa Lur for at skyde sin Pil gjennem dig.

Femtende Kapitel.

Indianerkrigen.

Som ovenfor antydet, fik Kompaniet Hjemlov; men vi var ikke vel kommen hjem, før vi fik Marschordre fra Guvernør Alex Ramsey at gaa mod Indianerne, som nu holdt paa at herje langs hele Frontieren. Vort Kompani var som sagt H 9de, Minnesota Infanteri Volunteers, Kaptein Wm. R. Baxter; Regimentets Oberst var Alex. Welkin. Vi blev beordret til Glencoe, som var udsat for Indianernes Herjinger. Kompaniet drog ud fra Carver i to Afdelinger, den første Afdeling under Anførsel af Løitnant Joseph Weissman, den anden, Dagen efter, under Anførsel af Løitnant O. Paulson.

Vi var beordret ufortøvet at marschere ud, skjønt vi havde hverken Vaaben eller Amunition eller Rationer. Idet vi reiste ud fra Carver, skar vi os hver sin Kjep i Skogen. Guvernøren havde ikke tænkt paa Nødvendigheden af at Soldaterne behøvede Udrustning

og Proviant. Vi lignede meget Birkebeinerne, som Kong Sverre stillede sig i Spidsen for, da han gjorde sit Indfald i Norge.

Vi var daarligt udrustede til at gaa ikast med Rødhuderne. Men vi var en nokſaa munter Flok, som vi vadede i Søren udefter Veien, sang og drev Spas om os selv, som Krigere. Femten Mil paa Veien til vort Bestemmelsessted ligger Young America. Her stansede vi Natten over. Der var en eneste Mand i Byen, en Handelsmand, som laa der og passede paa sin Butik; jeg tror, han ogsaa holdt Stoppeplads for Reisende. Jalfald indlogerede vi os hos ham, fik hvad Provinat han havde og tilegnede os al den Amunition han havde, Krudt, Hagl og Bly. Der fandt vi tillige en hel Haug af alle mulige Slags Geværer, som Settlerne, paa sin Flugt for Indianerne, havde kastet igjen der. Vi tog alt og spurgte ingen om Tilladelse. Kjøbmanden sørgede nok for at Uncle Sam betalte for hvad Gutterne hans tog.

Nu blev vi paa engang morske Karer, som ikke var at spøge med. Jeg fik mig et skrækkeligt tungt Bæst af et Gevær, en Rifle, som nok var et godt Vaaben. Jeg bar det med til Glencoe og kom aldrig til at bruge det. I Glencoe fandt vi endel Settlere, der havde dannet etslags Kompani, som skulde forsvare Stedet. Gamle John H. Stevens havde Kommando over dette For-

svarsvæsen. Vort Kompani afløste disse Forsvarere. Kaptein Baxter afløste Col. Stevens, som var meget vel tilfreds med at slippe fra. Om en Stund kom der tre andre Kompanier til Glencoe, alle tre tilhørende det 6te Regiment, under Kommando af Løitnant-Col. Averil af det 6te.

Straks vort Kompani kom til Glencoe, blev jeg sat til at lede Arbeidet ved Opførelsen af en Torvfestning udenfor Bygrænsen. Længere ude paa Prairien, fem Mil fra Byen, byggede jeg en anden Torvfestning den samme Høst. Den kom aldrig til at benyttes. Der var meget godt Egetømmer i den Festningen. Festningen i Glencoe brugte vi hele Høsten indtil at Vinterkulden satte ind.

Slaget ved Hutchinson.

I Hutchinson, McLeod County, havde Settlerne samlet sig efter Myrderiet ved Acton og forskandset sig ved at bygge en Palisade, Stokkade. I de første Dage af September blev et Kompani Soldater af det 9de Regiment Minnesota Volunteers angrebet fra et Baghold af Indianere, der laa skjult i en Maisager i Nærheden af Acton, det Sted, hvor Jones og 4 andre blev myrdede af Rødhuderne. Kompaniet var paa Vei længere Vest for at gjøre Garnisonstjeneste enten ved Lake Johanna eller Alexandria. Gutterne marsche-

rede udefter Veien livsglade og lystige uden at drømme om, at Fienderne var saa nær, da 300 Rødhuder skjød ind i Flokken, dræbte endel og saarede flere. Da Soldaterne skulde til at forsvare sig, fandt de, at Patronerne, de havde, ikke svarede til Geværerne. Kuglerne var af et større Kaliber. De maatte spikke Kuglerne mindre for at faa dem ned i Geværet. Man kan vide, hvad Slags Forsvar der blev af dette. Et Under var det, at ikke hver eneste Sjæl blev dræbt. Soldaterne retirerede og sloges det bedste de kunde de 14 eller 15 Mil til Hutchinson og slap ind i Forskandsningen som Settlerne havde bygget. Nu begyndte Slaget ved Hutchinson, som varede i flere Dage. Hele Byen udenfor Forskandsningen lagdes i Aske, deriblandt en pen Højskolebygning, som stod paa et smukt Sted paa Vestsiden af Crow River. En hel Del Mennesker i og rundt Byen blev myrdede.

Slaget ved Hutchinson paagik de Dage, vi kom til Glencoe; men Kommunikationen mellem Stederne var afskaaret, saa at vi var i Uvidenhed om hvad, som foregik i Hutchinson. Endel af vort Kompani foretog en Rekognosering udefter Prairien og kom ogsaa til Hutchinson, da Slaget var over og Rødhuderne var reist. Indianerne blev var, at der kom Forsterkning, tog Skræk og løb sin Vei. Vore Gutter vidste intet om Tilstanden i Hutchinson før de kom did.

Paa sin Rekognoseringstur fandt de 5 Mil fra Glencoe en hel Familie, som Indianerne havde myrdet.

Liget af Mrs. White fandt de liggende i Døren paa hendes Hus, skudt og opskaaret med Knive, og Knivene havde de stukket i Legemet. Mr. White fandt de med afhugget Hoved mellem Hvedestakkene. Sønnen, en 12 Aars gammel Gut, havde de kastet levende ned i Brønden, hvor han omkom. Datteren, en 17 Aars gammel Pige, førte de med sig paa Prairien og tilfredsstillede sin satanisk Lyst paa hende, indtil hun døde. Skelettet fandtes paa Prairien Vaaren efter.

Vi samlede op Levningerne af denne myrdede Familie og begrov dem i Glencoe, hvor deres Ben hviler. Det var en gribende Begravelse. Der var to Præster som talte ved de myrdedes Baare.

Det var imidlertid ikke blot i Carver County at Folk flygtede paa sit bare Liv for at frelses for Indianernes Tomahawk og Scalperingskniv. Alle Frontier-Countier i en Længde af 200 Mil blev ligesom med et Slag afbefolkede. Nogle af Settlerne reiste for aldrig at vende tilbage til sine kære Hjem. Det var vistnok Tilfældet med alle Settlerne ved Eagle Lake, Kandiyohi County. Det er maaske ikke ude af Veien, at jeg i disse mine Erindringer minder om

Slaget ved Eagle Lake.

Ved Eagle Lake, et af de skjønneste Settlementer i det store herlige Nordvesten, boede der 1862 nogle faa norske og svenske Familier. Blandt andre Lars Anderson ved Salomon Lake, Oscar Erikson, Svigersøn af sidstnævnte, ved Eagle Lake, begge Norske, og Ole Hagen, ogsaa norsk, Johan Baklund, Far og Søn paa hvis Land det smukke Barnehjem „Bethesda Homes" nu staar, Andreas Peterson og Andreas Lorentzon, i hvis Kjelder Pastor A. Jackson etpar Aar i Forveien tilligemed Forfatteren, hvilede vore trætte Lemmer i nogle Nætter. Disse to sidstnævnte boede paa en liden Prairie midt i Skogen en Mil længer Vest og endelig Magnus Anderson, Naboen til Baklund. I Willmar Town boede Erik Nilson og Sven Svenson. Oscar Eriksons Loghus stod i Veikanten en Mil længere Syd, ved Bakken som løber fra Eagle Lake til Foote Lake, 4 Mil fra det nuværende Willmar. Oscar Eriksons nærmeste Nabo var Sam Foote. Den 20de August kom 15 Rødhuder til Eriksons Hus, hvor 4 Familier var samlet, indbefattet Husets Beboere, Sam Foote med Familie, antagelig Carlson, som blev dræbt og en Swenson, som skjulte sig paa Loftet, medens de andre sloges.

Rødhuderne viste en truende Holdning, hvorfor Beboerne ikke vilde lade dem ind i Huset. De reiste

imidlertid bort og kamperede i Skogen nærved og kom tilbage den næste Morgen og forlangte at faa Poteter. De blev vist bort paa Ageren i Nærheden af Huset; men Indianerne vilde, at nogen af de Hvide skulde hente dem Poteterne. En svensk Mand ved Navn Carlson gik og grov op en Bøtte Poteter. De vilde have mere. Carlson gik ud anden Gang fulgt af Foote. Da skjød de Carlson, deres Velgjører, skalperede ham og saarede Foote, næsten dødeligt. Foote blev trukket ind i Huset før de fik ham dræbt og Døren stængt. Nu begyndte det egentlige Slag. Folkene i Huset barikaderede Vinduer og Dør. Indianerne bombarderede Huset og Beboerne besvarede Ilden det bedste de kunde. Udmattet af Blodtab kunde de to Mænd ikke mere. De laa og ladede Geværerne og Kvinderne skjød, „som de vare Mænd."

Kl. 2 pa Eftermiddagen reiste Rødhuderne og bar med sig sine Døde. Den Mand, som skalperede Carlson, blev skudt af Foote og to blev saaret. Det var derfor, at Indianerne trak sig saa tidligt bort fra Kampladsen. Da de bragte i Erfaring, at her var Fare for Liv, saa tog de i Betænkning at blive her længere. Nu kom Manden ned fra Loftet og førte endel af Beboerne bort paa en Ø i Long Lake. De to saarede blev tilbage og deres Hustruer.

Den 22de kom Fienderne igjen. Da de saa at Hu-

set var beboet endnu, turde de ikke dvæle der længe, men skjød nogle Skud paa Huset og reiste for godt. Da de tapre Kvinder saa, at Huse i Nabolaget brændte, maatte ogsaa de tage Flugten og forlade de to saarede Mænd efter at have forsynet dem med en Bøtte Vand, at læske deres Tørst med.

Efter Slaget.

Den samme Dag, som Slaget stod ved Eagle Lake, havde Rødhuderne dræbt Ole Hagen; man fandt ham paa Veien til Green Lake død. Han havde forsøgt at standse Blødningen ved at stoppe Græs i Hullene af de gabende Saar. Berger Bergersen, Fredrik Olson og Mrs. Olson fandt man myrdede. Ud paa Eftermiddagen kom Indianerne til Lars Andersons Hus ved Solomon Lake, kun 2 eller 3 Mil fra hvor Slaget stod. Mange af de røde Fiender var kjendt i Huset. En, som hed John, kunde lidt engelsk. De hyklede good Indian og bad om at faa Melk. Mrs. Anderson var kommet ned i Kjelderen med sit lille 3 Aars gamle Pigebarn og kunde holde sig skjult der, til Myrderiet var over. Anderson gav de røde Fiender et Fad Melk. Da han gik ud af Døren skjød de ham død. Endre, en Søn af Anderson skjød de og dræbte paa Potetageren, hvor han var gaaet for at hente Indianerne Poteter. Sønnen Ole skjød de i Huset og saarede ham ilde; han faldt

om som død bag Ovnen. Guro og Brita, 17 og 8 Aar gamle, førte de bort med sig. Vakre Piger og Kvinder tog de tilfange for fremtidig Brug. Natten var nu inde, saa Rødhuderne maatte ophøre med sin blodige Gjerning. Der var heller ikke mere igjen at dræbe. Indianerne leirede sig for Natten i Skogen i Nærheden af Andersons Hjem. Deres Ponier var gaaet bort om Natten. Om Morgenen maatte de ud for at finde sine Ponier. For at sikre sig, at Pigerne ikke løb væk, tog de Klæderne fra dem. Den Gang narrede Rødhuderne sig selv; da de var vel ud af Sigte, sneg Pigerne sig væk og skjulte sig i det høie Græs i en Myr, saaledes at Indianerne ikke kunde finde dem. Da Fienderne var kommen væk hastede Pigerne ud af sit Skjulested og vandrede i østlig Retning, nøgne som de var 20 Mil, da de traf sammen med andre Flygtninge og fulgte dem til Forrest City.

Mrs. Anderson, Moderen til disse Børn, krøb ud af Kjelderen saa snart hun turde, antagelig efter at det var mørkt. Hun vandrede ud paa Prairien med sin lille Gut og gik en hel Dag og Nat, da hun til sin Overraskelse atter befandt sig i Nærheden af sit Hjem. Hun havde vandret rundt i en Ring. Da hun kom til Potetesageren fandt hun sin døde Søn Endre. Ved Huset mødte hun Liget af sin Mand. Inde i Huset fandt hun sin sin yngste Søn Ole ilive og ifærd med at

lave sig Pandekager. Dette var Glæde i Sorgen for den udtrættede Moder. Men Pigebørnene, hvor var de henne?

Nu beredte disse to sig til Flugt. De havde Okser, men ingen Vogn. Mrs. Anderson fik fat paa Dyrene og spændte dem for Slæden. De vidste, at der var Vogn hos Oscar Erikson. Nu fik Moderen læsset sin saarede Gut paa Slæden og kjørte afsted. Det gik ikke rart, thi Okserne var ikke Par. Endelig kom de til Eriksons og fandt Vognen. Men tys! Hvad er det? Der høres Ynk fra Huset! De nærmer sig Huset med stor Forsigtighed. Hvilken Overraskelse! Der finder Mrs. Anderson sin til Døden saarede Svigersøn, Oscar Erikson og den iligemaade saarede Nabo Sam Foote, vaandende sig i sine Smerter. Med megen Besværlighed fik den tapre Kvinde ombyttet Slæden med Vognen og anbragte de saarede Mænd i Vognen og kjørte til Forest City, hvor de kom Dagen efter, den 26de August.

Oscar Erikson lever endnu. Foote er død. Mrs. Anderson er ogsaa vandret bort.

De to Piger, som rømte fra sine røde Fiender, er gifte og lever, saavidt jeg ved. Ole kjender jeg intet til. Det maatte have været en behagelig Overraskelse for Moderen at finde sine to Smaapiger i Forrest City!

De øvrige Settlere ved Eagle Lake flygtede og blev frelste alle med Undtagelse af gamle Johan Baklund og Andreas Lorentzen, som blev overfaldt og dræbt paa Veien til Forrest City, nogle Mil østenfor Demond Lake.

Gamle Baklund brugte Snus. Indianerne tog ud Snusdaasen, aabnede den, huggede af den høire Haand og lagde Fingrene i Snusdaasen.

Den anden huggede de Hovedet af og kastede det med Straahatten paa midt i Veien.

Den 20de August blev 13 eller 14 Personer, alle svenske, myrdede ved Norway Lake og lagdes til Hvile i en Grav. De var de første Offere for Rødhudernes Raseri paa disse Kanter. Alle disse Settlere kjendte jeg fra Carver.

Hængning af 38 Rødhuder i Mankato den 26de December 1862.

Saasnart Efterretningen om Blodbadet og Slagteriet ved Lower Agency naaede St. Paul, satte Guvernør Alex Ramsey sig øieblikkelig i Bevægelse for at knække det indianske Oprør og stanse Slagteriet. Guvernøren udnævnte Henry H. Sibley af Mendota til Oberst og befuldmægtigede ham til at organisere en Arme og lede Operationerne mod Rødhuderne.

Heldigvis var der 400 Mand nylig rekruterede

Tropper i Fort Snelling, tilhørende det 6te Regiment. Disse rykkede ud straks til St. Peter, opbebiede Forsterkning der og gjorde sig færdige til at rykke ud mod Voldsmændene, som nu var samlet i Styrke ved Yellow Medicine for at levere den forvovne Sibley et afgjørende Slag og gjøre det af med ham. Little Crow samlede sine Tapre og holdt en Tale for dem, hvori han fremsatte sit Program. Først gjaldt det at ødelægge og tilintetgjøre Sibley og hans Arme, som bestod af gamle Mænd og Smaagutter. Dernæst skulde han med sit Folk falde over de Hvide udefter hele Minnesotadalen og ødelægge alle, som maatte være igjen af dem der.

Endelig vilde han slaa ned over St. Paul og foretage en fuldstændig Nedslagtning af den hele hvide Befolkning og etablere sig selv i St. Paul for Vinteren.

Nu vilde han opbebie Anledningen, og gjøre det af med Sibley og hans Hær af „Oldinge og Smaagutter".

Anledningen kom ved Wood Lake den 23de September, da denne vilde Rødhudernes Høvding angreb Sibleys Kommando meget iltert og blev slaaet ligesaa afgjørende med et Tab af mange døde og saarede. Little Crow sendte ind Flag of truce og bad om Lov at faa begrave sine døde. Dette blev negtet ham. Oberst Sibley sendte derimod Bud til Little Crow, at dersom de hvide Fanger i hans Besiddelse

blev paa nogen Maade antastede eller beskadigede, da skulde der ikke vises Indianerne nogen Barmhjertighed, men de skulde forfølges og udryddes.

I Slaget ved Wood Lake blev 40 Officerer og Menige dræbte eller saarede. Af Little Crows Tapre maatte 30 bide i Græsset og et endnu større Antal blev saaret. Den „Lille Kraake" fik erfare, at Sibleys „gamle Mænd og Smaagutter" ikke var at spøge med.

Den anden Dag efter dette Slag rykkede Sibleys Kommando med flyvende Faner og Trommernes Hvirvel ind i Indianernes Leir, tog 400 Indianerkrigere tilfange, befriede 150 hvide Fanger og 250 Halvblods, Halfbreeds. Stedet blev kaldt Camp Release efter denne Begivenhed.

Regjeringen har ladet opreise en høi Granitsøile paa Stedet til Minde om denne Begivenhed.

Little Crow selv undkom med det store Flertal af sit Folk. Istedetfor at tilbringe Vinteren i St. Paul og leve der i Herlighed og Glæde, maatte han tage tiltakke med hvad Devils Lake, North Dakota, kunde byde.

Disse 400 fangede Vilde blev lænket sammen to og to og senere stillet under Krigsret med Oberst Crooks af det 6te Regiment som President. Der foretoges en grundig Undersøgelse med hver enkelt af Fangerne. 303 blev fundne at være skyldige i Mord paa

de Hvide og dømt til at hænges. Der gjordes straks Forberedelse til Eksekutionen, da der imidlertid kom en streng Ordre fra President Lincoln, at ingen af de dømte Forbrydere skulde hænges uden hans Sanktion. Endelig fik Oberst Sibley Befaling at eksekvere Dommen kun paa 38 af de værste Forbrydere. Indignationen derover blandt Folket var ganske stor. Havde Folket faaet raade, saa var hvereneste Indianer blevet hængt. Det var dette Regjeringen var bange for og derfor blev en forholdsvis stor Styrke Soldater beordret til Mankato, (hvor Hængningen var bestemt at fuldbyrdes den 26de December 1862) for at holde Orden under Eksekutionen.

De fire Kompanier Soldater, som var stationeret i Glencoe, blev ogsaa beordret til Mankato i dette Ærinde. Blandt disse var Kompani H., 9de Minnesota Vol.

Den 23de December stod de fire Kompanier færdige til at foretage denne ikke saa lidet besværlige Marsch midt om Vinteren fra Glencoe til Mankato, omtrent 60 Mil eller mer. Der var ogsaa dyb Sne paa Prairien den Vinter. Meningen var at foretage Springmarsch over den øde Prairie, saa at man kunde naa St. Peter den første Dag. Veiret var mildt om Morgenen, da vi rykkede ud under Jubel og Sang. Mar-

schen gik ikke synderlig hurtig, da vi havde at stampe i den bløde Sne næsten til Knæerne.

Veiret fortsatte at være meget mildt. Ved Middagstider begyndte det at regne, næsten styrtregne. Ud paa Eftermiddagen snudde Vinden sig til nord. Prairieboerne ved hvad det vil sige, at Vinden blæser fra nord. Det regnede og frøs samtidigt. Vore Klæder blev belagt med Is. Om en Stund saa vi ud som levende Ismennesker. Inden Kveld var næsten al den Mængde Sne borte og den flade Prairie saa ud som en Sjø. Det var just ingen Moro, at være Soldat under disse Omstændigheder; men vi smurte os med Taalmodighed, bed Tænderne sammen og stampede i Snevandet uden at mukke.

I Mørkningen kom vi til nogle smaa Huse ude paa Prairien. Med Undtagelse af det lille Hus, som vort Kompani tog i Besiddelse, var Husene øde. Vort Hus var beboet af en gammel Tysker og hans to Døtre. Her pakkede vi os ind som Sild i en Tønde. Vi kunde hverken sidde eller ligge, men maatte tilbringe Natten staaende.

Da Isen smeltede af Klæderne blev der etpar Tommer Vand paa Gulvet. Natten tilbragtes med munter Konversation og Sang. Man fik høre Samtaler og Sang paa alle de Tungemaal, der fandtes inden Kompaniet, saasom engelsk, norsk, svensk, tysk og fransk.

Det var den eneste Maade, hvorpaa Modet kunde holdes oppe. Vi fik ikke Blund paa Øiet tiltrods for, at mange var nærved at segne af Træthed.

Endel af Kompaniet fik op det store Telt som førtes med. Da Teltet var kommet op slog en Vandflom gjennem Teltet. Det blev ikke noget blivende Sted. Endel søgte da en Smule Ro ved at grave sig ind i en Halmstak, saa vaade som de var. Det var et Under, at man ikke blev dødssyg efter denne frygtelige Nat!

Endelig brød Dagen frem lys og fager. Solen straalede frem i hele sin majestætiske Herlighed. Nu var hele Prairien forvandlet til et Ishav. Hvert Kompani havde et Team, som førte Teltet, Provianten og Kogeapparaterne. Idag gik Marschen med Lyst over Prairien. Der var ingen Sne, som hindrede. Gutterne løb i Kap med Hestene og holdt Skridtet godt. Ved Middagstider passertes St. Peter. En god Stund før Kvæld kom vi til Kasota, en liden By 4 a 5 Mil fra St. Peter. Byen var øde og Husene var ubeboede. Endel Kompanier var kommen der foran os og havde etableret sig i de tomme Huse for Natten. Vi var heldige nok til at faa indkvartere os i et stort tomt Hotel. Fra Kasota er det 10 Mil til Mankato. Vi blev enige om at stoppe her Juledagen over og holde vort Indtog i Mankato Dagen derpaa.

Veiret var særdeles gunstigt; ikke megen Kulde og

blankt. Juledag havde vi Skandinaver Opbyggelse i vort Kvarter. Det saa maaske ikke officersmæssigt ud; men ikke destomindre pleiede jeg, naar Anledning bød sig, at samle mine Gutter og prædike for dem. Det gjorde jeg ogsaa den Dag. Vor Kaptein var ingen from Mand, men han sanktionerede mit Foretagende. Han sandt, at Religionen ikke skadede en Soldat.

Anden Juledag altsaa var det bestemt, at Eksekutionen skulde iværksættes. Vi havde 10 Mil at marschere og maatte derfor ud i god Tid. Kl. 3 om Morgenen lød Reveljen, den ubehageligste Musik en Soldat kan høre. Da maa Søvnen gnides af Øinene og man maa i Rustningen. Idag var det kun at naa frem til Retterstedet itide. Ti Miles Marsch paa Morgenkvisten var for øvede Løbere kun et Middel til at skjærpe Appetiten for hard Tack og Purkekjød eller Sowbelly, Soldatens daglige hungersstillende Middel. Der var nu flere Kompanier af os som havde hvilet i Kasota Juledagen over. Ved Solopgangen holdt vi vort Indtog i Mankato. Det er sjelden jeg har været Vidne til en herligere Solopgang. Veiret var mildt og Himlen skyfri. Hvert Græsstraa, hver Kvist paa Træerne glitrede af krystalklare Isdraaber i Solstraalerne. Det var ligesom selve Naturen billigede dette, at disse vilde blodtørstige Barbarer skulde faa udstaa den Straf, de saa rigeligen havde fortjent.

Selve Hovedmanden til Blodbadet paa disse uskyldige, som i hundredevis blev brutalt slagtet, Little Crow nemlig, var dog ikke med her. Nogle Maaneder efter blev han imidlertid skudt og dræbt i Nærheden af Hutchinson af en tysk Farmer ved Navn Samson. Little Crow var kommen fra Devils Lake i Spidsen for 17 Krigere, deriblandt en Søn af ham, for at stjæle Heste og begaa andre Forbrydelser — som de ogsaa gjorde — inden den vilde Høvding blev dræbt. Mere om den unge Little Crow senere.

Som det anstaar Uncle Sams Krigere, drog vi ind i Byen i skjønneste Orden med flyvende Faner og Trommernes „rappeta Tap". Kompanierne raporterede til Oberst Miller, som var Kommadant for Posten i Mankato. Ordningen og Dispositionen af Tropperne under Eksekutionen var overladt til Wilkin af 9de Regiment.

Byen var propfuld af Mennesker, som var kommen endog langveis fra for at være Øienvidne til Skuespillet.

Skafottet var opført paa den anden Side af Gaden ligeoverfor Fangehuset, hvor Indianerne var anbragte. Det bestod af et stærkt Bindingsværk to Etager høit. Det lignede Bindingsværket til en Barn eller Lade. Omtrent 8 eller 9 Fod fra Jorden var der anbragt et løst Gulv, som hang i et tykt Taug fæstet til Toppen

af en Mast, som stak op i Midten af Gulvet. Fra øverste Stokværk i „Framen" hang 38 Reb. Til dette løse Gulv, som ogsaa var holdt oppe af Støtter nedenunder, førte en bred Trappe. Udenfor Skafottet dannede Militæret en stor Firkant af Fodfolk. Udenfor denne solide Firkant af Bajonetter vendt udad, paraderede en anden Linie Kavalleri, som var i stadig Bevægelse. Indenfor disse Linier fik ingen Uvedkommende Adgang.

Det var et spændende Øieblik, ikke blot for de elendige lasede, urene Forbrydere, som nu skulde sone for sine Forbrydelser, men ogsaa for de Tusinder af Øienvidner, som overvar Henrettelsen. Der var bleven gjort Forsøg paa at omvende Forbryderne baade af Katholiker og andre Samfund. En eneste stakkels katholsk Præst var tilstede, laa paa Knæ ved Skafottet og forrettede stille Bøn for de dødsdømte Forbrydere.

Alt var rede for Henrettelsen. Oberst Wilkin sad paa sin høie Hest, gallopperede frem og tilbage langs Linierne og gav med sin skingrende Stemme sine Befalinger.

Nu aabnedes Fængslets Port, en Major ledede Dødsmarschen; de dødsdømte fulgte ham to og to Side om Side op paa Skafottet. Da de kom op delte de sig til høire og venstre og stillede sig hver paa sin Plads. De var iførte sine almindelige skidne Filler med en

hvid Tophue paa Hovedet. I det samme det første Par steg ud gjennem Porten, istemte de en infernalsk Sang, saa gyselig som det vel er muligt selv for en vild Indianer at synge. Efterhvert som de andre kom ud af Buret faldt de ind med i denne gyselige Dødslamentation. Nogle af dem rystede i Knærne, andre tog det ganske koldblodigt. En stor fed Slusk af en Indianer stod og røgte paa en Cigar, medens Forberedelserne foregik.

Majoren gik Ringen rundt, trak Strikken ned over Hovedet og drog den hvide Hue ned, saa den dækkede Ansigtet. Deres Hænder var bundne foran dem. Hele Tiden holdt de paa med sin Dødssang. De talte ogsaa lidt og trøstede hverandre og rakte Sidemanden Haanden til Afsked.

En Mand, hvis Familie var myrdet, stod parat med en Øks i Haanden. Støtterne var allerede slaaet væk. Nu lød Signalet. Et tungt Slag paa Stortrommen, saa — et til og endelig det tredie! saa faldt Øksen i Haanden paa Manden mod Touget. Det brast, Gulvet faldt og Rødhuderne dinglede i Luften.

Vor lille Obersts skingrende Stemme lød: Attention Battalion! About face! Paa dette Kommandoord gjorde Tropperne heltom, saa de fik se det ubehagelige Skuespil, 38 Rødhuder dinglende i Luften i Dødens Krampetrækninger. Min Stilling i Gele-

derne var to Skridt bagenfor Kompaniet. Dette bragte mig ganske nær Skafottet. Jeg fik en underlig Fornemmelse, idetsamme Gulvet bragede ned og jeg saa saamange arme Hedninger med engang slynget ind i Evigheden. Det svimlede for mine Øine. Endel af dem sprællede med Benene nogle Sekunder. Det blev med engang dødsstilt blandt Mængden, da Gulvet bragede ned. Men saa brød det ud i Hurraraab, saa det gjenlød i Bakkerne.

Efter 15 Minuter blev de livløse Legemer nedtagne, kastet i en Vogn og kjørt bort for at begraves i een Grav. Det fortaltes at alle Ligene blev stjaalet af Læger allerede den følgende Nat.

Kommandoet lød igjen. Attention Battalion! Break ranks! Saa var vor Mission endt og Retfærdigheden var skeet fyldest.

Sekstende Kapitel.

General Sibleys Ekspedition.

Tidlig om Vaaren 1863 blev en ny Ekspedition udsendt mod de flygtende Rødhuder under Anførsel af General H. H. Sibley. Sibley gjorde saa godt et Stykke Arbeide Høsten 1862, at han blev ophøiet til Brigadier-General. Der var desuden en anden Ekspedition udsendt fra Sioux City, Iowa, under Anførsel af General Sully. Denne Ekspedition bestod udelukkende af Kavalleri, medens derimod Sibleys bestod af tre Regimenter Infanteri, 1 Regiment Kavalleri og 2 Sektioner let Artilleri. Disse to Ekspeditioner var bestemt at skulle mødes ved eller i Nærheden af Devils Lake, hvor man antog at Indianerne skulde være.

Sibleys Ekspedition samledes ved Minnesota River midt mellem de to omtalte Agenturer, som nu var raserede. Stedet, hvor Tropperne samledes, kaldtes Camp Pope. Det tog en Tid at samles og gjøre sig

færdig til Reisen. Der skulde til 300 Vogne med 6 Muldyr for hver Vogn, 1,000 Kavalleriheste, 2 Sektioner Artilleri med 4 eller 6 Heste for hver Kanon osv. Desuden førtes med 400 Slagtefæ. Det var et tungt og storartet Foretagende, at faa alt dette til, inden man kunde starte. Man kunde selvfølgelig ikke reise førend Græsset var vokset, saa at Heste og Fæ kunde græsse og finde Føde. Ekspeditionen laa i Camp Pope i flere Uger inden den kunde starte. Fra den Tid Kompaniet reiste fra Glencoe i April til omtrent midt i Juli havde jeg Kommandoen over Kompaniet. Kapteinen var syg og Løitnant Weissman var paa nogen Detail, saa at han først stødte til Kompaniet ved ovennævnte Tid. Jeg husker netop ikke Datoen, da Ekspedition rykkede ud fra Camp Pope; men det maatte have været de første Dage af Juni. I Førstningen blev Gutterne fodsaare, da Sommeren var ganske varm og Prairien tør som Knusk. Græsset paa Prairien brændte i Juni, saa tørt var det. Der kom neppe en Draabe Regn paa hele Sommeren. Marschen blev ganske tung og meget besværlig. Ekspeditionen var nødt til at lægge op og hvile imellemstunder. Varmen kunde blive op til 110 Grader i Skyggen.

Vi fulgte Minnesota River gjennem Medicine og Lac qui Parle og Grant Countyer, forbi Big Stone Lake. Paa Fladlandet mellem Big Stone og Lake

Traverse stansede vi nogle Dage for at hvile. Stedet er meget bakkert. Høie Bakker paa Nord- og Sydsiden. Mellem Lakene er Prairien aldeles flad, tre Mil fra Lake til Lake. Her paa denne Flade ligger nu Byen Browns Valley. Det eiendommelige ved Stedet er, at her er Vandskillet mellem Syd og Nord. Minnesota River har sit Udløb her og udtømmer sig i Gulf of Mexico. Red River har sit Udspring af Lake Traverse og udtømmer sig i Hudson Bay.

Da Ekspeditionen naaede Breckenridge, hvor den „campede" en Nat, delte den sig i to Dele, idet endel blev sendt ned til Fort Abercrombie, hovedsagelig for at hente Posten, som maatte være kommen did. Mit Kompani var med denne Afdeling. Her celebrerte vi 4de Juli ved at ligge stille; ikke saameget som at affyre et Gevær til Ære for Landets Frihed. Det var stegende varmt den Dag.

Dagen efter drog vor Afdeling fra Ft. Abercrombie ud paa Eftermiddagen og slog Leir ved Wild Rice River. Det var saa tørt, at der neppe var Vand i Elven uden i enkelte Huller. Den næste Dag, altsaa den 7de,, havde vi at tilbagelægge 20 Mil til Sheyenne River over en flad Prairie. Varmen var voldsomt trykkende, over 100 Grader i Skyggen. Fra Morgenen havde vi Wild Rice Sølevand i vore Feltflasker.

Det tog snart Slut i Heden. Tørsten blev næsten uudholdelig inden vi naaede Sheyenne.

Endeligen var vi fremme paa Bluffen ved Floden. Idetsamme Kommandoordet Holdt! var givet, brød Mændene Gelederne og styrtede ned til Floden for at faa sin brændende Tørst stillet. Der fandt man Springvand i en stor Kilde, som strømmede ud af Jorden. Det var ikke nok, at Mændene drak sig utørst; men der var dem, som lagde sig ned i Bækken, som flød ud af Kilden. Uden Tvil var det sundt, at tage sig et koldt Bad efter at man havde drukket sig utørst af det kolde Kildevand.

Det var rigtig velsignet at faa tilfredsstillet sin Tørst ved godt Vand. Fra den Tid vi forlod Minnesota og kom did tilbage, var dette den eneste Gang vi fandt godt Vand. Vi maatte grave Brønde overalt hvor vi slog Leir. Vandet i Sjøer, Bække og Floder var ubrugeligt. Vandet i Missourifloden er godt.

Jeg maa nu springe over mange Dages haard Marsch over disse endeløse tørre solbrændte Prairier. Der var mangen en Soldat, som blev overvældet af Heden og blev liggende igjen, indtil Ambulancen kom og „pikket" ham op og førte ham med sig til Leiren.

Den ene Dag var forresten som den anden; man saa bare Himlen over sig og Prairien under sig; Solen stegte ubarmhjertigt. Der var neppe en Skydot

paa Himmelen den hele Sommer. Kun en eneste Gang fik vi nogle Draaber Regn. Lynet slog ned den Gang og dræbte en norsk Kavalleriſt under det første Slag vi havde med Rødhuderne.

I denne næſten uudholdelige Solſteg maatte man marſchere 20 Mil hver Dag. Det var ingen Moro, maa jeg ſige; men der var ingen, ſom knurrede, ikke engang over den tarvelige Koſt, ſom beſtod af hard Tack og ſalt Fleſk. Anden hver Dag fik vi ferſkt Kjød. Kaffe havde vi Guds Velſignelſe af. Den ſorte, ſterke Kaffen, uden Sukker til, ſmagte nokſaa godt. Man fyldte Feltflaſken med Kaffe og drak den iſtedetfor Vand.

Kommen henimod Devils Lake ſaaes en Dag en ſtørre Trop Heſtfolk, ſom kom gallopperende os imøde i regulær Slagorden. Ved nærmere Øieſyn fandt vi, at det ikke var Fiender, ſom kom for at levere os Slag; thi Troppen bar Stjernebanneret, ſom vaiede ſtolt i Vinden og vidnede om Venſkab og Tryghed. Troppen gjorde Holdt og ſaluterede. Det var en Trop af Red River Halfbreeds, ſom var ude paa Prairien paa Bøffeljagt.

I Spidſen for diſſe halvblods Indianere var en franſk katholſk Pater, ſom holdt en Tale paa franſk. General Sebley overſatte Talen paa engelſk. Sebley ſelv var en Franſkmand, om jeg ikke tager feil.

Pateren var inderlig glad over, at Ekspeditionen var kommen for at tugte de forbryderske Rødhuder og ønskede os til Lykke med vort Forehavende. Han meddelte desuden, at de Ugen i Forveien havde været i Indianernes Leir og fortalte hvor denne Leir var. De for deres Part var for faa og svage til at binde an med Rødhuderne, der var talrige og sterke.

Da de var færdige med sit Ærinde, gjorde Troppen heltom og galloperede affted.

Dette var nogle Mil sønderfor Devils Lake. Her stansede Ekspeditionen en kort Tid for at omorganisere sig til en hurtig Fremrykning mod Indianerne. Alle syge, udmasede og trætte, baade blandt Folk og Fæ, blev sat her tilbage. Der blev bygget Forskansninger og sat en Vagt over Leiren.

Da dette var gjort fremrykkedes der i Ilmarsch mod Rødhuderne. Vi var maaske 2,500 i denne Styrke, og naaede efter en haard Dagsmarsch Leiren, hvor Indianerne havde været; men Rødhuderne var borte. Nu gjaldt det at vide, hvor de var draget hen. Dette var paa den saakaldte Missouri Coteau, en Høideryg, som strækker sig fra Devils Lake i sydlig Retning gjennem Nord Dakota. Her slog man Leir for Natten.

I Mørkningen kom en dristig Sioux lige ind i Leiren og forsøgte at stjæle en Hest. Han slap dog væk

med Livet om end uden at opnaa sin Hensigt. Den næste Morgen i Solrenningen var Ekspeditionen paa Marschen igjen for at finde Rømlingerne. Der var dog intet Spor efter dem. Klokken kunde være ved Lag 11, da en af vore Indianerescouts, ved Navn Chaska, kom galloperende med Aandedrættet i Halsen og underrettede os om at Kavalleriløitnant Freeman af St. Cloud og George Bracket af Minneapolis, Ekspeditionens Kjødkontraktør, var bleven dræbt af Indianerne, og at han selv med Nød og neppe slap væk med Livet.

Disse tre Mænd red ud om Morgenen for at skyde Buffalo og kom ud for Indianerne.

George Bracket var dog ikke dræbt. Han sprang af sin Hest og fik skjult sig i en Sump med høit Græs. Han fandt dog ikke tilbage til os. Efter mange Dages møisommelig Vandring paa Prairien, fandt han tilbage til Forskandsningen, hvor de syge var. Han var da næsten død af Sult og Tørst. Freeman var dræbt og skalperet.

Om en Stund kom vore Scouts ind med Underretning om, at tre Mil borte var 6,000 Indianere i Leir. Ekspeditionen var nu naaet til en Sjø omtrent 1 Mil i Bredden. Landet paa Sydsiden var fladt som en Bottom. Rundt Sjøen paa de andre Sider var høie Bakker. Ogsaa paa Sydsiden et Stykke fra Sjøen var

en meget høi Bakke, som lignede en gammeldags Sukkertop.

Her paa denne Flade gjordes Holdt, og Forskandsninger blev opkastet i en Hast, hovedsagelig til Beskyttelse for Ekspeditionens store Tros af 300 Vogne og 300 Stykker Slagtefæ. Kreaturene og Muldyrene blev indhegnet med Vogne indenfor selve Forskandsningen.

Medens man holdt paa med dette Arbeide, blev alle Bakker rundt om os sorte af Indianere. Vi var bogstavelig talt omringet af vor rødhudede Fiende. De viste dog ikke Tegn til at ville angribe os. Der stod Soldaterne bevæbnede til Tænderne, brændende af Længsel efter at maatte faa Lov at lægge an mod de blodtørstige Vilde. Men vi maatte smøre os med Taalmodighed indtil Kommandordet blev givet.

Der stod vi flere Timer og betragtede hverandre uden at et Skud blev løsnet. Vore Scouts raporterede, at Fienden vilde overgive sig uden Slag. Man ventede bare paa nogle Høvdinger, som endnu ikke var nærværende, saadanne som „Standing Buffalo" og andre.

Der var en Kavallerilæge fra Shakopee ved Navn Weiser. Han var en gammel Settler og havde boet i mange Aar blandt Indianerne, havde været deres Læge og kunde deres Sprog. Han tog sin Negertjener

med sig og red ud til dem bare et lidet Stykke fra Leiren. Indianerne hyklede Venskab, rystede hans Haand som en gammel Bekjendt og Ven og foregav at de vilde overgive sig uden Slag osv. Da Doktoren havde underholdt sig med dem en Stund, red han tilbage til Leiren. Negeren fulgte ham. Om en Stund rider de samme to tilbage ud paa Bakken til Indianerne, tog med sig Tobak og en Flaske Brændevin hvormed han trakterede sine røde Venner. De var alle good Indians. Da han var færdig med dem satte han Sporene i Hesten for at vende tilbage til Leiren, da smaldt der tre Geværskud og Doktoren faldt død til Jorden, medens Hesten kom galloperende ind til Leiren med den tomme Sadel. Der stod vi og saa paa denne Tragedie.

Etpar Kompanier Kavalleri sad til Hest færdige til Angreb, to Sektioner Artilleri stod ved sine Kanoner færdige til at aabne Ild paa de røde Fiender og mindst to Regimenter Fodfolk stod rustede til Angreb.

Den store Sukkertop var sort af Indianere. Artilleriet kastede nogle Bomber ind blandt dem, og sopte Bakken ren. Kavalleriet feiede udefter den lange Bakkeryg og sopte den ren. Kavalleriet skjød og dræbte mange Rødhuder; disse besvarede Ilden og dræbte en Soldat. Lynet slog idetsamme og dræbte som sagt en norsk Kavallerist.

Nu blev der et Kapløb uden Lige. Indianerne foran og Soldaterne efter i vildt Sprang Resten af Dagen til Mørket faldt paa. Da var Indianerne og de hvide saa blandet sammen, at man ikke vidste hvem som var Indianer og hvem som var hvide Mænd.

Generalen blev i Leiren og sendte en Coureer med Bud til den kommanderende Oberst i Fronten at blive hvor han var, Natten over. Denne misforstod Ordren og gav Signal til Retræt. Om Morgenen kom Gutterne tilbage trætte og søvnige dragende med sig alle mulige Slags Trofæer fra Indianernes Leir.

Denne Gang blev Sibley narret af de trædske Rødhuder. Det var bare Løgn angaaende Overgivelsen uden Slag.

Det var kun for at opholde os med godt Prat indtil at de fik Tid paa sig til at komme væk fra os med sine Familier. Havde han ikke ordret Holdt, men rykket mod Indianernes Leir, saa havde vi uden Tvil fanget hvereneste Indianer. Nu fik de Tid til at komme sig væk med hele sit Pik og Pak. Det samme Krigspuds spillet Indianerne hver Gang de gav os Slag. Saasnart de angreb os blev der ordret Holdt. Dette gav dem Tid til at komme væk.

Dagen efter Slaget ved Sugar Loaf Mountain hvilte vi. De faldne blev begravet paa kristelig Vis. Den scalperede Løitnant Freeman blev fundet og be-

gravet sammen med de tre andre. Dette tog Tid; saa flyttede vi os nogle faa Mil og stoppede igjen. Imedens blev en Styrke udkommanderet til at ødelægge alt, Indianerne ikke kunde faa med sig. Der blev mangfoldige Ton tørt Buffalokjød opbrændt. Dette var endel af Rødhudernes Vinterføde. Stakkels Indianere. De fik dyrt betale for sine Voldshandlinger. Den anden Dag efter Sugar Loaf Mountain Slaget optog vi Marschen igjen. Nu havde vi Indianernes Spor for os.

Ved de Tider vi pleiede at slaa Leir, omtrent Kl. 1, mødte Krigerne os igjen og gav os Slag. Dette var ogsaa ved en liden Lake, hvor der laa en død Buffalo. Stedet kaldtes Battle of Dead Buffalo Lake. Det var helst Kavalleriet som fik Lov til at more sig med Indianerne denne Gang. Indianerne var alle tilhest. Fodfolket kunde derfor ikke gjøre meget med dem. Indianerne syntes at have uhyre Respekt for Infanteriet.

Kavalleriet var foran etpar Mil, da Indianerne mødte dem. Ekspeditionen stansede som sædvanligt og slog Leir under en høi Bakkerug. Der stod vi og var Vidne til Fægtningen mellem vort Kavalleri og Indianerne.

Vort Kavalleri lod sig jage af Rødhuderne lige ind i vor Leir. Da vore Gutter havde naaet ind i Leiren udover Bakken gjorde de helt om og gav Fyr, idet In-

dianerne kom stupende efter. Der blev nogle Indianere dræbt, deriblandt en Høvding, som blev skalperet af de Hvide, medens han endnu var ilive. Dette endte Slaget ved Dead Buffalo Lake.

Dagen derpaa havde Ekspeditionen en haard Dagsmarsch. Den Dag var Landet som sopt for Indianere. Fra Morgen til sent Aften var ikke en Indianer at se. De var alle som sunket ned i Afgrunden.

Den Dag slog vi atter Leir ved en liden Lake paa Sydsiden af en høi lang Bakkerug. Ved denne Tid holdtes der en sterk Vagt baade Picket og Guard. Mit Kompani stod Vagt den Nat og jeg havde Æren af at være i Kommando. Kl. 3 den næste Morgen var vi paa Benene igjen. Vagten var delt i to Afdelinger, Advance Guard og Rear Guard, 150 Mand i hver Afdeling. Dernæst var der et Kompani Kavalleri og 1 Sektion Batteri i hver Afdeling. Advance Guarden rykkede ud først, Kavalleriet foran i Slaglinje, dernæst Artilleriet og Infanteriet i Slagorden. Solopgangen var herlig og Dagen varm. Vi havde ikke havt Søvn paa Øiet i to Nætter og var desaarsag ganske trætte. Idet vi marscherede opover den lange Bakke, ikke engang drømmende om, at Rødhuderne var i Nærheden, — næsten halv sovende, — hørtes der med engang et frygteligt Krigshyl foran os. Oppe paa Toppen af denne høie Bakke kom vi Ansigt til Ansigt med vore Fi-

ender. Kavalleriets Heste blev usthrlig og retirerede forbi vore Linjer nedover Bakken. Kanonerne aabnede Ild mod den fremstormende Fiende med Bomber, som eksploderede blandt dem og dræbte endel af dem. Vore Gutter blev slagne med Skræk, saa de ikke syntes at komme sig til noget. Jeg sagde til min Senior, had we not better retreat? No Sir! svarede han; men saa stod han ogsaa der som en livløs Støtte. Then we will fight, sagde jeg og gav Kommandoordet. Deploy as Skirmishers. Jeg fik Gutterne i Slaglinje og gav Kommando: Fire at will. Da vaagnede de op ligesom af en Dvale og gav Ild saa det gjenlød i Bakkerne. Indianerne blev ligesaa skrækslagne, som vi. De syntes at være komne lige i Dødens Gab. De Par Kanoner vi havde, satte Skræk i Blodet paa Rødhuderne. De delte sig til høire og venstre af os, som man aabner et Vingepar. Da de saa Stillingen, forsøgte de at komme imellem os og Hovedstyrken, som endnu ikke havde rykket ud fra Leiren. Da vendte Kanonerne og bombarderede Bakken nedover, saa at Rødhuderne ikke turde stikke Næsen i Gabet. Da Hovedstyrken hørte, at vi havde Basketag med de Røde, fik de det travelt med at komme os tilhjælp. Kavalleriet og Artilleriet kom stormende op Bakken i Galop. Indianerne trak sig tilbage saavidt, at vi ikke kunde naa dem med vore Rifler, eiheller de os. Der stod de to

Fiender og betragtede hverandre, ligesom to Kamphaner. Endeligen gav Indianernes Anfører Tegn til Retræt. Han hvislede med en Pibe og svingede en Blanket. De samlede sig paa en høi Bakke. Vi rykkede mod dem i Stormskridt. Mit Kompani dækkede Batteriet, som galopperede op den bratte Høi, og vi holdt Skridt med Batteriet færdige til at give Rødhuderne sin Bekomst, naar vi naaede Toppen af Høien. Kanonerne gjorde sig rede til at give Ild, da en Stabsofficer kom galopperende og raabte: Don't fire that Cannon, Sir! That is the Indians' train you see there. That's why I wanted to fire, svarede Løitnanten, som havde Kommandoen ved Batteriet. Der stod vi med lange Næser. Ikke en Rødhud at se uden den Gjenstand, som vi tog for at være Indianernes Train. Hvor Indianerne var blevne af, var os en Gaade; de var atter som sunkne i Jorden. Gjenstanden vi saa, var en liden Skrubeeg, som stod paa en Bluf mindst to Mil borte. Luften derude er saa bedragerisk; Gjenstande langt borte synes som var de meget nær. Prairien mellem os og Gjenstanden, som vi saa, var bakket med dybe Dale mellem. For vore Øine saa den ud jevn og flad som en Pandekage.

Nu rykkede vi ud mod Maalet. Et Stykke frem saa vi en Pony, som græssede paa Prairien lige foran mit Kompani. Ret som det var, sprang der en In-

dianer op af Græsset og løb af alle Livsens Kræfter. Hele mit Kompani skjød paa ham, men traf ham ikke. Da red vor Guide Mr. Burcheno lige ind paa ham og skjød to Gange paa ham, men traf ham ikke. Derpaa red tre Kavallerister op til ham og tog ham tilfange. Det viste sig at være en ung Indianer tilhørende en anden Stamme, end den vi førte Krig imod. Han fortalte, at hans Fader og han var kommen i disse Indianeres Leir for at kjøbe Heste. Om Morgenen, da Siouxerne drog ud for at give os Slag, fulgte han paa Afstand efter, for at se hvorledes det gik. Han blev imidlertid træt, slap Ponien i Græsset og lagde sig til at sove og sov lige til at vi var over ham. Han vaagnede med Forskrækkelse og løb uden at vide hvad han gjorde. Nu var han glad, at han slap fra det med Livet. Han var en Ungdom paa omtrent 18 Aar og blev behandlet pent og straks ladt fri. Men han fulgte af sig selv med os til Missourifloden, hvor han antagelig fandt sin Fader.

Den følgende Nat leirede vi os i Nærheden af den Gjenstand, som narrede os. Dette var ikke mange Mil fra Missouri River. Den næste Morgen optoges Marschen igjen og om nogle Timer var vi i Bakkerne, som helder mod Missouri. Morgenen var herlig. Solen forgyldte Skovens Toppe og Bjergets Side. Lige siden vi forlod Sheyenne havde vi ikke seet Skog;

nu smilte den os saa venligt imøde fra den anden Bred af Missourifloden. Vi blev fra først af lidt forundrede over, hvad vi saa i de høie Bakker over paa den anden Side af Floden. Det var som alle Bakker var levende derover. Det glimrede og glimtede overalt i Solstraalerne. Vi kom senere underveir med, at dette kom sig fra smaa Speile, som hver Indianer hænger ved sit Belte. Desuden havde de blanke Geværer, som glimtede i Solen.

Ekspeditionen naaede i god Tid frem til Floden. Trainet stansede paa Fladen et Stykke — maaske ti Mil — fra Floden, hvor Generalen havde sit Hovedkvarter. En Afdeling af Tropperne gik med en Tiraljørlinie (Line of Skirmishers) gjennem den tykke Skog ned til Floden. Varmen var næsten uudholdelig. Den var 110 Grader i Skyggen. Tørsten var kvælende. Da Soldaterne naaede frem gjennem den tætte Skog med Underbrusk af prickly ash styrtede de ned til Floden for at faa Vand. Da laa Rødhuderne paa den anden Side i Græsset og skjød paa os; men Floden er saa bred at Kuglerne ikke naaede frem.

Artilleristerne kastede nogle Bomber over Floden, hvilket gjorde at Rødhuderne tog til Vens for at komme sig op af Græsset og op i Bakkerne. Ogsaa her mistede vi to Mand, nemlig Løitnant Beaver, en Engelskmand, som skulde være en engelsk Lord, der ansøgte

Guvernøren om at blive Stabsofficer, for at komme med paa denne Ekspedition, og en norsk Kavalleriſt; begge disſe blev myrdede i Skogen og ſkalperede. Løitnant Beaver blev af Generalen ſendt med en Depeche til Colonel Crooks, ſom havde Kommandoen over Tropperne ved Floden. I Skogen var han kommen ud for Indianere, ſom havde ſkudt ham med Pile, taget alt han havde: Heſt med Tilbehør, Klæder, Penge, en Vekſel paa Londons Bank lydende paa $6,000 eller 1,200 Pund, Sabel, to værdifulde Revolvere og Kikkert. Lord Beaver havde ladet ſit Haar klippe ſaa kort, at Indianerne ikke kunde faa hans Skalp; derimod havde de taget hans lange Muſtaſjer med Læben.

Crab Apple Creek

falder ud i Miſſouri nogle Mil nedenfor, hvor vi ſtødte til Floden; her leirede vi os for Natten ſamt den følgende Dag og Nat. Her opkaſtedes Forſkandsninger rundt Leiren til Beſkyttelſe mod Anfald.

Da det led ud paa Kvælden, begyndte Rødhuderne at gjøre ſin Nærværelſe kjendelig. Nu og da hørtes Skud rundt om os. Ud paa Natten ſatte de Prairien i Brand paa alle Sider af os. Det var ſaa tørt, at Prairien brændte ſkjønt det endnu var tidlig paa Sommeren. Soldaterne maatte ud og tænde Modild. Det var uroligt hele Natten. Vi fik ſtreng Ordre, at ligge

paa vore Vaaben ude i vore Forskandsninger. Ingen maatte tillade sig den Luksus at sove. Ak, hvor det havde været godt at faa sig en Smule Søvn. Thi man havde ikke havt Søvn paa Øiet paa flere Nætter. Jeg havde Kommandoen over Kompaniet og syntes ondt om mine Mænd. Jeg gav Gutterne Tilladelse at sove, saa skulde jeg og en af Mændene holde Vagt og vække dem, naar det blev nødvendigt. Nu sov alle Mand sødelig med Undtagelse af os to.

Ilden havde nu brændt Græsset et langt Stykke ud paa Prairien. Mod Lysningen udenfor os kunde vi godt se Rødhudernes Bevægelser. De var rundt os hele Natten. Omtrent ved Midnat, da Gutterne sov tungt og jeg sad og sturede bag Fordbænken, som ikke var synderlig høi, hørtes et Skud lige foran vor Forskandsning og derpaa fulgte en Salve af omtrent 100 Skud. Kuglerne peb over mit Hoved og Sandkornene pidskede mig i Ansigtet. Kuglerne gjennemborede Teltene og dræbte en Mule inde i Leiren. Kreaturene brød ud af Indhegningen. Der blev en frygtelig Larm midt paa Natten. Alle Mand maatte ud for at frelse Kreaturene og faa dem tilbage indenfor „Corallen". Indianerne hørte Larmen, tog Skræk og løb sin Vei. De kom ikke mere tilbage den Nat.

Den næste Dag satte man en Ekspedition i Bevægelse for at søge efter de bortkomne og fandt dem begge

døde i Skogen. Man troede at Beaver havde fulgt sit Liv dyrt. Uden Tvil havde han fældet flere Rødhuder inden han bukkede under. Han var vel bevæbnet. De Døde blev begravet i Sandbanken ved Crab Apple Creek, hvor deres Ben hviler. Beaver var en Frimurer og blev begravet med Frimurer Ceremonier. Inden vi gjorde Retræt, blev alle Vogne, Buggier og andre Sager, som Indianerne ikke havde faaet med sig over Floden, ødelagt og opbrændt. Vi havde med os en hel Del Red River Halfbreeds, som kjørte med sine Trekjærer. De kastede sine Kjærrer og tog istedet med, hvad de ønskede af det, som Indianerne havde ladt tilbage. Nogle kjørte i Buggier, andre i pene Letvogne.

Hvorledes Indianerne var kommen over Floden, var os en Gaade. Ikke destomindre var alle Rødhuder paa den anden Side af Floden, da vi kom did.

Her endte General Sibleys Ekspedition. Det begyndte allerede at høstes. Det var derfor ingen Mening i at fortsætte Jagten paa Indianerne længere. Generalen besluttede derfor at vende tilbage til Civilisationen medens vi endnu havde noget at leve af. Rødhuderne blev alvorlig nok tugtet for sine Misgjerninger. Hundreder af dem faldt i Slagene, 38 blev hængte og 400 eller mere blev taget tilfange, foruden at Sjælen i Blodbadet, Høvdingen Little Crow, faldt for Lawsons sikre Rifle. Man har sagt, at det ikke var syn-

derlig meget Sibley udrettede ved sine kostbare Ekspeditioner. Det kan saa være. Ikke destomindre var det ved Sibleys Ledelse, at Rødhuderne fik sin Knæk. Sibley kom ud senere paa Høsten og havde alvorlige Baskетag med Indianerne i et eller to Slag.

Little Crows Søn.

Om Tilbageturen er ikke meget at berette uden alene de hurtige og haarde Marscher hver Dag, indtil vi naaede Civilisationen. I den tilbageladte Invalideleir, fandt vi Little Crows Søn som Fange. Da hans Fader blev skudt, kom Gutten paa Vildspor. Han kunde være 18 Aar gammel. Den lille Little Crow havde hørt om Sibleys Campaign mod hans Folk. Han besluttede at følge i Ekspeditionens Spor vesterud. Det er besynderligt, hvad en Indianer kan udføre alene uden Føde. Han havde fulgt os hele Veien, indtil at han kom til denne Leir. Der mistede han Sporet. En Dag havde han vandret ud mod Devils Lake og stødte sammen med en Ulv ude paa Prairien. Denne skjød han med den eneste Patron han havde. Ulven blev ikke dræbt straks, men saaret. Indianeren troede at Ulven var død og gik for at flaa den. Da bed Ulven ham i Benet, saa at han blev halt og ingen Vei kunde komme. Til hans store Lykke kom Soldaterne fra Invalidernes Leir derud en Dag og fandt den unge

Indianer halvdød af Hunger. De tog ham med sig til Leiren og pleiede ham. Da vi kom tilbage, fandt vi den unge Rødhud i bedste Velgaaende. Han havde spist som en sulten Skrub og saa ud som en gjødet Gris. Jeg havde den Ære, som Officer of the guard, at have ham og to andre Indianere i min Varetægt den første Dag. Den unge Indianer bragtes til Fort Snelling, hvor han stilledes for Krigsret og dømtes til at hænges. Men paagrund af hans Ungdom blev han benaadet og sat paa Frifod. Jeg formoder han sendtes til den Reservation, hvortil de andre indianske Fanger blev sendt.

Fort Abercrombie.

Paa Tilbageturen blev mit Kompani beordret til Abercrombie, hvor vi gjorde Garnisonstjeneste en 6 Ugers Tid inden vi reiste til Syden.

Undervejs, i Nærheden af Pelican Lake havde vi Presidentvalg og kastede vore Stemmer for Abraham Lincoln. Jeg tror hvereneste Mand i Kompaniet votede for Lincoln.

Kommen til Fort Snelling fik vi nogle Dages Hjemlov, inden vi indskibedes paa Dampbaad fra St. Paul til St. Louis, hvortil vi havde Ordre at reise. Dette var i Midten af November 1863.

Syttende Kapitel.

I St. Louis.

St. Louis var i denne Tid under Militærstyre. Hele Bystyret var i Hænderne paa den kommanderende General, som for nærværende var General Rosecrans. Dette ansaaes nødvendigt paa Grund af den Mængde Soldater, som til enhver Tid opholdt sig i Byen. Vor Tids militære Mænd ivrer for den saakaldte Army Canteen, med andre Ord Armesaloon. I de Dage var det nødvendigt at stænge Saloonen for Soldater. General Rosecrans havde udstedt en streng Militærordre forbydende Soldater at besøge Salooner. Dersom en Saloonvært solgte Rusdrikke til en Soldat, saa skulde han miste sin License og hans Saloon vilde blive stængt. Generalen gjennemførte ogsaa denne Ordre; der var mangfoldige Salooner, som blev lukkede.

De tre eller fire Maaneder som var igjen af Vinteren 1863 og 64 gjorde Kompaniet Tjeneste i St. Louis.

Den bestod væsentlig i Militærvagt ved et Fængsel. Det var dog ikke Militærfanger vi bevogtede, men Forbrydere af alle Slag.

Den første Dag vi tiltraadte Tjenesten ved Fængslet, fik vi vore Instrukser. Ingen skulde faa Lov at passere ud eller ind i Fængslet uden Pas. Kun Fængslets Personale havde fri Adgang til og fra Fængslet.

Der var en stor Forstue, med Vagt ved den indre og ydre Dør. Den maatte man passere for at komme ind eller ud. To af Gutterne stod Vagt, en ved hver Dør. Den ene af disse var min egen Broder, Johannes Paulson.

Han var den Gang kun en menig Soldat, men blev om nogle Maaneder forfremmet til Kaptein i et Negerregimente.

Der kommer en kjæk ung Mand op til Vagten med tyk Bog under Armen og Pen bag Øret. En anden fulgte ham til Døren og tiltalte ham: „Hr. Sekretær! Vil De være af den Godhed at tale til Generalen om min Sag, saa er De snil." „Med megen Fornøielse, Sir, svarede den anden. Sekretæren slap følgelig ud som en af Fængslets Embedsmænd. Straks efter kommer Fængslets Sergeant løbende med Aandedrættet i Halsen og spørger Vagten om en saadan og saadan Person var sluppet ud." „Ja vist, vi antog

ham for at være Fængslets Sekretær." I blev narret. Det var en af Fangerne, en grov Forbryder, som I har sluppet ud. Nu maa I selv I Arresten." Vagten blev afvæbnet og puttet i Hullet. Jeg havde Kommandoen ved Kompaniet ogsaa den Gang. Jeg syntes ondt i Gutterne, som var aldeles uskyldige. Skylden var den unøiagtige Instruks. Jeg skrev straks til Generalen og fremstillede Sagen for ham i det rette Lys. Følgen blev, at Gutterne øieblikkelig løslodes.

Kompaniet blev indkvarteret paa 3die Gulv i et stort gammelt Hotel. Det Rum, vi fik, havde været benyttet til Dansesal. Her laa Gutterne udefter Gulvet, røgte, spøgte og passiarede, sang Viser og havde det muntert. Man begyndte for Spøg at tænde sine Piber med Patroner. Der brandt en Kulild paa Gruen.

Sergeant Graetch skulde være dristigere end de andre og tænde sin Pibe med en Patron, som allerede holdt paa at brænde ud. Som han stod og satte den tændte Papirstrimmel op til Piben, eksploderede Patronen lige i Ansigtet paa ham. Sergeanten røg paa Ryggen, som han var skudt. Skjæg, Øienbryn og Haar blev afsvedet. Han saa ud som en skoldet Gris i Ansigtet. Piben blev borte, som om den var skudt ned i Maven paa ham. Det merkelige var, at han ikke blev blind. Sergeanten vilde aldrig høre om denne Episode.

Dagen efter at vi var komne til St. Louis, fik vort Kompani Ordre at eskortere Liget af en Major til Graven. Der var 7 Mil ud til Gravstedet. Trætte som vi var efter Sommerens Strabadser, maatte vi deran. Der var dog Knur og Misnøie i Kompaniet. Den militære Etikette taaler imidlertid ingen Afvigelse. Man maa nøiagtig følge alle Bestemmelser, hvor plagsom de end kan være. Saaledes ogsaa Bestemmelsen om Eskorteringen af Lig til Graven. Den maa ske sigende langsomt i en Takt som kaldes Dødsmarsch. Geværet bæres opognedvendt tvert over Ryggen. I denne Stilling at marschere 7 Mil var slet ikke morsomt. Nogle af Gutterne begyndte at give op. Jeg gav disse Lov at falde ud af Gelederne. Da vi kom til Graven, var der ikke mange tilbage i Kompaniet. Gutterne var taknemmelige. Saadanne Smaatjenester mod Soldaterne vinder deres Yndest mere end noget andet. En Officer, der har vundet sine Soldaters gode Vilje og Yndest, kan føre dem gjennem Ild og Vand, om det paakræves.

En liden „Reprimande".

Kaptein Baxter var Yankee og en Smule paa militærvis aristokratisk. En Dag bad han mig ind i sit Telt for at give mig en mild Paamindelse om det usømmelige i min Opførsel!

„Løitnant!" sagde han. „Jeg finder det nødvendigt at paaminde Dem om det upassende i Deres Opførsel ligeoverfor Mændene i Kompaniet. De omgaaes dem som var De deres Lige. Boltrer Dem med dem i Teltene, sidder sammen med dem i fortrolig Klynge. De maa huske, at De er en Officer og paa ingen Maade deres Ligemand. Ved en saadan Omgang taber Soldaterne Respekten for Dem og De dermed ogsaa Kontrollen."

„Kaptein!" sagde jeg. „De tager storlig feil. Før vi kom i Armeen var de alle mine Lige. Hvad jeg nu er har disse samme Mænd gjort mig til. Jeg føler mig nu hverken mer eller mindre end de og agter at opføre mig i Overensstemmelse dermed. Anderledes har det sig, naar vi gjør Pligttjeneste, — on duty — da er jeg Officer og de er Menige. Da kræver jeg Agtelse og Disciplin. Og jeg garanterer for, at jeg kan øve fuldkommen Kontrol over dem og føre dem gjennem Ild om det kræves. Har De merket, Kaptein, at Kompaniet ikke lystrer mig, naar jeg anfører det?" Jeg kan ikke sige at jeg har." Haaber De aldrig faar se det!" All right. Have your will.

Rolla, Missouri.

Ud paa Vaarvinteren 1864 fik Kompaniet Ordre at gaa til Rolla, Mo., for at gjøre Garnisonstjeneste.

Der var en Militærstation med Fangehul, hvor man opbevarede endel Rebelfanger.

Her samledes flere Kompanier af vort 9de Minnesota Regimente. Regimentet fik her en Forøgelse af 200 Rekruter fra Minnesota.

Jeg blev udnævnt til at indøve disse Rekruter i Eksercits.

Rolla var en liden By omtrent 100 Mil Sydvest fra St. Louis.

I Begyndelsen af Mai fik Regimentet Ordre at samles i St. Louis for at gaa til Little Rock, Arkansas. Det var første Gang vort Regimente var samlet.

En Morgen tidlig kom vi til St. Louis og marscherede gjennem Byen til en Plads, hvor vi skulde gaa i Leir.

Kompani H. af det 9de marscherede foran mig og mit Kompani af Rekruter. Løitnant Weissman anførte Kompani H. Kapteinen var syg som sædvanligt.

Den største Mand i Kompaniet var en svensk Mand ved Navn Stor. Han havde sin Plads ved den høire Fløi ved Siden af den kommanderende Officer. En Dag havde denne Grobian paa en eller anden Maade faaet en Smule i Hovedet, saa at han opførte sig usømmeligt i Gelederne. Løitnanten tiltalte ham; men Stor fortsatte sit Uvæsen. Da blev Litnanten sint,

greb Stor i Skulderen og ryſtede ham, ſkjøv ham paa ſin Plads og ſagde: "Keep your place, Sir!" Da løftede Berſerken ſit Gevær og drev til Løitnanten over Hovedet med Geværet. Denne ſtødte til Stor med ſit Sverd i Bryſtet for at gjennembore ham; men heldigvis traf han Meſſingpladen i Beltet; ellers havde han dræbt ham paa Stedet. Nu kaſtede Stor ſit Gevær og greb Løitnanten i ſine Bjørnearme for at knuge ham. En Sergeant af Kompaniet kom imidlertid løbende til, greb Stors Randſel, trak den over Hovedet paa ham ſaa at han ſtupte paa Næſen i Gaden. Løitnanten var beſvimet. Slaget havde rammet ham paa Siden af Hovedet og revet Huden løs, ſaa at den hang over Øret. Stor blev arreſteret og Løitnanten kom i Hoſpitalet.

Dette var den ſidſte Tjeneſte, disſe to Mænd udførte for Uncle Sam.

Stor laa i Guardhuſet hele Sommeren, blev aldrig ſtraffet og tilſidſt løsladt. Løitnanten laa længe paa Hoſpitalet, reſignerede og kom hjem.

Nu ſaa jeg hvad Klokken var ſlagen. Kapteinen var ſyg og Løitnant Weiſsman paa Hoſpitalet. Jeg var ſaaledes dømt igjen at være alene med Kompaniet ligeſom jeg havde været uafbrudt, naar vi havde aktiv Tjeneſte. Kapteinen talte til mig en Dag og ſagde: „Jeg ſynes virkelig ondt om Dem og føler virkelig

Medlidenhed med Dem. Nu ser jeg, hvorledes Sagerne stiller sig. De er nu dømt til at blive alene med Kompaniet i Sommer. Som De ved, er jeg syg og kan ikke gaa med Kompaniet Syd, og ikke vil jeg resignere, da det er min Bestemmelse at gjøre Armeen til mit Hjem. Naar Krigen er endt, ansøger jeg om en Stilling i den regulære Arme. Løitnant Weissman er utjenstdygtig for Sommeren. Han kommer neppe mere tilbage til Kompaniet. De er heller ikke frisk og har paa Grund af disse Aarsager god Grund at resignere, om De vil. Det er det jeg vilde sige: Dersom De vil resignere, skal jeg hjælpe Dem. Der er andre friskere Kræfter, som kan fylde Pladsen og staa i det en Tid."

Ved nærmere at overveie Stillingen, kom jeg til den Beslutning at følge Kapteinens Raad; jeg søgte og fik Afsked.

Attende Kapitel.

Paa Farmen igjen.

Hjemkommen var det min faste Bestemmelse at blive Farmer.

Saalænge mine Spareskillinger rak, indrettede jeg mig paa Farmen det bedste jeg kunde. Saaledes kjøbte jeg etpar Heste, to Føl. Okser var der paa Farmen tilligemed Kjør og andre Dyr. Jeg fandt Fred i min nuværende Bestemmelse, da jeg var fuldt forvisset om, at det ikke kunde være Guds Vilje, at jeg skulde blive Præst. Han havde uden Tvil sin Finger med i Spillet, at jeg paa en saa underlig Maade, mod min Vilje, var kommen ind i Armeen.

Nu tog jeg fat paa Farmingen med „Hoved og Hænder", saa godt jeg kunde og med god Samvittighed.

Det gik baade „sent og smaat", hvad det tunge Arbeide angik. Mine Kræfter var medtagne paa Grund af mine ruinerede Fordøielsesorganer.

I min Enfoldighed tænkte jeg, at tungt Arbeide vilde være en god Kur for mig og tog saaledes fat paa det tyngste, der var paa Farmen, nemlig: Rydning eller grubbing. Der laa et godt Stykke Land lige op til Husvæggen tykt med seklergamle Egerødder og Brusk. Disse gamle og af Alderdommen forhærdede Egerødder erklærede jeg „Krig paa Kniven". Det var dog ikke mange af disse gamle Kjæmper, jeg fældte om Dagen. Men jeg smurte mig med den bekjendte Salve og holdt paa, indtil at Seiren var vundet og Landet opbrækket.

Farmen var udrentet, saa at jeg havde Tid paa mig til at tage Tingen med Ro.

Ud paa Sommeren rev jeg ned Huset og flyttede det paa et andet Sted og byggede det op igjen, mest med egne Hænder. Det blev nu et nokſaa pent og godt Hus.

Farmen rentede jeg ud igjen til en Ungkarl som boede hos os.

Den næste Sommer indrettede jeg endel af Huset til Skolehus og holdt norsk Religionsskole med omtrent 40 Elever, mest norske, men ogsaa nogle svenske.

Heraf kan man skjønne, at min Hu til Farming var ikke synderlig stor. Søndagsskole drev jeg hver Søndag og tjente som Klokker i Menigheden.

Den følgende Høst, Høsten 1865, modtog jeg sam-

men med Pastor Jackson Kald som Lærer ved St. Ansgar Akademy, en Skole, som var bleven henlagt til denne Menighed. Den gamle Kirke indrettedes til Skolehus. En ny stor Kirke var bleven bygget.

Jeg blev meget træt af Farmingen, saa megetmere, som jeg atter og atter blev paamindet om min gamle Bestemmelse og spurgt, om jeg troede det var Guds Vilje, at jeg skulde være Farmer. Hvorledes jeg end prøvede at inddysse Samvittighedens Paamindelser, fik jeg ikke Fred i dette her. Jeg led meget; min Kone saa ogsaa at jeg led. En Dag fattede jeg en Beslutning at sælge Rub og Stub og gaa tilbage til Skolen og fortalte dette til min Kone, som denne Gang samtykkede.

En Dag i Harvesttiden 1866, da jeg gik paa Ageren og puslede med noget, ser jeg en Mand paa Veien, en Militær. Han sprang over Fenset og kom til mig paa Ageren. Det var min Broder, Kaptein John Paulson, som endnu var i Armeen. Han var her paa Hjemlov. Vi hilstes og han spurgte om mit Befindende. Jeg fortalte om min Bestemmelse, at gaa tilbage til Skolen og at sælge alt. Om han vilde kjøbe Farmen? Han spurgte om Prisen. $2,000. „Det skal jeg give," sagde han og Handelen var afsluttet. Det tog ikke over fem Minuter.

Den samme Dags Eftermiddag var vi til en

Justice og fik Kjøbekontrakt skrevet. Samme Justice var ogsaa Auktionarius. Jeg bestemte Dagen for Auktionen. Om 14 Dage var alt solgt og jeg paa Veien til Paxton, hvortil Augustana Seminary and College var flyttet. Broder John fulgte med til Paxton, som var paa den Vei, han skulde reise til sit Regiment i Texas.

Hermed afsluttedes min Farmning for godt.

Nittende Kapitel.

Tre Aar i Paxton.

Den skandinaviske Augustana Synode havde som sagt flyttet sin Skole, College and Seminary, fra Chicago til Paxton, Ill. Paxton var kun en liden Flekke paa en 5 a 600 Indbyggere. Den var beliggende paa Illinois Central Banen, 100 Mil fra Chicago. Byen havde Fremtid for sig, da den var Countysæde for Ford County i Staten. Her havde Synoden opført midlertidige Skolebygninger. Synodens Agt var at kolonisere Landet med Skandinaver, da R. R. Kompaniet overdrog til Synoden at sælge dets Land for en vis Godtgjørelse pr. Acre. Følgen heraf blev, at ganske mange Svenske kjøbte Land her i Paxtons umiddelbare Nærhed og bosatte sig der. De som benyttede sig af Anledningen er blevne velstaaende Folk, da Landet nu efter 40 Aar er steget det tidobbelte eller mere i Værdi. Landet kjøbtes dengang for 8 a 10 Dollars pr. Acre og sælges nu for over $100.

Professor L. P. Esbjørn, som var Skolens Grundlægger og første Professor, var reist tilbage til Hjemlandet. I hans Plads valgtes Pastor T. N. Hasselquist af Galesburg, Ill., en meget duelig og elskværdig Præstemand. Han indtog Prof. Esbjørns Plads som Lærer og President ved Skolen.

Da jeg om Vaaren 1862 reiste fra Skolen var vi alt ialt 12 Studenter der. Af disse var følgende norske: Am. Johnson, O. Estrem, J. Nassa, M. P. Ruh, Jakob Tønneson og O. Paulson.

Af disse er Johnson og Tønneson døde, Resten lever saavidt jeg ved. Estrem og Ruh er i den norske Synode. Nassa er i Den Forenede Kirke. Tønneson sluttede med sine Studier og blev Farmer. Jeg alene er i Frikirken blandt de saakaldte „Supernumeraries". Naar en Præst har overlevet sin Gjerning, saa faar han denne Titel.

Om Skolelivet i Paxton.

Paa Veien til Paxton traf jeg sammen med J. A. Bergh og N. E. Boe, som ogsaa skulde did. I Paxton traf vi for første Gang sammen med en hel Flok Nykommere, som var kommen til Amerika for at blive Præster herover. Blandt disse var Johan Olson, J. Müller Eggen, Wald, Schollert, med flere. Her traf jeg for første Gang M. F. Gjertsen, hans Broder

Gerhard, N. C. Brun, T. H. Dahl, alle velkjendte Folk i den norsk-amerikanske Kirkes Historie. Vi var saaledes en ganske anselig Flok norske Studenter ved Skolen.

Af Lærere var der, foruden Bestyrelsen, en amerikansk Præst ved Navn Kopp, Johan Olson, Schollert og to svenske, hvis Navne jeg har glemt. Vi var maaske en 14 norske Studenter ved Skolen det Aar. Af svenske var der endel flere. I de Dage syntes vi at dette var stort. Det var jo ogsaa det første Forsøg paa en høiere Skole blandt Skandinaver i Amerika. Nu er maaske de høiere Læreanstalter blandt Skandinaverne vokset til 40 og Studenterantallet til mindst 4,000. Blandt Nordmændene er der ialt 23 høiere Læreanstalter. Der er maaske ikke fuldt saamange blandt Svenskerne, men saa er mange af deres Skoler saameget større. Colleget i Rock Island og Lindsburgh, Kansas, har 500 Studenter hver. St. Peter har mellem 3 a 400. Det kan saaledes ikke siges andet, end at vi har fulgt med Udviklingen.

Der holdtes en streng Orden ved Skolen. Bestyreren var en streng Ordensmand. Kl. 5 om Morgenen ringede Skoleklokken. En halv Time senere kom „Custodian" rundt for at erkyndige sig, om hver Mand var ud af Sengen. En halv Time senere kom han rundt igjen; da maatte Værelserne være feiet, Sengen

redet og alt i Orden. Hvis nogen brød Forordningen, saa blev hans Navn oplæst Mandagsmorgen og han blev iretteſat af han „Far ſjøl".

Der var dem ſom begik Overtrædelſe af Loven og fik en mild faderlig Reprimande. Det hørte med til Skolens Diſciplin at opdrage Preſter til ikke at ſove længe om Morgenen. „Det hører med til Preſteſynder", pleiet Haſſelquiſt at ſige, „at ſove længe om Morgenen". Andagt hver Morgen Kl. 8 i Skolen, Kl. 9 begyndte Recitationen i Klaſſerne. Kl. 12 Middag. Kl. 1 fortſattes Læsningen i Klaſſerne til Kl. 5. Derpaa begyndte Studering af Lekſerne til Kl. 10, da det forventedes, at hver Mand gik tilſengs. Hver Søndag Formiddag var der Gudstjeneſte i Kirken med Prædiken af Prof. Haſſelquiſt. Søndag Eftermiddag prædikede Studenter, ſtundom ogſaa Profeſſoren ſelv. Han var en yndet Prædikant. Man blev aldrig træt af at høre ham.

I Klaſſerne var han intereſſant og ofte morſom. Han kunde ſtundom finde paa at drive Spas med enkelte. Blandt Studenterne var der en ældre, fint antrukken Svenſke, ſom havde bevæget ſig i Sverige blandt den finere Klaſſe. Han havde ogſaa været Lægprædikant hjemme og var en begavet Taler. Hans ſterke Side var imidlertid ikke at vide meget og han havde ondt ved at lære. En Dag havde vi Kirkehiſto-

rie. Professoren spørger: „Kan R. sige mig, hvad London er for et Dyr?“ R. blev Prof. Svar skyldig. En anden Gang, da vi havde den hellige Historie, spurgte Professoren: „Kan R. sige mig, hvad det var for et Folk som førte Krig mod Israel?“ Da var der en som hviskede ham i Øret: „Katholikerne“. „Katholikerne““, sagde R. med stort Eftertryk. Da kunde ikke den gamle beherske sig, men slog sig paa Knæet med Haanden og lo saa at det skraldede i Salen. Hele Klassen lo med. Denne lille Begivenhed blev næsten Aarsag til at Manden ikke var bleven ordineret. Den som var Skyld i at han svarede saa dumt bragte det frem mod ham som Bevis for hans Uvidenhed og Uskikkethed at være Præst i vor Tid. Han blev dog ordineret og skal have gjort det nokså godt. Han er for længe siden død. Med sine ringe boglige Kundskaber havde Manden mange gode Egenskaber; han var en alvorlig kristen, en naturlig begavet Taler osv. I en almindelig Landsmenighed kunde han derfor udrette meget godt som Præst.

Allerede Høsten 1866 oprettedes et Sangkor blandt Studenterne. Det var antagelig det første eller et af de første Sangkor blandt skandinaviske Studenter i Amerika. Høsten 1867 reiste vi rundt i Byerne i Illinois og sang. Professor Hasselquist, som selv var en god Sanger, reiste med og talte. Det var ianledning

den lutherske Reformation. En anden Gang gjorde vi en Sangerfærd til Attica, Indiana, hvor der er mange Svensker bosat. Koret havde en god Sangleder i Student Lindberg, der var en ypperlig Musiker.

Høsten 1867 fik vi en ny engelsk Professor i en Rev. Harky. Han havde engang i Tiden graduereet fra en lærd Skole, var en god Prædikant, men lidet duelig som Lærer. Han forblev ikke længe ved Skolen. Høsten 1868 kom Pastor A. Weenaas som Lærer ved Skolen. Han forblev der kun et Aar, da han Høsten 1869 flyttede til Marshall, Wis., for at optage Bestyrergjerningen ved det der nylig oprettede Augsburg Seminarium.

Vaaren 1868 forlod jeg Paxton for paa Kald fra en Menighed i Minneapolis at blive ordineret til Præst.

Tyvende Kapitel.

Til Minneapolis.

Den skandinaviske Augustana Synode holdt det Aar sit aarlige Møde i East Union Menighed, Carver County, Minn. Det var et talrigt Møde. Jeg var kommen til Mødet med den Tanke at blive ordineret, men fandt, at Menigheden, som havde kaldt mig havde havt Ugreie og var gaaet istykker. Den oprindelige Menighed var skandinavisk. Der opstod Rivning mellem Nationaliteterne med den Følge, at de Norske og Svenske gik hver for sig og organiserede sig til Menigheder. Nordmændene var kommen sammen, havde optegnet sine Navne og udstedt etslags Kaldsbrev til mig. Kaldsbrevet var saa ufuldstændigt skrevet, at jeg ikke kunde modtage det. Nu blev det Spørgsmaal om, hvad der skulde gjøres for at jeg kunde ordineres. Endel mente, at jeg ikke kunde ordineres uden Kald fra en Menighed. Andre var af den Mening, at Sy-

noden havde Ret til at kalde og ordinere Missionspræster. Det store Flertal af Mødet var af den Mening. Desuden var jeg faktisk kaldt til Minneapolis. Dette skulde man ogsaa tage i Betragtning. Det blev da besluttet, at Kandidat Ole Paulson kaldes til Missionspræst i Omaha, Nebraska, med den udtrykkelige Forstaaelse, at han først anvender en Tid til Arbeide i Minneapolis. Hvis han da skulde finde, at han bør fortsætte Arbeidet der, saa har han Frihed dertil. Paa dette Kald blev jeg da ordineret af Synodens Præsident, Professor T. N. Hasselquist, den 14de Juni 1868. Ordinationscertifikatet undertegnedes af T. N. Hasselquist, Augustanasynodens Præsident, og Pastor Jonas Swenson, Sekretær.

Nu var altsaa dette Maal naaet. Jeg var nu Præst, saaledes at endog de meget høikirkelige Episkopaler erkjender min Ordination, fordi jeg er ordineret af en Præst, som selv var ordineret af en Biskop.

Den 4de Juli 1868 kom jeg til Minneapolis og blev mødt ved Depotet af Hr. Eberhard Titterud, som den Gang var en af Lederne i den Menighed, som jeg skulde forsøge at samle og betjene. Han tog mig med sig hjem til sit Hus. Den Gang var der faa Skandinaver, som eiede Huse i Byen. Jeg tror der neppe var over et halvt Snes skandinaviske Huse i Minneapolis; de faa som var, var baade smaa og tarvelige.

Mr. Titterud havde sit Skomagerværksted paa Washington Avenue, paa Spidsen hvor Jernbanen krydsede Avenuen. Familien boede ovenpaa Værkstedet. A. H. Edsten havde et lidet Hus paa 12te Ave. mellem tredie Str. og Washington Ave. Desuden var der nogle andre, som var saa velhavende at de havde eget Tag over Hovedet. Byen havde da et Indbyggerantal af maaske 15,000.

Trefoldigheds Menighed.

Jeg fandt ved min Ankomst til Minneapolis, at der var baade „Sædejord og Sommersol nok" i Minneapolis. Man behøvede ikke at være nogen Profet for at forstaa og indse, at Byen vilde voxe sig stor med Tiden og at den norske Befolkning vilde holde Skridt med Byens Udvikling. Jeg fandt straks, at jeg ikke havde fornødent at reise til Omaha for at finde Missionsmark, og mere end nok at bestille. Menigheden i Minneapolis havde endnu ikke Navn; men kun en Navneliste. I Hu og Hast havde den bygget et lidet Hus for Sammenkomsterne paa Hr. Edstens Lot paa 12te Avenue. Det var ikke pladstret eller indredet. Det hele var bygget paa Kredit og ikke en Cent i Kassen. Navnelisten viste paa 65 mandlige Medlemmer.

Det første at gjøre var at samle Folket til en ord-

net Menighed. Dette var ikke saa ganske let gjort. Ved et grundigt Arbeide fandt jeg kun 42 voksne Mennesker, Kvinder og Mænd, som vilde være med i Menigheden. Flertallet af dem, som var med paa Navnelisten var unge ugifte Mænd, og mange af dem allerede reist ud af Byen. Menigheden blev da organiseret og Konstitution antaget under Navnet: „Den norsk-danske evangelisk lutherske Trefoldigheds Menighed af Minneapolis, Minn". Et kjedeligt langt Navn; men saa blev det i daglig Tale forkortet til „Trefoldigheds Menighed".

Som ovenfor antydet havde jeg min kirkelige Opdragelse blandt Svenske og var meget mod de i norske Menigheder brugelige Skikke, især Prestedragt, Messe for Alteret og Absolution med Haandspaalæggelse. Vi fik dog vedtaget en Absolutionsformel, som jeg gik med paa, en Formel med Spørgsmaal og Svar samt Haandspaalæggelse. Messen blev lagt paa Hylden saalænge. Hvad Prestedragten angik, saa kjæmpede jeg godt og mandigt mod den „lange Kjole". Jeg syntes den var saa umenneskelig gammeldags, ufolkelig og styg, at jeg ikke kunde begribe, hvorfor fornuftige Mennesker kunde forlange, at Presten skulde bebyrdes med en saadan Ulting. Jeg havde dog hele Menigheden mod mig og laa under for Magten. Jeg læste Walters „Frikirken" om de kirkelige Ceremonier.

Walter siger, at enhver Menighed bør have sin egen Præstedragt hængende i Sakristiet til Brug for Præsten som forretter. Her kommer en Løsning, tænkte jeg. Paa det næste Møde, da Sagen kom under Forhandling, fortalte jeg, hvad Walter siger og tilføiede: Hvis Menigheden kjøber sig en Præstedragt skal jeg bruge den. Den koster omtrent $40. Min Kasse er tom, saa at den ikke taaler Udgiften til en saa kostbar Dragt. Det blev enstemmig besluttet ikke at kjøbe den. Dermed faldt hele Striden om den lange Kjole.

Jeg fortsatte med min præstelige Virksomhed et helt Aar eller mere, uden dette Ornat. Men aldeles stille var det ikke. Naar der kom fremmede til Byen, vilde de gjerne vide, om der var norsk-luthersk Kirke i Byen? Jo da, der var. Om der var Præst? Det vidste man ikke for sikkert; men troede helst at Klokkeren prædikede. Sagen var den, vi havde ikke Klokker til at begynde med; jeg ledede Sangen selv og læste den saakaldte Klokkerbøn. Jeg var altsaa baade Klokker og Præst. Dette kunde Nykommerne ikke faa til at hænge sammen. Menigheden vilde have en „reinspika" Præst med hele det præstelige Tilbehør, Kappe og Krave. Man gik rundt i Stilhed og samlede Penge til en Præstekjole og bestilte Kjolen hos en Skrædder, som den Gang tilhørte Menigheden. En Dag da jeg kom forbi Skrædderværkstedet, blev jeg kaldt ind. Jeg

spurgte Skrædderen hvad han ønskede. „Tage Maal af Dem til en Kjole.“ Jeg blev glad, saa paa den lubslidte jeg havde paa, og tænkte: „Nu skal du se, at dine Venner har seet din lubslidte Habitus og har forbarmet sig og vil give dig ny Kjole. Men da jeg saa, at Maalesnoren faldt lige ned til Gulvet, spurgte jeg: „Hvad skal det blive for en Kjole?“ Da smilte han skjelmsk og sagde: „De ved altsaa ikke, at De skal have Prestekjole.“ „Nei.“ “Jo, nu skal De have Prestekjole, Far!“

Jeg tænker, jeg blev lidt lang i Fjæset, men sagde intet.

Nu havde vi altsaa Kjole, men ikke Krave. Hvor skulde vi faa den fra? I de Dage var det lettere at faa fat i en Mølleſten om sin Hals end at faa fat i en Prestekrave. Der var dog en Kone i Menigheden som mente, at hun kunde gjøre en; hun gjorde rigtignok en Krave, men den var styg. Nu havde man en Præst med hele Stasen; nu kunde man ikke sige længere at Klokkeren prædikede. Men nu sagde man, at der i den lille Kirke paa 12te Avenue var en gammel Statskirkepræst, der havde Prestedragt og endog messede for Alteret!

Saaledes kom jeg til at bruge den norske Prestedragt. Folkeopinionen er ikke god at kjæmpe mod.

Kirken blev for liden.

Den lille Kasse, vi havde til Kirke, blev snart altfor liden; den kunde ikke rumme Folket, som kom for at høre. Nu blev gode Raad dyre. Man behøvede en ganske rummelig Kirke for at give Siddeplads til de mange som søgte til Guds Hus. Først var det Lot om at gjøre; den kostede Penge og Kassen var tom. Jeg gik til en Real Estate Dealer og kjøbte Lot paa Hjørnet af 10de Ave. og 4de Gade. Beliggenheden var særdeles god og Lotten stor. Menigheden kjøbte nu 100 Fod af min Lot og fik selvfølgelig Hjørnet for den samme Pris jeg selv havde betalt, skjønt Hjørnet er af større Værdi end Resten af Lotten. Nu besluttede Menigheden at gaa ivei med at bygge en stor Kirke 40 + 80. Man var i Gjæld paa den lille Kasse. Igrunden maatte vi gaa ivei med at bygge en ny Kirke for at betale Gjælden paa den gamle. Den nye Kirke var efter Omstændighederne stor, men simpelt og meget billigt bygget. Den var heltigjennem af Træ og tog en stor Mængde Lumber. Den Gang var Træmaterialerne billige. Hovedsagen med vor nye Kirke var, at den var billig og rummelig; den var dog ikke for stor. Den var pakket to Gange hver Søndag. Vi havde ogsaa en stor og god Søndagsskole.

Menigheden kom dog ikke ud af Kirkebygningen uden Gjæld.

Præstelønnen.

Et par Ord om denne plagsomme Gjenstand. Da jeg modtog Menighedens til mig udstedte Kald, blev Lønnen bestemt til $250 for et helt Aar uden nogen Bestemmelse om noget mere. Om Vinteren skulde jeg betjene Menigheden fra Carver anden hver Søndag. Jeg var nemlig, som tidligere omtalt, ansat som Lærer, sammen med Pastor Jackson, ved St. Ansgar Academy. Om Sommeren skulde jeg bo i Minneapolis og give Menigheden en regelmæssig Betjening hver Søndag. Denne Bestemmelse gjaldt kun et Aar, da jeg byggede mig Hus i Minneapolis og tog Bolig der allerede Høsten 1869. Men Lønsbestemmelsen blev den samme, $250 fast. Der var dog aksidentelle Indtægter for Barnedaab og Brudevielser. For Barnedaab indkom der ikke saalidet. Man havde for Skik at tage mange Faddere, som alle ofrede, foruden hvad Barnets Fader betalte selv. Der indkom ofte indtil 10 a 12 Dollars ved denne Handling.

Der var hyppige Begravelser, men jeg var saa from, at jeg ikke tog mod Betaling for Begravelser. Jeg kunde ikke have holdt Livet i Kroppen med disse Indtægter, dersom jeg ikke havde havt Midler selv.

Der var 6 Offere om Aaret til Menighedens Kasse, men intet til Præsten. I denne Dur gik det de fire første Aar, jeg var i Minneapolis. De to sidste Aar

var alle Bestemmelser om fast Løn taget væk. Paa et Aarsmøde, da der forhandledes om Præsteløn, blev der fremsat Forslag om, at to af Ofrene skulde gaa direkte til Præsten. Forslaget blev understøttet. Jeg tog Ordet og sagde: „Lader os udslette alle Bestemmelser om fast Løn og lad mig faa de 6 Offere og siden saameget som Folket af sin Godhed vil behage at give. Dette vandt Gehør. Man sagde: „Tør Præsten resikere det, saa tør sagtens vi; thi vi har da ingen andre Forpligtelser paa os, end hvad vi vil give frivilligen." Jeg udtalte, at jeg vilde prøve. Det Aar fik jeg $200 mere end nogensinde tidligere. Thi nu tænkte nogenhver paa, at Præsten bør have noget at leve af, og saa kom de med sine Gaver til Kassereren. Da alting var fast, tænkte ingen paa Præsten og hans Familie; det som de skulde leve af var jo fast, — $250 fast Løn. Denne Løn var saa fast, at der var altid Underbalance ved Aarsmøderne. Nu ynkes man over en Præst, til Eksempel i Minneapolis, med en Løn af $600 Aaret og Husleiegodtgjørelse. Jeg havde $250 fast de fire første Aar jeg var i Minneapolis, de to sidste intet fast og holdt mig selv Hus. Det er dog at bemerke, at nu er alting dyrere end i de Dage. Da kjøbte vi god Slabved for $1 Læsset. Husrenten var billig. Jeg formoder det var en Trediedel billigere at leve da end nu.

Jeg maa dog sige, som en Præst engang sagde: „Det er ikke greit at være Præst.“ „Det er sandeligen ikke greit at være Klokker heller,“ svarede den anden, som havde været Klokker.

Enogtyvende Kapitel.

Om Augsburg.

Jeg er bleven kaldt Augsburgs Bedstefar. Antagelig har jeg faaet dette Tillæg til mit ellers nokſaa gode Navn, fordi jeg var paa en vis Maade Middel til, at Augsburg Seminarium kom til Minneapolis.

Augsburgs Hiſtorie er bleven fortalt ſaa ofte, at det ſkulde ſynes overflødigt at ſige noget her om Sagen. Alligevel ſynes jeg, at jeg bør have et Kapitel i denne Bog om Augsburgs Hiſtorie i Minneapolis.

Dommer Vanderburgh var ſaaatſige min Nabo i Minneapolis. Vi blev godt kjendte og gode Venner ſtraks efter min Ankomſt til Byen. En Dag, da vi mødtes, bragte han Byens Fremtid paa Tale. Han ſagde: „Uden Tvil vil Minneapolis i en nær Fremtid blive en ſtor By og vi bør gjøre alt vi kan for at hjælpe den frem. Min Mening er, at Minneapolis bør gjøres til Headquarters for Skandinaverne i Nordveſten. Der er intet ſom hjælper en By frem

saameget, som gode Skoler. Vi burde faa en skandinavisk høiere Læreanstalt til Byen."

Jeg samtykkede, og var glad over Dommerens gode Omdømme og Tanker om os Skandinaver. For Øieblikket vidste jeg ikke, hvorledes der kunde oprettes en skandinavisk høiere Læreanstalt i Minneapolis. Denne Samtale førtes saa tidlig som 1869.

Allerede den samme Høst oprettedes og henlagdes Augsburg til Marshall, Wis. Prof. Weenaas var da den norske Afdelings teologiske Professor ved Augustana Seminariet i Paxton. Uden nogen Samfundsbeslutning derom havde Professoren oprevet sin Husholdning i Paxton og var paa Vandringen vesterud, da vi kom til Synodemødet i Moline i Juni 1869, uden med Sikkerhed at vide, hvor han skulde havne med sin Skole. Der var bleven holdt midlertidige Forhandlinger om Flytning fra Paxton; men intet var endnu bestemt, hvor vi egentlig skulde hen med Skolen vor. Nu blev gode Raad dyre. Det blev besluttet i den norske Afdelings Møde i Moline at kjøbe den gamle Akademibygning i Marshall, Wis., og at flytte Skolen did. Marshall var ingen Plads for os, men noget maatte man gribe til i Nøden. Professor Weenaas flyttede nu til Marshall og aabnede Skolen der ved Skoleaarets Begyndelse Høsten 1869. Sko-

len bestod da af 1 Professor, August Weenaas, 1 Lærer og 19 Studenter.

Sommeren 1870 holdt den skandinaviske Augustana Synode sit Aarsmøde i Andover, Ill. Den norske Afdeling havde allerede Høsten iforveien paa et Møde i Racine, Wis., forhandlet om at skilles fra de svenske Brødre. Vi kom altsaa til Mødet i Andover forberedt paa at tage dette vigtige Skridt.

Skilsmissen blev besluttet, dog ikke enstemmigt, da der var 2 Præster, Ole Andrewson og Andreas Scheie, som protesterede mod Beslutningen ved ikke at udmelde sig af Synoden. Der blev da dannet en midlertidig Organisation under Navnet: „Den norske Augustana Synode", med midlertidige Embedsmænd. Det blev da ogsaa der besluttet at udsætte med den permanente Organisation indtil man havde havt Møde med Pastor Clausen og Gjeldaker og deres af den Norske Synode udtraadte Menigheder om Forening, saa at disse Brødre kunde faa Adgang at være med i den permanente Organisation, forudsat at man blev enig i Læren. Det blev ogsaa besluttet at hvis Enighed ikke kunde opnaaes, skulde den permanente Organisation foretages enten der, hvor Foreningsmødet holdtes, St. Ansgar, Iowa, eller paa noget andet Sted i Nærheden. Naar Pastor Hatlestad beretter om selve Delingsagten, saa blev det ordlydende besluttet som han

siger. Men efterpaa i vort eget Møde sammesteds, blev det besluttet, som ovenfor angivet. Den norske Augustana Synode blev ikke permanent organiseret i Andover. De som paastaar det modsatte tager feil.

Konferense blev holdt i St. Ansgar hos Pastor C. L. Clausen fra den 10de til den 16de August 1870. Man forhandlede om Læren og blev fuldstændig enig, saa at Samfundet kunde stiftes, og det blev saa besluttet.

Men nu kom der en Anstødssten iveien. Man var ikke enig om, hvad Slags Samfund det skulde blive. Nogle vilde have en fuldstændig Synodeforfatning med Navnet: „Den norske Augustana Synode"; Clausen og hans Venner vilde have en Konferentse uden fast Synodeorganisation. Professor Weenaas var gaaet over til Clausens Opfatning. Presterne skulde danne enslags Prestekonferentse, til hvis Møder Menighederne havde Adgang uden formelt at tilhøre denne Konferentse. Endelig efter megen Debat blev denne Forfatning tilstemt „paa Prøve". Hatlestad alene stemte mod denne Beslutning og skilte sig fra os. „Jeg er for gammel til at gaa med paa kirkelig Prøve," sagde han. Dermed endte den Sag. Vi blev enig om Navnet: „Konferentsen for den norsk danske evangelisk lutherske Kirke i Amerika".

Den „Prøve" endte ved det næste Konferentsemø-

de i Minneapolis Sommeren 1871, da der tilstemtes en ny Konstitution, en fuldstændig Synodalforfatning, uden at forandre Navnet, som man allerede havde lært at elske.

Paa Ekstramødet

i Madison, Wis., samme Aar blev en Komite af 3 Medlemmer udnævnt for at undersøge hvor de bedste Betingelser var for Henlæggelsen af Præsteskolen. Paa nævnte Ekstramøde i Madison blev vore Regnskaber med den norske Augustana Synode op- og afgjort. Konferentsen beholdt Professoren og Studenterne, Augustana fik Bygningen.

Det blev altsaa nu nødvendigt at finde en permanent Plads for Augsburg Seminarium. Her kan ogsaa bemerkes, at vi beholdt Navnet Augsburg Seminarium.

Som sagt, en Komite paa 3 Mand blev valgt for det Øiemed: Professor Weenaas for Wisconsin, Pastor Clausen for Iowa og Pastor O. Paulson for Minnesota.

Da jeg kom hjem fra det underlige Møde i Madison, gik jeg tilværks for at se, hvad Minneapolis kunde byde os som Inducement. De andre to gjorde intet af den Grund, at Minneapolis tog Vinden ud af dem. Jeg gik straks til min Ven Judge Vanderburgh

og mindede ham om, hvad han engang havde ytret. Han huskede det og var af samme Mening fremdeles. Jeg fremstillede nu for ham Udsigterne at faa en teologisk Læreanstalt til Byen, hvis den vilde give os et Inducement af nogen Betydning. Han blev begeistret og vilde hjælpe, hvad han kunde. Han sammenkaldte et Møde af de ledende Mænd i Byen. Mødet holdtes i Dommerens Kontor. Redaktør Rambusch var Mødets Sekretær. Da jeg havde fremstillet Sagen, det bedste jeg kunde, blev det enstemmigt besluttet at indbyde Augsburg Seminarium at henlægges til Minneapolis med Løfte om at skaffe en Tomt og desuden Pengehjælp til Opførelse af Bygning.

Sommeren 1871

holdt Konferentsen sit Aarsmøde i den nye Trefoldigheds Kirke i Minneapolis. Ved dette Møde skulde det afgjøres, hvorhen Seminariet skulde henlægges. Forfatteren, som var Medlem af Komiteen, raporterede hvad han havde foretaget og paa denne Grund talte han for Skolens Henlæggelse til Minneapolis og henstillede til Mødets Medlemmer, at tage i Øiesyn det Sted, hvor Seminariet var tænkt at skulle staa. Forslaget blev enstemmig tiltraadt. Det var ingen stor Skare Mennesker, som nu togede gjennem Minneapolis ud paa Prairien, hvor vort vordende „Smertes

Barn" Augsburg Seminarium, tænktes at skulle staa. Hele Mængden bestod af maaske 30 Mand, 19 a 20 Præster og endel Delegater.

Aarsmødet voterede enstemmigt, at Augsburg Seminarium skulde henlægges til Minneapolis, Minn., paa den Betingelse, at Byens Borgere skaffede Byggetomt paa anviste Sted og en Bygning paa mindst $4,000. Minneapolis Delegationen sammen med Pastoren gik ind paa disse Betingelser. Saaledes var den Sag op- og afgjort.

En Komite paa 3 Medlemmer blev valgt, nemlig: Pastor Paulson, A. Taraldson og A. H. Edsten.

Planen og Tegningen til Bygningen leverede J. D. Røsrud og han udførte ogsaa Trærarbeidet paa Bygningen. Muringen samt Plastringen udførtes af A. Søbren.

Arbeidet med at samle Penge og tilse Arbeiderne, saa at alt blev udført ifølge Overenskomsten paahvilede hovedsagelig Komiteens Formand, der havde Hænderne fulde med at løbe omkring med Pengeindsamlingen og med at skaffe Materialer til Stedet indtil Fødderne blev saare.

Under Fattigdommen og alt Strævet blev Bygningen virkelig saavidt færdig, at Professor Weenaas ved Skoleaarets Begyndelse kunde flytte ind den 15de September 1872.

Det var en stor Dag for os da Bygningen blev indviet. Taler holdtes baade paa engelsk og norsk i Seminariets Sal og om Aftenen var der Taler i Kirken samt Sang af et stort Sangkor, som Pastor Paulson havde instrueret.

Professor Weenaas flyttede altsaa nu ind i den nye Bygning med sin lille Flok, 21 i Tallet, af hvilke 15 tilhørte den forberedende og 7 den teologiske Afdeling.

Efter de bitre Erfaringer Skolen havde gjort i Marshall er det ikke underligt, at Professor Weenaas jubler i sin Indberetning til Aarsmødet i Eau Claire 1873.

Nu er der ikke mindre end 4 norske teologiske Læreanstalter i Minnesota, 3 i Tvillingbyerne og 1 i Red Wing. Augsburg var den første, som vovet sig ivei med en national Dannelsesanstalt for Præster.

Naar vi nu skuer tilbage og betragter den Tids virkelige Forholde og Fattigdom, da maa vi forundre os over vor store Dristighed, som turde lægge ivei med et stigt Foretagende. Da Arbeidet skulde begynde Høsten 1871 havde Komiteen ikke 1 Cent i Kassen. Grundmuren maatte lægges den Høst, for at man saa tidlig som mulig den kommende Vaar kunde begynde med Tømmerarbeidet. Jeg talte med en gammel Amerikaner om det var nødvendigt at grave dybt for Grund-

muren. Han gav mig det Raad, at lægge Muren ovenpaa Bakken; thi, sagde han, Jorden er ligesaa haard ovenpaa som et par Fod længer ned. Kan du ikke gaa nedenfor Frostlinien, saa hjælper det ikke at gaa et par Fod. Jeg indsaa, at jeg ikke kunde tage paa med en kostbar Grundmur. Jeg laante 60 Dollars af Miss Karen Danielson, nu Mrs. K. Olsen, og lagde Grundmuren ovenpaa Bakken. Det merkelige med denne Mur er, at efter 34 Aar er der ikke en Sprække hverken i Grundmuren eller Væggen, som er lagt paa denne Mur.

Den Del af Bygningen, som et par Aar senere opførtes, byggedes paa Klippen, staar selvfølgelig ogsaa godt, men ikke bedre end den gamle Del af Bygningen. Sagen er den, at Klippen, 8 Fod nedenunder, beskytter Muren mod Frost, saa at den ikke har Magt til at sprænge Muren.

Herren styrede det godt for os. Vi gik blindt iwei med Troen paa, at det vilde gaa og det gik. Bygningen kostede os $6,000 og der var ikke ret megen Gjæld, da den var færdig. Det meste var givet af Minneapolis Borgere som private Gaver. Skulde en Bygning, som denne opføres nu, saa vilde den koste dobbelt saa meget. I de Dage byggede man forholdsvis billigt. Lumber var billig og Arbeidet ligesaa.

Toogtyvende Kapitel.

Til Willmar.

I 1874 modtog jeg Kald fra Willmar, Eagle Lake, St. Johns og Hardanger Menigheder, Kandiyohi County, Minn.

I Førstningen af Juli Maaned tilflyttede vi dette Kald.

Menighederne havde opført en nokſaa god Præſtebolig i Willmar. Jeg var den første Præst boende paa Stedet. Menighederne var alle ſmaa. Der var ikke Kirke i nogen af dem. Gudstjenesterne holdtes i Huſe og Skolehuſe. I Willmar holdt vi til i det gamle Courthus, ſom benyttedes til alle mulige Ting, Court, Theatre, Dans og Gudstjeneſter.

Willmar Menighed beſtod af ni Familier, da vi tilflyttede Kaldet. Menigheden fik en ſtor Forøgelſe derved, at omtrent Halvparten af Hardanger Menighed ſluttede ſig til Willmar, da de havde nærmere til Gudstjenesterne i Byen end ude paa Prairien. Som-

meren 1875 opførte Willmar Menighed en efter Forholdene nokſaa henſigtmæssig Kirke. Det blev mer og mer modbydeligt at holde til i Courthuſet med vore Gudstjeneſter. Menigheden var endnu ganſke liden og de fleſte af Medlemmerne var fattige. Men naar der er Vilje, ſaa blir der Vei.

Aaret efter kom Græshopperne. Vi havde endel Materialer til Bænke og den øvrige Indredning. Nels Olſon, Medlem af Menigheden, en god Snedker, tog paa ſig at gjøre Arbeidet gratis ved Indredningen af Kirken. I 1877 indbød Menigheden Konferentſen at afholde ſit Aarsmøde i Willmar. Nu var vi alle ſaa fattige paa Grund af Græshoppeødelæggelſen, at vi neppe havde Mad til Munden ſelv. Alligevel driſtede vi os til at modtage Aarsmødet. To Aar irad havde Græshopperne ødelagt alt i hele Countyet, ſaa at der var neppe nok til Føde for en Høne. Vi modtog Aarsmødet og alting gik godt. Preſtehuſet havde 15 Gjeſter. Vi ſpiſte op 7 Sauer, ſom var givet os til Mødet. Kirken manglede Maling indvendig. Jeg gik til en Drugiſt, kjøbte Maling og Farver og malede Kirken ſelv og gjorde en nokſaa antagelig Job.

Vi tiggede en Kollekt af Aarsmødet til at betale Drugiſten for Malingen, jeg havde kjøbt.

Konferentſens Medlemmer var nokſaa vel tilfreds med Logierne de havde havt. Næſten alle i Byen mod-

tog Gjester. Jeg kom ogsaa til Arctander og bad ham at tage etpar Gjester under Mødet. I de Dage var han hverken kristelig eller kirkelig, men han var svært villig til at modtage etpar Mand; men han vilde selv vælge. Det skulde han faa Lov til. Jeg vil have, sagde han, Professor Oftedal og M. F. Gjertsen. Men jeg har ikke Bibler i Huset. Jeg maa dog have en Bibel paa Bordet, naar jeg faar saadanne hellige Mennesker i Huset. „Kan De ikke faa laant en stor pen Bibel af nogen?" „Jeg vil prøve," sagde han. Han laante en Bibel.

Der blev imidlertid andet at bestille for Arctander og hans Gjester end at spille Gjek. Mr. A. blev saa alvorlig paavirket af Guds Ord, at han blev virkelig vakt og blev senere Medlem af Menigheden.

Det var et meget alvorligt og godt Møde vi havde i Willmar den Gang.

Da Aarsmødets Medlemmer reiste, saa reiste ogsaa Græshopperne forgodt og har siden ikke været der.

Hvordan saa min nymalede pene Kirke ud efter Aarsmødet? Som et Grisehus. Sagen var den: Kirken var altfor liden for de mange Mennesker, som var fremmødt. Man opførte store Platformer paa begge Sider af Kirken. Man rev Vinduerne af Væggen, saa at Folk kunde høre saavel ude som inde. Naar Møderne sluttede, stormede Folket ud gjennem Vindu-

erne og brugte Bænkene til Gulv. Bænkene var tiltrakket og ophakket af Støvlehælene, saa at de saa ud som Gulvet.

I de 12 Aar jeg var i Willmar byggedes 6 Kirker i Kaldet. Jeg organiserede 2 nye Menigheder, Sunburgh og Vor Frelsers, Crow Lake. Disse Menigheder byggede hver sin Kirke. St. Johns, Eagle Lake og den lille Hardanger byggede hver sin Kirke. Med Undtagelse af Hardanger, voksede alle disse Menigheder ganske betydeligt. Willmar, som var den mindste havde sprunget forbi sine Søstermenigheder, saa at den var den største i Kaldet allerede da jeg reiste til Wisconsin. Nu er Willmar en ganske betydelig Menighed. Menigheden har allerede for nogle Aar siden bygget en rummelig, moderne kostbar Murstenskirke, der giver Siddepladse for en 6—800 Mennesker og har et ypperligt Basement med Kjøkken og Diningroom med andre moderne Improvments. Willmar er en af de største norske Menigheder i Kandiyohi County.

Willmarkaldet med de fire oprindelige Menigheder var et pent Kald. Men da Sunburgh og Crow Lake kom til foruden en Prædikeplads tyve Mil Syd for Byen, blev Kaldet besværligt og tungt. Der var 25 Mil til Sunburgh, 30 til Crow Lake og 20 Mil til Winfield Menighed. Vinterdag med 40 Grader under

Mul og sterk Vind var det ikke synderlig behageligt at kjøre denne Distance til disse langt bortliggende Anneksmenigheder. Alligevel i de 12 Aar jeg betjente Kaldet var der yderst faa Messefald.

En Vinter havde jeg bestemt Møde i St. Johns Skolehus Kl. 2 Eftermiddag. Veiret var ganske rusket af sig, og bitterlig koldt var det. Det var omtrent Blizzard. Jeg kjørte afsted. Paa Veien boede en Mand ved Navn Nils Nilson. Han saa mig komme og mødte mig i Veien. „Det er bedst Presten vender om og kjører hjem igjen," sagde han. „Der kommer ikke Folk til Skolehuset i saadant Veir." „Nei om jeg gjør," sagde jeg. Jeg kjører frem; er der ikke Folk, saa har jeg da den Fornøielse at have været der." „Ja, saa følger jeg med," sagde han. „Det er ikke godt at være alene paa Veien i saadant Veir." „Tak," sagde jeg, og kjørte. Der var ikke et Menneske ved Skolehuset. Jeg var ganske vel klædt, men det trængtes sagtens. Det eneste, som var bart af Ansigtet, var den øverste Del af Næsen. Denne bare Flek var frosset. Hesten led ondt. Net som det var tverstansede den og skubbede Næsen mod Knæet. Jeg kunde først ikke forstaa, hvorfor den gjorde det. Da jeg saa nærmere efter, fandt jeg at dens Næse var tilfrosset med Is. Denne Is skubbede den væk med sit Knæ.

En Gang havde jeg været ved Crow Lake Nytaars-

dag og havt Gudstjeneste. Dagen derpaa maatte jeg hjem paa Grund af Omstændigheder. Men uf! hvor det var koldt, med sterk Vind. Det var 40 under Nul. Jeg ventede i det længste, til over Middag i Haab om, at det vilde blive mildere; men det mildnede ikke. 30 Mil at kjøre. Det var sandelig ikke Spøg. Jeg bed Tænderne sammen og drog afsted. Jeg mente at stoppe halvveis Natten over hos en Kjending. Ingen hjemme, da jeg kom der. Tre Mil længere borte ved Nest Lake boede en anden Kjending, som jeg kunde stoppe hos. Kommen paa Laken kunde jeg ikke finde Veien fra Isen til Huset. Det var allerede mørkt. Jeg lod det staa til og drog videre. Megen Sne og Veien tilføget. Jeg maatte lade Hesten styre sig selv. Han holdt Veien. Jeg var kommen paa en anden Lake i Eagle Lake Settlementet, og frøs som en Hund. Gamle Anders Bakken boede ved denne Lake. Det lyste saa vakkert og jeg vilde kjøre frem, men kunde umulig finde Opkjøringen fra Laken. Paa et Sted saa det ud som det kunde være muligt at komme sig op paa Banken. Jeg slog paa Hesten og kjørte afsted. Der var Sneen imidlertid saa dyb at Hesten blev borte. Men den baskede sig igjennem og fik Slæden og mig op paa Banken. Ulykken var dog den, at jeg kom paa den forkjerte Side af Fenset. Her havde jeg Besvær med at komme gjennem en Mangfoldighed af Grin-

der og ud paa Prairien, hvor jeg vidste Veien laa til Bakkes. Ude paa Prairien reiste Vinden med Slædefælden. Til al Lykke fik jeg fat i den førend den kom forlangt.

Jeg havde Bjelder paa Hesten, og da jeg kom til Huset, hørte Mutter Catharina Bjeldeklangen og kom i Døren med Lampe i Haanden.

„God Kvæld," hilste jeg. „Bed Anders komme ud for at hjerge Hesten. Jeg fryser saa, at jeg kunde fryse ihjel." Catharina kaldte paa Anders og sagde: „Du maa skynde paa dig; her kommer Presten vor kjørende i Kulden og fryser næsten ihjel." Anders kom og tog Hesten og fik mig ind i Huset, hvor jeg var velkommen.

Jeg havde mange underlige Strabadser i de 12 Aar jeg var i Willmar.

En Dag skulde jeg til Winfield, hvor der var bestemt Gudstjeneste til Kl. 11 Formiddag. Der var altid mange Folk; det store Skolehus var alletider pakfuldt af Folk. De fleste var Svenske. Veien over Prairien var næsten ufremkommelig paa Vaarsommeren. Paa et Sted syntes det næsten umuligt at komme over Sumpen. At kjøre omkring var ikke at tale om, da Sumpen var milevis lang. Jeg kjørte afsted. Midt i Sumpen sank Hest og Buggy. Jeg kravlede mig frem, saa at jeg fik Hesten løs fra Buggyen. Da

Hesten fandt han vär løs, begyndte han at baske og kom paa det tørre. Der sad jeg i Buggyen. Jeg maatte deran saa godt jeg kunde og komme over. Men der stod Buggyen. Det eneste for mig at gjøre var at gaa halvanden Mil til den nærmeste Nabo og bede ham om Hjælp. Han tog sit Team og Vogn, fik Buggyen ud af Sumpen og mig afsted til Winfield. Da jeg kom til Skolehuset var Folket der endnu og ventede. De vidste hvorledes Veien var og at jeg kom om end lidt sent. Men for saadanne Folk er det en Fornøielse at prædike. Naar Dalkarlene kom til Skolehuset saa satte de sig og tog sine Sangbøger frem og sang, saa det var en Lyst at høre. Slig holdt de paa hele Tiden til Gudstjenestens Begyndelse.

En Dag senhøstes skulde Pastor Kleven og jeg kjøre sammen til et Kredsmøde i Saron, Pastor Eriksons Menighed i Chippewa County. Ingen af os kjendte Veien over Prairien. Greenfield af St. John tilbød sig at følge os med sit Muleteam. Han kjendte Veien. Vi havde 40 Mil at kjøre. Det sneede lidt og var bitterlig koldt. Greenfild kjørte foran. Henimod Kvelden kom vi til en styg Sump, som syntes endeløs. Vor Ledsager kjendte Veien han og mente: „Her maatte man over.“ Han kjørte afsted med sine Muler. Der var Is paa Sloughen. Da Mulerne kom midt paa Sumpen sank de ned og lagde sig. Manden maatte ud

af Vognen og faa Mulerne løs fra den. Greenfield var en Nordlænding og var vant med noget af hvert; men sandelig gyste det i os, da vi saa ham i Sumpen baske i Isvandet med sine Muler. Der var ikke tørt paa hans Krop, da han fik Mulerne paa det tørre. Vi havde tre Mil igjen til Pastor Eriksens Hus. Vognen blev staaende i Sumpen og Greenfield spadserede Resten af Veien. Han kastede sine Støvler i vor Buggy og traf paa sine „Ludder", nogle svære Uldstrømper. Dette holdt Livet i ham, ellers havde han kreperet for os paa Veien.

Min Hest.

Alle Heste er ikke lige. Nogle er „fromme", som en Søren J. kaldte sine Heste. Min Hest var paa ingen Maade et fromt Dyr; den pønsede paa Fantestreger hver Gang den fik Anledning. Den lignede en Gutunge, som er fuld af Skøierstreger. Den var rigtig en Peck's bad Boy. Ellers var den en god Hest. En Dag kom jeg ruslende til en Lake og stansede for at vande Hesten. Jeg gik ud af Buggyen og løste Checklinen, saa at han kunde drikke. Da han havde slukket Tørsten vilde han ogsaa tage sig et forfriskende Bad og styrtede ud i Sjøen, som var braadyb. Jeg kunde ikke naa Tømmerne og havde til at vade ud og krable op i Buggyen bagfra. Inden jeg kom i Buggyen og fik

fat i Tømmerne gik Vandet høit op efter Siderne. Til al Lykke var Bunden haard, ellers var det gaaet galt med Hesten.

Paa mine Reiser rundt disse mange store og smaa Indsjøer, Kandiyohi County er fuldt af, havde jeg for Skik at lade Hesten gaa et Stykke ud i Vandet for at kjøle sig af. Dette fandt han Behag i. Da jeg en Dag havde kjørt ham i Vandet og ladet ham læske sin Tørst, vilde han have et ordentligt Bad og lod sig falde ned i Vandet og brækkede Skaglerne i Buggyen. Til al Lykke var jeg nær Hjemmet og fik Hjælp.

En anden Gang kom jeg kjørende til Sever Olson ved Eagle Lake; jeg var paa Veien hjem fra Crow Lake, hvorfra jeg havde kjørt hele Dagen og vilde hvile Hesten. Jeg bandt den til et lidet Træ i Gaarden. Datteren gav ham lidt Havre i en Halvbushel som hun satte paa en Box foran Hesten. Som han stod der og aad drog han Boxen ned og skræmte sig selv. Hesten til at slide og rive i Grimen. Jeg gik hen til den, klappede den og talte venligt til den og løste Grimen fra Troet. Da den fandt, at den var løs, tog den en rasende Start med mig og Buggyen ind i Skogen ud efter en smal Vei. Da jeg fandt, at jeg ikke kunde holde den, maatte jeg slippe. Jeg faldt overende og Buggyen gik over mig og gav mig nogle lette Skrammer. I lynende Fart for det rasende Dyr ind i Sko-

gen og holdt den smale krogede Vei saa godt, at Buggyen ikke stødte mod noget Træ. Han kom snart ud af Skogen og ind paa en nylig pløiet Ager. Denne fandt han ikke var just nogen Moro at danse paa; han bøiede af til høire henimod Long Lake, nogle Rods borte. Her løb Vilddyret over et Pigtraadgjerde og rev ned 4 Gjerdestolper. Sever, som arbeidede i Kanten af Ageren, mødte mig. Vi gik ned til Laken for at finde Stumper af Buggyen og Hesten sønderflænget og blødende. Der stod Hesten og Buggyen, begge i godt Behold, ikke en Skramme paa hverken Hest eller Buggy. Det var rigtig et Kunststykke af en Hest.

Dødens Engel gjæster Huset.

Petra Augusta Paulson blev født i Minneapolis den 15de August 1872. Det var et velskabt Barn i alle Henseender, udrustet med store Evner, sund og frisk, munter, fuld af Liv og altid glad. Hun havde ikke seet en syg Time i sit korte Liv. Den Dag Dødsengelen slog hende legede hun paa Gulvet fuld af Liv. Med engang blev hun dødbleg i Ansigtet og løb til sin Søster, der sad og spillede paa Orgelet og sagde, hun havde faaet Difteria og bad hende se i Halsen. Hun saa gjorde og sagde: Du har ikke Difteria; dig fattes intet. Barnet satte sig paa Gulvet og sagde, at hun var syg. Jeg løb øieblikkelig til Lægen, som kom og

sagde at Barnet var forkjølet og gav hende Hostemediciner. Sagen var den, Doktoren forstod ikke Sygdommen. Efter etpar Dages voldsomme Lidelser forstod jeg selv, at Barnet led af Hjernebetændelse og sagde det til Doktoren, som kludret med det dødssyge Barn. Forandret da Medicinen; men det var forsent. Døden kom og befriede hende fra Lidelserne den 15de December 1875. · Hun lagdes til Hvile i Eagle Lake Menigheds Kirkegaard nogle Dage senere.

Medens jeg var borte i Crow Lake Menighed fødtes os en Søn den 31te December 1883. Da jeg kom hjem var alt vel mel Undtagelse af den lille; han var ikke skabt for denne Verden; han kunde ikke leve. Vi samledes nogle faa Venner og døbte Barnet og kaldte ham Johannes. Dagen efter gik han hjem til Gud, den 3die Januar 1883. Han lagdes til Hvile ved Siden af sin Søster i Eagle Lake Kirkegaard.

Naar jeg nedlægger Vandringsstaven, som ikke bliver ret længe til, haaber jeg at mine Ben faar hvile ved Siden af mine to smaa. Jeg antager, at mange gamle, som kommer til at slutte sit Dagværk ved Gamlehjemmet, vil stedes til Hvile ved Siden af Eagle Lake Kirke.